॥ శ్రీః ॥

ఇతిహాస-పురాణ పంచాంగ విశేషాలు

ఏది ఎప్పుడు జరిగింది · ఎప్పుడు ఏమి చేయాలి, ఏమి చేయకూడదు — మూల శ్లోకాలతో

శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం

శ్రీమద్భాగవతం

మహాభారతం

27 పర్వదినాలు/ఘటనలు · 98 వ్రతాలు, నియమాలు

ఈ సంకలనం గురించి

శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణం, శ్రీమద్భాగవతం, మహాభారతం — ఈ మూడు గ్రంథాల సంస్కృత మూలంలో పంచాంగ వివరాలతో (మాసం, తిథి, నక్షత్రం, కాలం) చెప్పబడిన పర్వదినాలు, ఘటనలు, వ్రతాలు, విధి-నిషేధాలు ఇక్కడ సంకలనం చేయబడ్డాయి — ఏది ఎప్పుడు జరిగింది, ఎప్పుడు ఏమి చేయాలి, ఏమి చేయకూడదు. ప్రతి అంశానికి ముందు పంచాంగ వివరాల సారాంశం, తరువాత మూల శ్లోకాలు (తెలుగు లిపిలో) ఇవ్వబడ్డాయి.

మూలాలు

రామాయణం — గీతాప్రెస్ సంస్కరణ (రా.); భాగవతం — మాధ్వ సంప్రదాయ పాఠం, అధ్యాయ విభజన ఆ సంప్రదాయానిది (8వ స్కంధంలో 22, 10వ స్కంధంలో 105 అధ్యాయాలు) (భా.); మహాభారతం — కుంభకోణ పాఠం (మ.భా.); దానిలో లేని లేదా భిన్నంగా ఉన్న శ్లోకాలకు శాస్త్రి-వావిల్ల (దాక్షిణాత్య), భాండార్కర్ (పుణె) ప్రతులు — అటువంటి చోట్ల శ్లోక సమూహం చివర ఆ ప్రతి పేరు, సారాంశంలో ఆ వివరం ఇవ్వబడ్డాయి. శ్లోక సంఖ్యలు ఆయా పాఠాలవే.

మాస గణన

అమాంత చాంద్రమానం — శుక్ల పాడ్యమితో మాసం ప్రారంభం, అమావాస్యతో ముగింపు.

కాలం

మూలంలో రోజులోని సమయం (మధ్యాహ్నం, ప్రాతఃకాలం, ప్రదోషం, నిశీథం) చెప్పిన చోట, ఆ సమయంలో ఆ తిథి/నక్షత్రం ఉన్న రోజే ఆ పర్వదినం.

పక్షం చెప్పని చోట

"ద్వాదశి" వంటి తిథికి పక్షం చెప్పకపోతే రెండు పక్షాలూ తీసుకోబడ్డాయి.

"అదనపు భాగం"

కుంభకోణ పాఠం అదనంగా (' ... ') గుర్తించిన భాగాలలోని శ్లోకాలను సారాంశంలో అలా సూచించాము.

లంకెలు

విషయసూచికలోని ప్రతి అంశం దాని పుటకు తీసుకువెళుతుంది; ప్రతి శ్లోక సమూహం చివర "↑ విషయసూచికకు తిరిగి" లంకె ఉంది; సారాంశంలోని శ్లోక సంఖ్యలు ఆ శ్లోకానికి తీసుకువెళతాయి.

విషయసూచిక

భాగం ౧ — పర్వదినాలు, ఘటనలు

1	శ్రీరామనవమి	రామాయణం
2	శ్రీరామ జన్మ నక్షత్ర యోగం	రామాయణం
3	భీష్మాష్టమి — భీష్ముని దేహత్యాగం	మహాభారతం
4	శ్రవణ ద్వాదశి — వామన జన్మ యోగం	భాగవతం
5	శ్రీరామ యౌవరాజ్యాభిషేక ముహూర్తం	రామాయణం
6	శ్రీరాముని నందిగ్రామ పునరాగమనం	రామాయణం
7	శ్రీకృష్ణుని శాంతి దౌత్య ప్రయాణం	మహాభారతం
8	అర్జున జన్మ	మహాభారతం
9	భీమసేన జన్మ; మఖా త్రయోదశి పితృగాథ	మహాభారతం
10	యుధిష్ఠిరుని రాజసూయ దీక్ష	మహాభారతం
11	యుధిష్ఠిరుని అశ్వమేధ సంకల్పం	మహాభారతం
12	యుధిష్ఠిరుని అశ్వమేధ దీక్ష	మహాభారతం
13	భీముని చేత జరాసంధ వధ	మహాభారతం
14	భీమ-జరాసంధ యుద్ధారంభం	మహాభారతం
15	ద్రౌపదీ స్వయంవర ముహూర్తం; చంద్రరశ్మి పాన వ్రతం	మహాభారతం
16	పాండవుల వారణావత ప్రయాణం	మహాభారతం
17	అంబరీషుని ద్వాదశీ పారణ	భాగవతం
18	ధృతరాష్ట్రుని వనప్రస్థానం	మహాభారతం
19	పాండవుల కార్తీకీ జాగరణ	మహాభారతం
20	పాండవుల కామ్యకవన ప్రస్థానం	మహాభారతం
21	పాండవుల తీర్థయాత్రారంభం	మహాభారతం
22	కార్తీకి — విరూపాక్షుని బ్రాహ్మణ భోజనం, తిలరాశి దానం	మహాభారతం
23	మాఘి — విరూపాక్షుని భోజనం, ఋషుల కౌశికీ గమనం	మహాభారతం
24	ఆషాఢి — విరూపాక్షుని బ్రాహ్మణ భోజనం	మహాభారతం
25	శ్రౌష్ఠపది — శర్కరీ గోదానం	మహాభారతం
26	ఇంద్రధ్వజ పాతం (ఆశ్వయుజి)	రామాయణం
27	ఆషాఢి — వర్షావాస ఆరంభం	రామాయణం

భాగం ౨ — వ్రతాలు, విధి-నిషేధాలు

ఏకాదశి – ద్వాదశి

28	ద్వాదశీ పారణ నియమం	భాగవతం
29	ద్వాదశి నియమాలు (ప్రతి నెల)	మహాభారతం
30	మార్గశిర ద్వాదశి — కేశవ పూజ	మహాభారతం

31	పుష్య ద్వాదశి — నారాయణ పూజ	మహాభారతం
32	మాఘ ద్వాదశి — మాధవ పూజ	మహాభారతం
33	ఫాల్గుణ ద్వాదశి — గోవింద పూజ	మహాభారతం
34	చైత్ర ద్వాదశి — విష్ణు పూజ	మహాభారతం
35	వైశాఖ ద్వాదశి — మధుసూదన పూజ	మహాభారతం
36	జ్యేష్ఠ ద్వాదశి — త్రివిక్రమ పూజ	మహాభారతం
37	ఆషాఢ ద్వాదశి — వామన పూజ	మహాభారతం
38	శ్రావణ ద్వాదశి — శ్రీధర పూజ	మహాభారతం
39	భాద్రపద ద్వాదశి — హృషీకేశ పూజ	మహాభారతం
40	ఆశ్వయుజ ద్వాదశి — పద్మనాభ పూజ	మహాభారతం
41	కార్తిక ద్వాదశి — దామోదర పూజ	మహాభారతం
42	కృష్ణ ఏకాదశి ఉపవాసం, ద్వాదశి పూజ	మహాభారతం
43	ఏకాదశి-ద్వాదశులలో భాగవత శ్రవణం	భాగవతం

పయోవ్రతం

44	పయోవ్రత పూర్వ స్నానం (సినీవాలి)	భాగవతం
45	అదితి పయోవ్రత సమాపనం	భాగవతం

పూర్ణిమ స్నానాలు, దానాలు

46	కార్తీక పూర్ణిమ స్నానం	మహాభారతం
47	మాఘ పూర్ణిమ స్నానం	మహాభారతం
48	వైశాఖ పూర్ణిమ దానాలు	మహాభారతం
49	భాగవత దానం (ప్రౌష్ఠపది)	భాగవతం

శ్రవణం

50	శ్రవణ వ్రతం	మహాభారతం
51	శ్రవణం నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
52	శ్రవణం నాడు ధ్రువ చరిత కథనం	భాగవతం

పూర్ణిమ, అమావాస్య, పర్వాలు

53	అమావాస్య నియమాలు	మహాభారతం
54	పూర్ణిమ నియమాలు	మహాభారతం
55	పూర్ణిమ చంద్రోదయ బలి	మహాభారతం
56	పర్వ నియమాలు (పూర్ణిమ, అమావాస్య)	మహాభారతం
57	పర్వాలలో వృత్రవధాఖ్యాన శ్రవణం	భాగవతం
58	తిథులలో ధ్రువ చరిత కథనం	భాగవతం
59	దర్శ-పౌర్ణమాస ఇష్టులు	రామాయణం, భాగవతం
60	మాఘ పంచదశి శ్రాద్ధం	మహాభారతం

గ్రహణం, అయనం, విషువం, వ్యతీపాతం

61	గ్రహణ నియమాలు	రామాయణం, భాగవతం, మహాభారతం

62	ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలం	మహాభారతం
63	దక్షిణాయన పుణ్యకాలం	మహాభారతం
64	విషువ కృత్యాలు	మహాభారతం
65	వ్యతీపాత కృత్యాలు	మహాభారతం
66	శ్రేయః కాలాలు (భాగవతం సప్తమ స్కంధం)	భాగవతం

వ్రతాలు (ఆరంభం – సమాపనం)

67	పుంసవన వ్రతారంభం	భాగవతం
68	పుంసవన వ్రత సమాపనం	భాగవతం
69	నక్షత్రాంగ (రూప-సౌభాగ్య) వ్రతారంభం	మహాభారతం
70	చాంద్రాయణ వ్రతారంభం	మహాభారతం
71	నాగబలి (కార్తీక కృష్ణాష్టమి, ఆశ్లేష)	మహాభారతం

మాస నియమాలు

72	చైత్ర మాస నియమాలు	మహాభారతం
73	వైశాఖ మాస నియమాలు	మహాభారతం
74	జ్యేష్ఠ మాస నియమాలు	మహాభారతం
75	ఆషాఢ మాస నియమాలు	మహాభారతం
76	శ్రావణ మాస నియమాలు	మహాభారతం
77	భాద్రపద మాస నియమాలు	మహాభారతం
78	ఆశ్వయుజ మాస నియమాలు	మహాభారతం
79	కార్తీక మాస నియమాలు	మహాభారతం
80	మార్గశిర మాస నియమాలు	మహాభారతం
81	పుష్య మాస నియమాలు	మహాభారతం
82	మాఘ మాస నియమాలు	మహాభారతం
83	ఫాల్గుణ మాస నియమాలు	మహాభారతం

తిథి నియమాలు

84	పాడ్యమి శ్రాద్ధం	మహాభారతం
85	వైశాఖ తృతీయ శ్రాద్ధం	మహాభారతం
86	పంచమి నియమాలు	మహాభారతం
87	షష్ఠి-సప్తమి సూర్యపూజ	మహాభారతం
88	అష్టమి నియమం	మహాభారతం
89	శుక్ల దశమి — పుండరీక తీర్థ స్నానం	మహాభారతం
90	త్రయోదశి శ్రాద్ధం	మహాభారతం
91	చతుర్దశి నియమాలు	మహాభారతం
92	కృష్ణ చతుర్దశి	మహాభారతం
93	చైత్ర శుక్ల చతుర్దశి — సరస్వతీ సంగమ స్నానం	మహాభారతం
94	భాద్రపద కృష్ణ త్రయోదశి శ్రాద్ధం	మహాభారతం
95	భాద్రపద కృష్ణపక్ష మఖా శ్రాద్ధం	మహాభారతం

ఉపాకర్మ, ముహూర్త ప్రశస్తి

96	సామవేద ఉపాకర్మ	రామాయణం
97	పుష్యమి — అభిషేక ప్రశస్తి	రామాయణం
98	ఉత్తర (ఉత్తరఫల్గుని) — వివాహ ప్రశస్తి	రామాయణం

నక్షత్ర నియమాలు (ప్రతి నెల)

99	అశ్విని నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
100	భరణి నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
101	కృత్తిక నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
102	రోహిణి నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
103	మృగశిర నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
104	ఆర్ద్ర నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
105	పునర్వసు నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
106	పుష్యమి నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
107	ఆశ్లేష నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
108	మఖ నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
109	పూర్వఫల్గుని (పుబ్బ) నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
110	ఉత్తరఫల్గుని (ఉత్తర) నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
111	హస్త నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
112	చిత్త నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
113	స్వాతి నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
114	విశాఖ నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
115	అనూరాధ నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
116	జ్యేష్ఠ నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
117	మూల నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
118	పూర్వాషాఢ నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
119	ఉత్తరాషాఢ నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
120	ధనిష్ఠ నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
121	శతభిషం నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
122	పూర్వాభాద్ర నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
123	ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం
124	రేవతి నక్షత్ర నియమాలు	మహాభారతం

ఇతర కాల నియమాలు

125	ఇతర కాల నియమాలు (తేదీ లేనివి)	మహాభారతం

భాగం ౧ — పర్వదినాలు, ఘటనలు

ప్రాముఖ్యం/ప్రసిద్ధి క్రమంలో — ప్రసిద్ధమైనవి ముందు, అంతగా తెలియనివి తరువాత.

1 శ్రీరామనవమి

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

చైత్ర శుక్ల నవమి, పునర్వసు నక్షత్రం (అదితి దేవత), కర్కాటక లగ్నం. చైత్రంలో కర్కాటక లగ్నం మధ్యాహ్న సమయంలో ఉదయిస్తుంది — కాబట్టి కాలం: మధ్యాహ్నం.

మూల శ్లోకాలు: రా. 1.18.8 · రా. 1.18.9 · రా. 1.18.10

తతో యజ్ఞే సమాప్తే తు ఋతూనాం షట్ సమత్యయుఃl
తతశ్చ ద్వాదశే మాసే చైత్రే నావమికే తిథౌ॥ ॥౧-౧౮-౮॥

నక్షత్రేఽదితిదైవత్యే స్వోచ్చసంస్థేషు పఞ్చసుl
గ్రహేషు కర్కటే లగ్నే వాక్పతావిన్దునా సహ॥ ॥౧-౧౮-౯॥

ప్రోద్యమానే జగన్నాథం సర్వలోకనమస్కృతమ్l
కౌసల్యాజనయద్ రామం దివ్యలక్షణసంయుతమ్॥ ॥౧-౧౮-౧౦॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

2 శ్రీరామ జన్మ నక్షత్ర యోగం

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

చైత్ర నవమి మరియు పునర్వసు నక్షత్రం రెండూ కలిసే రోజు, మధ్యాహ్నం. ఈ ఖచ్చితమైన కలయిక ప్రతి సంవత్సరం రాదు (సుమారు ఏటా 0.44 రోజులు) — కొన్ని సంవత్సరాలలో మాత్రమే.

మూల శ్లోకాలు: రా. 1.18.8 · రా. 1.18.9 · రా. 1.18.10

తతో యజ్ఞే సమాప్తే తు ఋతూనాం షట్ సమత్యయుఃl
తతశ్చ ద్వాదశే మాసే చైత్రే నావమికే తిథౌ॥ ॥౧-౧౮-౮॥

నక్షత్రేఽదితిదైవత్యే స్వోచ్చసంస్థేషు పఞ్చసుl
గ్రహేషు కర్కటే లగ్నే వాక్పతావిన్దునా సహ॥ ॥౧-౧౮-౯॥

ప్రోద్యమానే జగన్నాథం సర్వలోకనమస్కృతమ్l
కౌసల్యాజనయద్ రామం దివ్యలక్షణసంయుతమ్॥ ॥౧-౧౮-౧౦॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

3 భీష్మాష్టమి — భీష్ముని దేహత్యాగం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మాఘ శుక్ల అష్టమి, రోహిణి (ప్రాజాపత్య) నక్షత్రం, సూర్యుడు మధ్యాహ్నంలో ఉండగా, ఉత్తరాయణం ప్రారంభమైన తరువాత భీష్ముడు దేహం విడిచాడు. ఈ రెండు శ్లోకాలు కుంభకోణ పాఠంలో అదనపు భాగంగా గుర్తించబడిన చోట ఉన్నాయి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 12.46.3 · మ.భా. 12.46.4

ప్రవృత్తమాత్రే త్వయనముత్తరేణ దివాకరే ।
`శుక్లపక్షస్య చాష్టమ్యాం మాఘమాసస్య పార్థివ॥ ॥౧౨-౪౬-౩॥

ప్రాజాపత్యే చ నక్షత్రే మధ్యం ప్రాప్తే దివాకరే ।'
సమావేశయదాత్మానమాత్మన్యేవ సమాహితః॥ ॥౧౨-౪౬-౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

4 శ్రవణ ద్వాదశి — వామన జన్మ యోగం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

ద్వాదశి తిథి మరియు శ్రవణ నక్షత్రం కలిసిన రోజు, అభిజిత్ ముహూర్తం — సూర్యుడు మధ్యాహ్నంలో. భాగవతం మాసాన్ని గానీ పక్షాన్ని గానీ చెప్పలేదు; కాబట్టి ఎప్పుడు ఈ యోగం వచ్చినా (ఏటా సుమారు 1.3 రోజులు).

మూల శ్లోకాలు: భా. 8.17.5 · భా. 8.17.6

శ్రోణాయాం శ్రవణద్వాదశ్యాం ముహూర్తేఽభిజితి ప్రభుః।
సర్వే నక్షత్రతారాద్యాశ్చక్రుస్తజ్జన్మ దక్షిణమ్॥ ॥౮-౧౭-౫॥

ద్వాదశ్యాం సవితాఽతిష్ఠన్మధ్యన్దినగతో నృప।
విజయా నామ సా ప్రోక్తా యస్యాం జన్మ విదుర్హరేః॥ ॥౮-౧౭-౬॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

5 శ్రీరామ యౌవరాజ్యాభిషేక ముహూర్తం

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

చైత్ర మాసం, పుష్యమి నక్షత్రం, కర్కాటక లగ్నం (శ్రీరాముని జన్మ లగ్నం) — చైత్రంలో ఇది మధ్యాహ్నం. దశరథుడు నిర్ణయించిన అభిషేక ముహూర్తం.

మూల శ్లోకాలు: రా. 2.3.4 · రా. 2.3.41 · రా. 2.4.2 · రా. 2.15.3

చైత్రః శ్రీమానయం మాసః పుణ్యః పుష్పితకాననః।
యౌవరాజ్యాయ రామస్య సర్వమేవోపకల్పతామ్॥ ॥౨-౩-౪॥

తస్మాత్ త్వం పుష్యయోగేన యౌవరాజ్యమవాప్నుహి।
కామతస్త్వం ప్రకృత్యైవ నిర్ణీతో గురువానితి॥ ॥౨-౩-౪౧॥

శ్వ ఏవ పుష్యో భవితా శ్వోఽభిషేచ్యస్తు మే సుతః।
రామో రాజీవపత్రాక్షో యువరాజ ఇతి ప్రభుః॥ ॥౨-౪-౨॥

ఉదితే విమలే సూర్యే పుష్యే చాభ్యాగతేఽహని।
లగ్నే కర్కటకే ప్రాప్తే జన్మ రామస్య చ స్థితే॥ ॥౨-౧౫-౩॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

6 శ్రీరాముని నందిగ్రామ పునరాగమనం

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

పద్నాలుగవ సంవత్సరం పూర్తి కాగా పంచమి నాడు శ్రీరాముడు భరద్వాజాశ్రమం చేరాడు; "రేపు పుష్యమి నక్షత్రంలో రాముని చూస్తావు" అని హనుమంతుడు భరతునితో చెప్పాడు. కాబట్టి: షష్ఠి తిథి + పుష్యమి నక్షత్రం. మాసం, పక్షం చెప్పబడలేదు.

మూల శ్లోకాలు: రా. 6.124.1 · రా. 6.126.54

పూర్ణే చతుర్దశే వర్షే పఞ్చమ్యాం లక్ష్మణాగ్రజః।
భరద్వాజాశ్రమం ప్రాప్య ववన్దే నియతో మునిమ్॥ ॥౬-౧౨౪-౧॥

తాం గఙ్గాం పునరాసాద్య వసన్తం మునిసంనిధౌ।
అవిఘ్నం పుష్యయోగేన శ్వో రామం ద్రష్టుమర్హసి॥ ॥౬-౧౨౬-౨౪॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

7 శ్రీకృష్ణుని శాంతి దౌత్య ప్రయాణం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక (కౌముద) మాసం, రేవతి నక్షత్రం, మైత్ర ముహూర్తం — ప్రాతఃకాలం, శరదృతువు చివర. ఉపప్లవ్యం నుండి శ్రీకృష్ణుడు హస్తినాపురానికి సంధి కోసం బయలుదేరాడు.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 5.76.15 · మ.భా. 5.82.5 · మ.భా. 5.82.6 · మ.భా. 5.82.7

శ్వోభూతే ధృతరాష్ట్రస్య సమీపం ప్రాప్య పాణ్డవ ।
యతిష్యే ప్రశమం కర్తుం యుష్మదర్థమహాపయన్॥ ॥౫-౭౯-౧౫॥

శ్రీభగవానువాచ
ధర్మ్యమస్మద్ధితం చైవ కురూణాం యదనామయమ్ ।
ఏష యాస్యామి రాజానం ధృతరాష్ట్రమభీప్సయా॥ ॥౫-౮౨-౫॥

వైశమ్పాయన ఉవాచ
తతో వ్యపేతే తమసి సూర్యే విమల ఉద్గతే ।
మైత్రే ముహూర్తే సమ్ప్రాప్తే మృద్వర్చిషి దివాకరే॥ ॥౫-౮౨-౬॥

కౌముదే మాసి రేవత్యాం శరదన్తే హిమాగమే ।
స్ఫీతసస్యసుఖే కాలే కల్యః సత్త్వవతాం వరః॥ ॥౫-౮౨-౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

8 అర్జున జన్మ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఫాల్గుణ మాసం, ఫల్గుని నక్షత్రాల (పూర్వ-ఉత్తర) సంధి, పగటి పూట — మధ్యాహ్న కాలంగా గుర్తించబడింది. శ్లోకాలు అదనపు భాగంలో ఉన్నాయి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 1.132.16 · మ.భా. 1.132.17 · మ.భా. 1.134.12

వైశమ్పాయన ఉవాచ ।
ఏవముక్తా తతః శక్రమాజుహావ యశస్వినీ ।
అథాజగామ దేవేన్ద్రో జనయామాస చార్జునమ్॥ ॥౧-౧౩౨-౧౬॥

`ఉత్తరాభ్యాం తు పూర్వాభ్యాం ఫల్గునీభ్యాం తతో దివా ।
జాతస్తు ఫాల్గునే మాసి తేనాసౌ ఫల్గునఃస్మృతః'॥ ॥౧-౧౩౨-౧౭॥

యస్మిన్నృక్షే సముత్పన్నః పార్థస్తస్య చ ధీమతః ।
తస్మిన్నుత్తరఫల్గున్యాం ప్రవృత్తే స్వస్తివాచనే॥ ॥౧-౧౩౪-౧౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

9 భీమసేన జన్మ; మఖా త్రయోదశి పితృగాథ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

త్రయోదశి తిథి, మఖా నక్షత్రం, మధ్యాహ్నం (సూర్యుడు ఆకాశ మధ్యంలో), పిత్ర్య ముహూర్తం, బృహస్పతి సింహంలో ఉదయించి ఉండగా కుంతి భీముని కన్నది; అదే రోజుకు ముందటి రాత్రి దుర్యోధనుడు పుట్టాడు. పక్షం, మాసం చెప్పబడలేదు. ఇదే మఖా త్రయోదశి నాడు (దక్షిణాయనంలో) పితృదేవతలకు నెయ్యితో పాయసం — పితృగాథ (అనుశాసన పర్వం).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.135.11 · మ.భా. 13.135.12 · మ.భా. 13.135.13 · మ.భా. 1.129.66 · మ.భా. 1.129.67 · మ.భా. 1.129.68

గాథాశ్చాప్యత్ర గాయన్తి పితృగీతా యుధిష్ఠిర ।
సనత్కుమారో భగవాన్పురా మయ్యభ్యభాషత॥ ॥౧౩-౧౩౫-౧౧॥

అపి నః స్వకులే జాయాద్యో నో దద్యాత్త్రయోదశీమ్ ।
మఘాసు సర్పిఃసంయుక్తం పాయసం దక్షిణాయనే॥ ॥౧౩-౧౩౫-౧౨॥

ఆజేన వాఽపి లౌహేన మఘాస్వేవ యతవ్రతః ।
హస్తిచ్ఛాయాసు విధివత్కర్ణవ్యజనవీజితమ్॥ ॥౧౩-౧౩౫-౧౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

సదా బాణధనుష్పాణిరభవత్కురునన్దనః ।
మఘే చన్ద్రమసా యుక్తే సింహే చాభ్యుదితే గురౌ॥ ॥౧-౧౨౯-౬౬॥

దివా మధ్యగతే సూర్యే తిథౌ పుణ్యే త్రయోదశే ।
పిత్ర్యే ముహూర్తే సా కున్తీ సుషువే భీమమచ్యుతమ్॥ ॥౧-౧౨౯-౬౭॥

యస్మిన్నహని భమస్తు జజ్ఞే భీమపరాక్రమః ।
తామేవ రాత్రిం పూర్వాం తు జజ్ఞే దుర్యోధనో నృపః॥ ॥౧-౧౨౯-౬౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

10 యుధిష్ఠిరుని రాజసూయ దీక్ష

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

జ్యేష్ఠ మాస అమావాస్య ("జ్యేష్ఠామూలే" అనగా జ్యేష్ఠ మాసం). శ్లోకాలు అదనపు భాగంలో ఉన్నాయి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 2.36.45 · మ.భా. 2.36.46 · మ.భా. 2.36.47

తతస్తే తు యథాకాలం కున్తీపుత్రం యుధిష్ఠిరమ్ ।
దీక్షయాఞ్చక్రిరే విప్రా రాజసూయాయ భారత॥ ॥౨-౩౬-౪౫॥

`జ్యేష్ఠామూలే అమావాస్యాం మృగాజినసమావృతః ।
రౌరవాజినసంవీతో నవనీతాక్తదేహవాన్'॥ ॥౨-౩౬-౪౬॥

దీక్షితః స తు ధర్మాత్మా ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరః ।
జగామ యజ్ఞాయతనం వృతో విప్రైః సహస్రశః॥ ॥౨-౩౬-౪౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

11 యుధిష్ఠిరుని అశ్వమేధ సంకల్పం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మాఘ మాస ద్వాదశి — శుభ నక్షత్రాన్ని ఎంచుకొని యుధిష్ఠిరుడు తమ్ముళ్ళను పిలిచి అశ్వమేధ సన్నాహాలు ప్రారంభించాడు. అదే సందర్భంలో "మాఘ పూర్ణిమ వచ్చింది, ఇక ఒక్క నెల మిగిలింది" అన్నాడు కాబట్టి ఇది శుక్ల ద్వాదశి (గణించిన వివరం).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.86.3 · మ.భా. 14.86.4 · మ.భా. 14.86.5

ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు ద్వాదశీం మాఘమాసికీమ్ ।
ఇష్టం గృహీత్వా నక్షత్రం ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరః॥ ॥౧౪-౮౬-౩॥

సమానీయ మహాతేజాః సర్వాన్భ్రాతౄన్మహీపతిః ।
భీమం చ నకులం చైవ సహదేవం చ కౌరవ॥ ॥౧౪-౮౬-౪॥

ప్రోవాచేదం వచః కాలే తదా ధర్మభృతాంవరః ।
ఆమన్త్ర్య వదతాం శ్రేష్ఠో భీమం ప్రహరతాం వరమ్॥ ॥౧౪-౮౬-౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

12 యుధిష్ఠిరుని అశ్వమేధ దీక్ష

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

చైత్ర పూర్ణిమ. వ్యాసుడు యజ్ఞాశ్వాన్ని విడిచిపెట్టాడు.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.72.10 · మ.భా. 14.72.12 · మ.భా. 14.72.4 · మ.భా. 14.73.1

తతోఽబ్రవీన్మహాతేజా వ్యాసో ధర్మాత్మజం నృపమ్ ।
యథాకాలం యథాయోగం సజ్జాః స్మ తవ దీక్షణే॥ ॥౧౪-౭౨-౧౦॥

అశ్వశ్చోత్సృజ్యతామద్య పృథ్వ్యామథ యథాక్రమమ్ ।
సుగుప్తం చరతాం చాపి యథాశాస్త్రం యథావిధి॥ ॥౧౪-౭౨-౧౨॥

చైత్ర్యాం హి పౌర్ణమాస్యాం తు తవ దీక్షా భవిష్యతి ।
సమ్భారాః సమ్భ్రియన్తాం చ యజ్ఞార్థం పురుషర్షభ॥ ॥౧౪-౭౨-౪॥

వైశమ్పాయన ఉవాచ ।
దీక్షాకాలే తు సమ్ప్రాప్తే తతస్తే సుమహర్త్విజః ।
విధివద్దీక్షయామాసురశ్వమేధాయ పార్థివమ్॥ ॥౧౪-౭౩-౧॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

13 భీముని చేత జరాసంధ వధ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక శుక్ల చతుర్దశి, రాత్రి (నిశీథం). పదునాలుగు రోజుల యుద్ధం కార్తీక పాడ్యమి నాడు ప్రారంభమైంది కాబట్టి చతుర్దశి శుక్లపక్షమే (అమాంత గణన) — ఇది గణించిన వివరం. శాస్త్రి-వావిల్ల ప్రతిలో "పదిహేనవ రాత్రి" అలసిపోయాడని ఉంది; కుంభకోణ, భాండార్కర్ (పుణె) ప్రతులలో చతుర్దశి రాత్రి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 2.24.34 · మ.భా. 2.24.37 · మ.భా. 2.25.9 · మ.భా. 2.25.10 · మ.భా. 2.22.61

తద్వృత్తం తు త్రయోదశ్యాం సమవేతం మహాత్మనోః ।
చతుర్దశ్యాం నిశాయాం తు నివృత్తో మాగధః క్లమాత్॥ ॥౨-౨౪-౩౪॥

తస్మాత్తేఽద్యైవ కౌన్తేయ పీడనీయో జనాధిపః ।
సమమేతేన యుధ్యస్వ బాహుభ్యాం భరతర్షభ॥ ॥౨-౨౪-౩౫॥

ప్రభఞ్జనబలావిష్టో జరాసన్ధమరిన్దమః ।
ఉత్క్షిప్య భ్రామయామాస బలవన్తం మహాబలః॥ ॥౨-౨౫-౯॥

భ్రామయిత్వా శతగుణం జానుభ్యాం భరతర్షభ ।
బభఞ్జ పృష్ఠం సఙ్క్షిప్య నిష్పిష్య వినినాద చ॥ ॥౨-౨౫-౧౦॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

తద్యుద్ధమాసీచ్చ తయోస్ సమవేతం మహాత్మనోః ।
పఞ్చదశ్యాం నిశాయాం తు ప్రహీణాత్మాఽభవత్ క్లమాత్॥ ॥౨-౨౨-౬౧॥

— మహాభారతే (శాస్త్రి-వావిల్ల-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

14 భీమ-జరాసంధ యుద్ధారంభం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక మాసపు మొదటి రోజు (పాడ్యమి) — ద్వంద్వ యుద్ధం పదునాలుగు రోజులు సాగింది.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 2.24.33

కార్తికస్య తు మాసస్య ప్రవృత్తం ప్రథమేఽహని ।
తదా తద్యుద్ధమభవద్దినాని దశ పఞ్చ చ ।
అనాహారం దివారాత్రమవిశ్రాన్తమవర్తత॥ ॥౨-౨౪-౩౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

15 ద్రౌపదీ స్వయంవర ముహూర్తం; చంద్రరశ్మి పాన వ్రతం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

పుష్య మాసం, శుక్లపక్షం, రోహిణి నక్షత్రం, శుభ తిథి — డెబ్భై ఐదు రోజుల తరువాత స్వయంవరం ప్రకటించబడింది. అదే పుష్య శుక్ల రోహిణి నాడు ఆరుబయట నిద్రించి చంద్రకిరణాలను పానం చేసే వ్రతం కూడా (అనుశాసన పర్వం). శ్లోకాలు అదనపు భాగంలో ఉన్నాయి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 1.182.28 · మ.భా. 1.182.29 · మ.భా. 13.189.40 · మ.భా. 13.189.44 · మ.భా. 13.189.45

బ్రాహ్మణ ఉవాచ
శ్రుత్వా పురోహితేనోక్తం పాఞ్చాలః ప్రీతిమాంస్తదా ।
ఘోషయామాస నగరే ద్రౌపద్యాస్తు స్వయంవరమ్॥ ॥౧-౧౮౨-౨౮॥

పుష్యమాసే తు రోహిణ్యాం శుక్లపక్షే శుభే తిథౌ ।
దివసైః పఞ్చసప్తత్యా భవిష్యతి న సంశయః॥ ॥౧-౧౮౨-౨౯॥

ద్రవ్యహీనాః కథం మర్త్యా దరిద్రాః సాధువర్తినః ।
ప్రాప్నువన్తీహ యజ్ఞస్య ఫలం కేన చ కర్మణా॥ ॥౧౩-౧౮౯-౪౦॥

పౌషమాసస్య శుక్లే వై యదా యుజ్యేత రోహిణీ ।
తేన నక్షత్రయోగేన ఆకాశశయనో భవేత్॥ ॥౧౩-౧౮౯-౪౪॥

ఏకవస్త్రః శుచిః స్నాతః శ్రద్దధానః సమాహితః ।
సోమస్య రశ్మయః పీత్వా మహాయజ్ఞఫలం లభేత్॥ ॥౧౩-౧౮౯-౪౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

16 పాండవుల వారణావత ప్రయాణం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఫాల్గుణ మాసం, అష్టమి తిథి, రోహిణి నక్షత్రం. పక్షం చెప్పబడలేదు. ఈ కలయిక అరుదు (ఏటా 0.8 రోజుల కంటే తక్కువ).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 1.157.33

వైశమ్పాయన ఉవాచ
అష్టమేఽహని రోహిణ్యాం ప్రయాతాః ఫాల్గునస్య తే ।
వారణావతమాసాద్య దదృశుర్నాగరం జనమ్॥ ॥౧-౧౫౭-౩౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

17 అంబరీషుని ద్వాదశీ పారణ

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక మాసం, ద్వాదశి, ప్రాతఃకాలం. సంవత్సర ద్వాదశీ వ్రతాన్ని మూడు రాత్రుల ఉపవాసంతో ముగించి, ద్వాదశి అర్ధ ముహూర్తం మిగిలి ఉండగా జలంతో పారణ చేశాడు. పక్షం చెప్పబడలేదు.

మూల శ్లోకాలు: భా. 9.6.17 · భా. 9.6.18 · భా. 9.6.26

ఆరిరాధయిషుః కృష్ణం మహిష్యా తుల్యశీలయా।
యుక్తః సాంవత్సరం వీరో దధార ద్వాదశీవ్రతమ్॥ ॥౯-౬-౧౭॥

వ్రతాన్తే కార్తికే మాసి త్రిరాత్రం సముపోషితః।
స్నాతః కదాచిత్ కాలిన్ద్యాం హరిం మధువనేఽర్చయత్॥ ॥౯-౬-౧౮॥

ముహూర్తార్ధావశిష్టాయాం ద్వాదశ్యాం పారణం ప్రతి।
చిన్తయామాస ధర్మజ్ఞో ద్విజైస్తద్ధర్మసఙ్కటే॥ ॥౯-౬-౨౬॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

18 ధృతరాష్ట్రుని వనప్రస్థానం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక పూర్ణిమ, ప్రాతఃకాలం — ఇష్టి చేసిన తరువాత ధృతరాష్ట్రుడు అరణ్యానికి బయలుదేరాడు.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 15.12.3 · మ.భా. 15.12.4 · మ.భా. 15.12.5 · మ.భా. 15.16.1

ధృతరాష్ట్రో మహారాజో వనవాసాయ దీక్షితః ।
గమిష్యతి వనం రాజన్నాగతాం కార్తికీమిమామ్॥ ॥౧౫-౧౨-౩॥

స త్వాం కురుకులశ్రేష్ఠ కిఞ్చిదర్థమభీప్సతి ।
శ్రాద్ధమిచ్ఛతి దాతుం స గాఙ్గేయస్య మహాత్మనః॥ ॥౧౩౫-౧౨-౪॥

ద్రోణస్య సోమదత్తస్య బాహ్లీకస్య చ ధీమతః ।
పుత్రాణాం చైవ సర్వేషాం యే చాన్యే సుహృదో హతాః ।
యది చాప్యనుజానీషే సైన్ధవాపశదస్య చ॥ ॥౧౩౫-౧౨-౫॥

వైశమ్పాయన ఉవాచ ।
తతః ప్రభాతే రాజా స ధృతరాష్ట్రోఽమ్బికాసుతః ।
ఆనాయ్య పాణ్డవాన్వీరాన్వనవాసే కృతక్షణః॥ ॥౧౩౫-౧౩-౧॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

19 పాండవుల కార్తీకీ జాగరణ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
కార్తీక పూర్ణిమ రాత్రి (పర్వసంధి) — పాండవులు తపస్సులతో కలిసి పవిత్రమైన శరత్ పూర్ణిమ రాత్రి గడిపారు.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.184.16 · మ.భా. 3.184.17

తేషాం పుణ్యతమా రాత్రిః పర్వసన్ధౌ స్మ శారదీ ।
తత్రైవ వసతామాసీత్కార్తికీ జనమేజయ॥ ॥౩-౧౮౪-౧౬॥

పుణ్యకృద్భిర్మహాసత్త్వైస్తాపసైః సహ పాణ్డవాః ।
తత్సర్వం భరతశ్రేష్ఠ సమూహుర్యోగముత్తమమ్॥ ॥౩-౧౮౪-౧౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

20 పాండవుల కామ్యకవన ప్రస్థానం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
కార్తీక కృష్ణ పాడ్యమి — కార్తీకి గడిచిన తరువాత కృష్ణపక్షారంభంలో, ధౌమ్యునితో కలిసి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.184.16 · మ.భా. 3.184.18

తేషాం పుణ్యతమా రాత్రిః పర్వసన్ధౌ స్మ శారదీ ।
తత్రైవ వసతామాసీత్కార్తికీ జనమేజయ॥ ॥౩-౧౮౪-౧౬॥

తమిస్రాభ్యుదయే తస్మిన్ధౌమ్యేన సహ పాణ్డవాః ।
సూతైః పౌరోగవైః సాకం కామ్యకం ప్రయయుర్వనమ్॥ ॥౩-౧౮౪-౧౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

21 పాండవుల తీర్థయాత్రారంభం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మార్గశిర కృష్ణపక్షం, పుష్యమి నక్షత్రం — మార్గశిర పూర్ణిమ గడిచిన తరువాత. ఖచ్చితమైన తిథి చెప్పబడలేదు.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.90.26 · మ.భా. 3.91.25 · మ.భా. 3.91.26 · మ.భా. 3.91.27

తతః కున్తీసుతో రాజా లఘుభిర్బ్రాహ్మణైః సహ ।
లోమశేన చ సుప్రీతస్త్రిరాత్రం కామ్యకేఽవసత్॥ ॥౩-౯౦-౨౬॥

తే తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ కృష్ణయా సహ పాణ్డవాః ।
కృతస్వస్త్యయనాః సర్వే మునిభిర్దేవమానుషైః॥ ॥౩-౯౧-౨౫॥

లోమశస్యోపసఙ్గృహ్య పాదౌ ద్వైపాయనస్య చ ।
నారదస్య చ రాజేన్ద్ర దేవర్షేః పర్వతస్య చ॥ ॥౩-౯౧-౨౬॥

ధౌమ్యేన సహితా వీరాస్తథా తైర్వనవాసిభిః ।
మార్గశీర్ష్యామతీతాయాం పుష్యేణ ప్రయయుస్తతః॥ ॥౩-౯౧-౨౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

22 కార్తీకి — విరూపాక్షుని బ్రాహ్మణ భోజనం, తిలరాశి దానం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక పూర్ణిమ: (1) విరూపాక్షుడు ప్రతి సంవత్సరం వేయిమంది బ్రాహ్మణులకు భోజనం పెట్టి రత్నాలిచ్చేవాడు — గౌతముడు ఆ రోజు చేరాడు; (2) ఉపవాసం చేసి, కౌముద మాసంలో, ముఖ్యంగా పూర్ణిమ నాడు తిలరాశి దానం; (3) ధృతరాష్ట్రుడు కార్తీకి నాడు మహాదానం సంకల్పించాడు.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 12.168.23 · మ.భా. 12.169.14 · మ.భా. 12.169.15 · మ.భా. 12.170.9 · మ.భా. 12.170.10 · మ.భా. 12.170.11 · మ.భా. 12.170.16 · మ.భా. 13.236.4 · మ.భా. 13.236.5 · మ.భా. 13.236.6 · మ.భా. 13.236.7 · మ.భా. 15.14.11 · మ.భా. 15.14.12 · మ.భా. 15.14.15 · మ.భా. 15.15.15

మమ త్వం నిలయం ప్రాప్తః ప్రియాతిథిరనిన్దితః ।
పూజితో యాస్యసి ప్రాతర్విధిదృష్టేన కర్మణా॥ ॥౧౨-౧౬౮-౨౩॥

తతః ప్రభాతసమయే సుఖం పృష్ట్వాఽబ్రవీదిదమ్ ।
గచ్ఛ సౌమ్య పథాఽనేన కృతకృత్యో భవిష్యసి॥ ॥౧౨-౧౬౯-౧౪॥

ఇతస్త్రియోజనం గత్వా రాక్షసాధిపతిర్మహాన్ ।
విరూపాక్ష ఇతి ఖ్యాతః సఖా మమ మహాబలః॥ ॥౧౨-౧౬౯-౧౫॥

కార్తిక్యామద్య భోక్తారః సహస్రం మే ద్విజోత్తమాః ।
తత్రాయమపి భోక్తా తు దేయమస్మై చ మే ధనమ్॥ ॥౧౨-౧౭౦-౯॥

స చాద్య దివసః పుణ్యో హ్యతిథిశ్చాయమాగతః ।
సఙ్కల్పితం చైవ ధనం కిం విచార్యమతః పరమ్॥ ॥౧౨-౧౭౦-౧౦॥

తతః సహస్రం విప్రాణాం విదుషాం సమలఙ్కృతమ్ ।
స్నాతానామనులిప్తానామహతక్షౌమవాససామ్॥ ॥౧౨-౧౪౦-౧౧॥

తతో జామ్బూనదీః పాత్రీర్వజ్రాఙ్కా విమలాః శుభాః ।
వరాన్నపూర్ణా విప్రేభ్యః ప్రాదాన్మధుఘృతప్లుతాః॥ ॥౧౨-౧౪౦-౧౬॥

న్యాయతస్తు తిలాఞ్శుద్ధాన్సంహృత్యాథ స్వశక్తితః ।
తిలరాశిం పునః కుర్యాత్పర్వాతాభం సురత్నకమ్ ।
మహాన్తం యది వా స్తోకం నానాద్రవ్యసమన్వితమ్॥ ॥౧౩-౨౩౬-౪॥

సువర్ణరజతాభ్యాం చ మణిముక్తాప్రవాలకైః ।
అలఙ్కృత్య యథాయోగం సపతాకం సవేదికమ్ ।
సభూషణం సవస్త్రం చ శయనాసనసంమితమ్॥ ॥౧౩-౨౩౬-౫॥

ప్రాయశః కౌముదీమాసే పౌర్ణమాస్యాం విశేషతః ।
భోజయిత్వా చ విధివద్బ్రాహ్మణానర్హతో బహూన్॥ ॥౧౩-౨౩౬-౬॥

స్వయం కృతోపవాసశ్చ వృత్తశౌచసమన్వితః ।
దద్యాత్ప్రదక్షిణీకృత్య తిలరాశిం సదక్షిణమ్॥ ॥౧౩-౨౩౬-౭॥

బ్రహ్మదేయాగ్రహారాంశ్చ పుత్రాణామౌర్ధ్వదేహికమ్ ।
ఇతో రత్నాని గాశ్చైవ దాసీదాసమజావికమ్॥ ॥౧౫-౧౪-౧౧॥

అర్చయిత్వా కురుశ్రేష్ఠో బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రయచ్ఛతు ।
దీనాన్ధకృపణేభ్యశ్చ తత్రతత్ర నృపాజ్ఞయా॥ ॥౧౫-౧౪-౧౨॥

ఇత్యుక్తే విదురేణాథ ధృతరాష్ట్రోఽభినన్ద్య తాన్ ।
మనశ్చక్రే మహాదానే కార్తిక్యాం జనమేజయ॥ ॥౧౫-౧౪-౧౩॥

గ్రామాగ్రహారద్వీపాఢ్యో మణిహేమజలార్ణవః ।
గాన్ధార్యాశ్చ మహారాజ ప్రదదావౌర్ధ్వదేహికమ్॥ ॥౧౫-౧౫-౧౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

23 మాఘి — విరూపాక్షుని భోజనం, ఋషుల కౌశికీ గమనం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మాఘ పూర్ణిమ: విరూపాక్షుని వార్షిక బ్రాహ్మణ భోజనం; తీర్థయాత్రలో ఋషులు, రాజర్షులు కౌశికీ నదిని చేరారు; "ఈ రోజు మాఘి, అశ్వమేధానికి ఇంకా ఒక్క నెల ఉంది" అని యుధిష్ఠిరుడు యజ్ఞభూమి చూడటానికి బ్రాహ్మణులను పంపాడు.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 12.170.17 · మ.భా. 13.143.3 · మ.భా. 13.143.6 · మ.భా. 14.86.7

తస్య నిత్యం సదాషాఢ్యాం మాఘ్యాం చ బహవో ద్విజాః ।
ఈప్సితం భోజనవరం లభన్తే సత్కృతం తథా॥ ॥౧౨-౧౪౦-౧౪॥

పురా ప్రభాసే ఋషయః సమగ్రాః సమేతా వై మన్త్రమమన్త్రయన్త ।
చరామ సర్వాం పృథివీం పుణ్యతీర్థాం తన్నః కామం హన్త గచ్ఛామ సర్వే॥ ॥౧౩-౧౪౩-౩॥

జగ్ముః పురస్కృత్య మహానుభావం శతక్రతుం వృత్రహణం నరేన్ద్రాః ।
తీర్థాని సర్వాణి పరిభ్రమన్తో మాఘ్యాం యయుః కౌశికీం పుణ్యతీర్థామ్॥ ॥౧౩-౧౪౩-౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

ఉపస్థితశ్చ కాలోఽయమభితో వర్తతే హయః ।
మాఘీ చ పౌర్ణమాసీయం మాసః శేషో వృకోదర॥ ॥౧౪-౮౬-౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

24 ఆషాఢి — విరూపాక్షుని బ్రాహ్మణ భోజనం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఆషాఢ పూర్ణిమ నాడు విరూపాక్షుని వార్షిక బ్రాహ్మణ భోజనం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 12.170.17

తస్య నిత్యం సదాషాఢ్యాం మాఘ్యాం చ బహవో ద్విజాః ।
ఈప్సితం భోజనవరం లభన్తే సత్కృతం తథా॥ ॥౧౨-౧౭౦-౧౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

25 ప్రౌష్ఠపది — శర్కరీ గోదానం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

వర్షాకాలపు చివరి మాసపు పూర్ణిమ (భాద్రపద పూర్ణిమ) — ఒక ఆంగిరసుడు సుమిత్రునికి శర్కరీ అనే గోవును దానం చేశాడు.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.120.12

తస్మా ఆఙ్గిరసః కశ్చిద్దదౌ గాం శర్కరీం శుభామ్ ।
వర్షాసు పశ్చిమే మాసి పౌర్ణమాస్యాం శుచివ్రతః॥ ॥౧౩-౧౨౦-౧౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

26 ఇంద్రధ్వజ పాతం (ఆశ్వయుజి)

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

ఆశ్వయుజ పూర్ణిమ. పడిపోయిన వాలిని ఆశ్వయుజ పూర్ణిమ నాడు క్రిందికి దించిన ఇంద్రధ్వజంతో వాల్మీకి పోల్చాడు — ఆ పండుగ పూర్ణిమ నాడని దీని సాక్ష్యం.

మూల శ్లోకాలు: రా. 4.16.37

ఇన్ద్రధ్వజ ఇవోద్ధూతః పౌర్ణమాస్యాం మహీతలే।
ఆశ్వయుక్సమయే మాసి గతశ్రీకో విచేతనః।
బాష్పసంరుద్ధకణ్ఠస్తు వాలీ చార్తస్వరః శనైః॥ ॥౪-౧౬-౩౭॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

27 ఆషాఢి — వర్షావాస ఆరంభం

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

ఆషాఢ పూర్ణిమ. బయటి పనులు ముగించి, సామగ్రి సమకూర్చుకొని గృహస్థుడు/రాజు వర్షాకాల నియమం ప్రారంభిస్తాడు — భరతుడు అలా చేసి ఉంటాడని రాముడు చెబుతాడు.

మూల శ్లోకాలు: రా. 4.28.55

నివృత్తకర్మాయతనో నూనం సంచితసంచయః।
ఆషాఢీమభ్యుపగతో భరతః కోసలాధిపః॥ ॥౪-౨౮-౧౫॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

భాగం ౨ — వ్రతాలు, విధి-నిషేధాలు

ప్రసిద్ధ వ్రతాలు ముందు; తరువాత మాస, తిథి, నక్షత్ర నియమాలు.

ఏకాదశి — ద్వాదశి

28 ద్వాదశీ పారణ నియమం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

ఏకాదశి వ్రత పారణ ద్వాదశి లోపలే చేయాలి; ద్వాదశి ముగియబోతుంటే జలం మాత్రమే తీసుకోవడం పారణగా లెక్కించబడుతుంది (అంబరీషుని నిర్ణయం). కాలం: ప్రాతఃకాలం.

మూల శ్లోకాలు: భా. 9.6.26 · భా. 9.6.27

ముహూర్తార్ధావశిష్టాయాం ద్వాదశ్యాం పారణం ప్రతి।
చిన్తయామాస ధర్మజ్ఞో ద్విజైస్తద్ధర్మసఙ్కటే॥ ॥౯-౬-౨౬॥

బ్రాహ్మణాతిక్రమే దోషో ద్వాదశ్యాం యదపారణే।
యత్ కృత్వా సాధు మే భూయాదధర్మో వా న మాం స్పృశేత్॥ ॥౯-౬-౨౭॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

29 ద్వాదశి నియమాలు (ప్రతి నెల)

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి ద్వాదశి: ఉపవాసం; విష్ణువుకు గంధ-పుష్ప-ఫల-జల-పత్ర-మూలాలతో పూజ; విష్ణు గాయత్రి లేదా అష్టాక్షరీ జపం; బ్రాహ్మణులకు నెయ్యి, అక్షతల దానం; భక్తులకు వైష్ణవీ అనుస్మృతి వినిపించడం; పన్నెండు సంవత్సరాల మాస ద్వాదశీ వ్రతం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 12.210.71 · మ.భా. 12.210.72 · మ.భా. 13.192.6 · మ.భా. 13.192.7 · మ.భా. 13.192.8 · మ.భా. 14.114.12 · మ.భా. 14.114.14 · మ.భా. 14.114.15 · మ.భా. 14.114.16 · మ.భా. 14.114.29 · మ.భా. 14.114.31 · మ.భా. 14.114.32 · మ.భా. 14.114.33 · మ.భా. 14.114.34 · మ.భా. 14.115.27 · మ.భా. 14.115.28 · మ.భా. 14.115.29

ఇమామనుస్మృతిం దివ్యాం వైష్ణవీం సుసమాహితః ।
స్వపన్విబుద్ధశ్చ పఠేద్యత్ర తత్ర సమభ్యసేత్॥ ॥౧౨-౨౧౦-౭౧॥

పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాం ద్వాదశ్యాం చ విశేషతః ।
శ్రావయేచ్ఛ్రద్ధధానాంశ్చ మద్భక్తాంశ్చ విశేషతః॥ ॥౧౨-౨౧౦-౭౨॥

ద్వాదశ్యాం పౌర్ణమాస్యాం చ మాసిమాసి ఘృతాక్షతమ్ ।
బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రయచ్ఛేత తస్య పుణ్యం నిబోధత॥ ॥౧౩-౧౯౨-౬॥

సోమశ్చ వర్ధతే తేన సముద్రశ్చ మహోదధిః ।
అశ్వమేధచతుర్భాగం ఫలం సృజతి వాసవః॥ ॥౧౩-౧౯౨-౭॥

దానేనైతేన తేజస్వీ వీర్యవాంశ్చ భవేన్నరః ।
ప్రీతశ్చ భగవాన్సోమ ఇష్టాన్కామాన్ప్రయచ్ఛతి॥ ॥౧౩-౧౯౨-౮॥

యస్తు భక్త్యా శుచిర్భూత్వా పఞ్చమ్యాం మే నరాధిప ।MM-KK-14-03-114-012c ఉపవాసవ్రతం కుర్యాత్త్రికాలం
చార్చయంస్తు మామ్ ।
సర్వక్రతుఫలం లబ్ధ్వా మమ లోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౨॥

భగవానువాచ ।
పర్వద్వయం చ ద్వాదశ్యాం శ్రవణం చ నరాధిప ।
మత్పఞ్చమీతి విఖ్యాతాం మత్ప్రియా చ విశేషతః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౪॥

తస్మాత్తు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠై ర్మన్నివేశితబుద్ధిభిః ।
ఉపవాసస్తు కర్తవ్యో మత్ప్రియార్థం విశేషతః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౩॥

ద్వాదశ్యామేవ వా కుర్యాదుపవాసమశక్నువన్ ।
తేనాహం పరమాం ప్రీతి యాస్యామి నరపుఙ్గవ॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౬॥

కేవలేనోపవాసేన ద్వాదశ్యాం పాణ్డునన్దన ।
యత్ఫలం పూర్వముద్దిష్టం తస్యార్ధం లభతే నృప॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౯॥

మాసేమాసే సమభ్యర్చ్య క్రమశో మామతన్ద్రితః ।
పూర్ణే సంవత్సరే కుర్యాత్పునః సంవత్సరం తు మామ్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౩౧॥

ఏవం ద్వాదశవర్షం యో మద్భక్తో మత్పరాయణః ।
అవిఘ్నమర్చయానస్తు మమ సాయుజ్యమాప్నుయాత్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౩౨॥

అర్చయేత్ప్రీతిమాన్యో మాం ద్వాదశ్యాం వేదసంహితామ్ ।
స పూర్వోక్తఫలం రాజఁల్లభతే నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౩౩॥

గన్ధం పుష్పం ఫలం తోయం పత్రం వా మూలమేవ వా ।
ద్వాదశ్యాం మమ యో దద్యాత్తత్సమో నాస్తి మత్ప్రియః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౩౪॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ ।
భగవంస్తవ గాయత్రీ జప్యతే చ కథం విభో ।
కిం వా తస్య ఫలం దేవ మమాచక్ష్వ సురేశ్వర॥ ॥౧౪-౧౧౫-౨౭॥

భగవానువాచ ।
ద్వాదశ్యాం విషువే చైవ చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా ।
అయనే శ్రవణే చైవ వ్యతీపాతే తథైవ చ॥ ॥౧౪-౧౧౫-౨౮॥

అశ్వత్థదర్శనే చైవ తథా మద్దర్శనేఽపి చ ।
జప్యా తు మమ గాయత్రీ చాథవాఽష్టాక్షరం నృప ।
ఆర్జితం దుష్కృతం తస్య నాశయేన్నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౪-౧౧౫-౨౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

30 మార్గశిర ద్వాదశి — కేశవ పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మార్గశిర మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును కేశవ నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.14 · మ.భా. 13.171.15 · మ.భా. 13.171.16 · మ.భా. 14.114.17

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

ద్వాదశ్యాం కార్తికే మాసి పూజ్యో దామోదరేతి చ ।
గవాం యజ్ఞమవాప్నోతి పుమాన్స్త్రీ వా న సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧౪॥

అర్చయేత్పుణ్డరీకాక్షమేవం సంవత్సరం తు యః ।
జాతిస్మరత్వం ప్రాప్నోతి విన్ద్యాద్బహు సువర్ణకమ్॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧౫॥

అహన్యహని తద్భావముపేన్ద్రం యోఽధిగచ్ఛతి ।
సమాప్తే భోజయేద్విప్రానథవా దాపయేద్ధృతమ్॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧౬॥

అహోరాత్రేణ ద్వాదశ్యాం మార్గశీర్షేణ కేశవమ్ ।
ఉపోష్య పూజయేద్యో మాం సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

31 పుష్య ద్వాదశి — నారాయణ పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

పుష్య మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును నారాయణ నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.4 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.18

తథైవ పౌషమాసే తు పూజ్యో నారాయణేతి చ ।
వాజపేయమవాప్నోతి సిద్ధిం చ పరమాం వ్రజేత్॥ ॥౧౩-౧౭౧-౪॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౨॥

ద్వాదశ్యాం పుష్యమాసే తు నామ్నా నారాయణం తు మామ్ ।
ఉపోష్య పూజయేద్యో మాం వాజిమేధఫలం లభేత్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

32 మాఘ ద్వాదశి — మాధవ పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
మాఘ మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును మాధవ నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.5 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.19

అహోరాత్రేణ ద్వాదశ్యాం మాఘమాసే తు మాధవమ్ ।
రాజసూయమవాప్నోతి కులం చైవ సముద్ధరేత్॥ ॥౧౩-౧౭౧-౩౫॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౨॥

ద్వాదశ్యాం మాఘమాసే తు మాముపోష్య తు మాధవమ్ ।
పూజయేద్యః సమాప్నోతి రాజసూయఫలం నృప॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

33 ఫాల్గుణ ద్వాదశి — గోవింద పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ఫాల్గుణ మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును గోవింద నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.6 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.20

తథైవ ఫాల్గునే మాసి గోవిన్దేతి చ పూజయన్ ।
అతిరాత్రమవాప్నోతి సోమలోకం చ గచ్ఛతి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౬॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౪౧-౨॥

ద్వాదశ్యాం ఫాల్గునే మాసి గోవిన్దాఖ్యముపోష్య మామ్ ॥
పూజయేద్యః సమాప్నోతి హ్యతిరాత్రఫలం నృప॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౦॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

34 చైత్ర ద్వాదశి — విష్ణు పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
చైత్ర మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును విష్ణు నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.7 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.21

అహోరాత్రేణ ద్వాదశ్యాం చైత్రే విష్ణురితి స్మరన్ ।
పౌణ్డరీకమవాప్నోతి దేవలోకం చ గచ్ఛతి॥ ॥౧౩-౧౪౧-౪॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౪౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౪౧-౨॥

ద్వాదశ్యాం మాసి చైత్రే తు మాం విష్ణుం సముపోష్య యః ।
పూజయంస్తదవాప్నోతి పౌణ్డరీకస్య యత్ఫలమ్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౧॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

35 వైశాఖ ద్వాదశి — మధుసూదన పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
వైశాఖ మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును మధుసూదన నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.8 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.22

వైశాఖమాసే ద్వాదశ్యాం పూజయన్మధుసూదనమ్ ।
అగ్నిష్టోమమవాప్నోతి సోమలోకం చ గచ్ఛతి॥ ॥౧౩-౧౪౧-౮॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౨॥

ద్వాదశ్యాం మాసి వైశాఖే మధుసూదనసఞ్జ్ఞితమ్ ।
ఉపోష్య పూజయేద్యో మాం సోగ్నిష్టోమస్య పాణ్డవ॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

36 జ్యేష్ఠ ద్వాదశి — త్రివిక్రమ పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
జ్యేష్ఠ మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును త్రివిక్రమ నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.9 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.23

అహోరాత్రేణ ద్వాదశ్యాం జ్యేష్ఠే మాసి త్రివిక్రమమ్ ।
గవాం మేధమవాప్నోతి అప్సరోభిశ్చ మోదతే॥ ॥౧౩-౧౭౧-౯॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౨॥

ద్వాదశ్యాం జ్యేష్ఠమాసే తు మాముపోష్య త్రివిక్రమమ్ ।
అర్చయేద్యః సమాప్నోతి గవాం మేధఫలం నృప॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

37 ఆషాఢ ద్వాదశి — వామన పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ఆషాఢ మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును వామన నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.10 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.24

ఆషాఢే మాసి ద్వాదశ్యాం వామనేతి చ పూజయన్ ।
నరమేధమవాప్నోతి పుణ్యం చ లభతే మహత్॥ ॥౧౩-౧౪౧-౧౦॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౪౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౪౧-౨॥

ఆషాఢే వామనాఖ్యం మాం ద్వాదశ్యాం సముపోష్య యః ।
నరమేధస్య స ఫలం ప్రాప్నోతి భరతర్షభ॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

38 శ్రావణ ద్వాదశి — శ్రీధర పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

శ్రావణ మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును శ్రీధర నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114). శ్రావణ ద్వాదశి నాడు ప్రత్యేకంగా విష్ణుపూజ (14.114.30) కూడా.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.11 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.25 · మ.భా. 14.114.30

అహోరాత్రేణ ద్వాదశ్యాం శ్రావణే మాసి శ్రీధరమ్ ।
పఞ్చయజ్ఞానవాప్నోతి విమానస్థశ్చ మోదతే॥ ॥౧౩-౧౪౧-౧౧॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౪౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౪౧-౨॥

ద్వాదశ్యాం శ్రావణే మాసి శ్రీధరాఖ్యముపోష్య మామ్ ।
పూజయేద్య సమాప్నోతి పఞ్చయజ్ఞఫలం నృప॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౫॥

శ్రావణేఽప్యేవమేవం మామర్చయేద్భక్తిమాన్నరః ।
మమ సాలోక్యమాప్నోతి నాత్ర కార్యా విచారణా॥ ॥౧౪-౧౧౪-౩౦॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

39 భాద్రపద ద్వాదశి — హృషీకేశ పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

భాద్రపద మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును హృషీకేశ నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.12 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.26

తథా భాద్రపదే మాసి హృషీకేశేతి పూజయన్ ।
సౌత్రామణిమవాప్నోతి పూతాత్మా భవతే చ హి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧౨॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౨॥

మాసే భాద్రపదే యో మాం హృషీకేశాఖ్యమర్చయేత్ ।
ఉపోష్య స సమాప్నోతి సౌత్రామణిఫలం నృప॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

40 ఆశ్వయుజ ద్వాదశి — పద్మనాభ పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఆశ్వయుజ మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును పద్మనాభ నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.13 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.27

ద్వాదశ్యామాశ్వినే మాసి పద్మనాభేతి చార్చయన్ ।
గోసహస్రఫలం పుణ్యం ప్రాప్నుయాన్నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧౩॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౨॥

ద్వాదశ్యామాశ్వయుజ్యాం పద్మనాభముపోష్య మామ్ ।
అర్చయేద్యః సమాప్నోతి గోసహస్రఫలం నృప॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

41 కార్తీక ద్వాదశి — దామోదర పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక మాసంలో ద్వాదశి (పక్షం చెప్పబడలేదు కాబట్టి రెండు ద్వాదశులూ). ఉపవాసం చేసి విష్ణువును దామోదర నామంతో పూజించాలి (అనుశాసన పర్వం 13.171; ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.114).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.171.14 · మ.భా. 13.171.1 · మ.భా. 13.171.2 · మ.భా. 14.114.28

ద్వాదశ్యాం కార్తికే మాసి పూజ్యో దామోదరేతి చ ।
గవాం యజ్ఞమవాప్నోతి పుమాన్స్త్రీ వా న సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧౪॥

[*యుధిష్ఠిర ఉవాచ
సర్వేషాముపవాసానాం యచ్ఛ్రేయః సుమహత్ఫలమ్ ।
యచ్చాప్యసంశయం లోకే తన్మే త్వం వక్తుమర్హసి॥ ॥౧౩-౧౭౧-౧॥

భీష్మ ఉవాచ
శృణు రాజన్యథా గీతం స్వయమేవ స్వయమ్భువా ।
యత్కృత్వా నిర్వృతో భూయాత్పురుషో నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౩-౧౭౧-౨॥

ద్వాదశ్యాం కార్తికే మాసి మాం దామోదరసఞ్జ్ఞితమ్ ।
ఉపోష్య పూజయేద్యస్తు సర్వక్రతుఫలం నృప॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

42 కృష్ణ ఏకాదశి ఉపవాసం, ద్వాదశి పూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి కృష్ణపక్ష ఏకాదశి నాడు ఉపవాసం, మరునాడు ద్వాదశి నాడు విష్ణుపూజ — రెండు రోజుల వ్రతం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.114.49 · మ.భా. 14.114.50 · మ.భా. 14.114.51 · మ.భా. 14.114.52

ఇదం చ ధర్మసమ్పన్నం వక్తుమర్హసి మాధవ ।
కృష్ణపక్షేషు ద్వాదశ్యామర్చనీయః కథం భవేత్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౪౯॥

భగవానువాచ ।
శృణు రాజన్యథాపూర్వం తత్పర్వం కథయామి తే ।
పరమం కృష్ణద్వాదశ్యామర్చనాయాం ఫలం మమ॥ ॥౧౪-౧౧౪-౫౦॥

ఏకాదశ్యాముపోష్యాథ ద్వాదశ్యామర్చయేత్తు మామ్ ।
విప్రానపి యథాలాభం పూజయేద్భక్తిమాన్నరః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౫౧॥

న గచ్ఛేద్దక్షిణామూర్తిం మాం వా నాత్ర విచారణా ।
చన్ద్రసాలోక్యమథవా గ్రహనక్షత్రపూజితః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౩౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

43 ఏకాదశి-ద్వాదశులలో భాగవత శ్రవణం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

ఏకాదశి లేదా ద్వాదశి నాడు ఉపవాసంతో, ఇంద్రియ నిగ్రహంతో భాగవతాన్ని వినడం/పఠించడం — ఆయుష్షు, పవిత్రత.

మూల శ్లోకాలు: భా. 12.12.59

ద్వాదశ్యామేకదశ్యాం వా శృణ్వన్నాయుష్యవాన్ భవేత్।
పఠన్ననశ్నన్ ప్రయతః పూతో భవతి పాతకీ॥ ॥౧౨-౧౨-౫౯॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

పయోవ్రతం

44 పయోవ్రత పూర్వ స్నానం (సినీవాలి)

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

ఫాల్గుణ శుక్ల పయోవ్రతానికి ముందు వచ్చే సినీవాలి (మాఘ అమావాస్య) నాడు, వరాహం త్రవ్విన మట్టి పూసుకొని స్నానం.

మూల శ్లోకాలు: భా. 8.15.26

సినీవాల్యాం మృదాలిప్య స్నాయాత్ క్రోడవిదీర్ణయా।
యది లభ్యేత వై స్రోతస్యేతం మన్త్రముదీరయేత్॥ ॥౮-౧౫-౨౬॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

45 అదితి పయోవ్రత సమాపనం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

అదితి పాటించిన పయోవ్రతం ఫాల్గుణ శుక్ల పాడ్యమి నుండి త్రయోదశి వరకు (13 రోజులు) — త్రయోదశి నాడు వ్రత సమాప్తి.

మూల శ్లోకాలు: భా. 8.15.48 · భా. 8.15.50

హరేరారాధనం హోమమర్హణం ద్విజతర్పణమ్।
ప్రతిపద్దినమారభ్య యావచ్ఛుక్లత్రయోదశీ॥ ॥౮-౧౫-౪౮॥

అహింస్రః సర్వభూతానాం వాసుదేవపరాయణః।
త్రయోదశ్యామథో విష్ణోః స్నాపనం స్నాపకైర్విభోః॥ ॥౮-౧౫-౫౦॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

పూర్ణిమ స్నానాలు, దానాలు

46 కార్తీక పూర్ణిమ స్నానం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీకి నాడు పుష్కర తీర్థం; కార్తీకి వచ్చినప్పుడు సరస్వతీ తీరాన శశయాన తీర్థంలో స్నానం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.80.32 · మ.భా. 3.80.37 · మ.భా. 3.80.115

కార్తిక్యాం తు విశేషేణ యోఽభిగచ్ఛతి పుష్కరమ్ ।
`ఫలం తత్రాక్షయం తేన లభతే భరతర్షభ'॥ ॥౩-౮౦-౩౨॥

యస్తు వర్షశతం పూర్ణమగ్నిహోత్రముపాసతే ।
కార్తికీం వా వసేదేకాం పుష్కరే సమమేవ తత్॥ ॥౩-౮౦-౩౩॥

సరస్వత్యాం మహారాజ శతం సంవత్సరం చ తే ।
దృశ్యన్తే భరతశ్రేష్ఠ వృత్తాం వై కార్తికీం సదా॥ ॥౩-౮౦-౧౧౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

47 మాఘ పూర్ణిమ స్నానం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మాఘి నాడు, మరియు మాఘ మాసమంతా ప్రయాగలో స్నానం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.64.37 · మ.భా. 13.64.38

దశతీర్థసహస్రాణి తిస్రః కోట్యస్తథాఽపరాః ।
సమాగచ్ఛన్తి మాఘ్యాం తు ప్రయాగే భరతర్షభ॥ ॥౧౩-౬౪-౩౭॥

మాఘమాసం ప్రయాగే తు నియతః సంశితవ్రతః ।
స్నాత్వా తు భరతశ్రేష్ఠ నిర్మలః స్వర్గమాప్నుయాత్॥ ॥౧౩-౬౪-౩౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

48 వైశాఖ పూర్ణిమ దానాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

వైశాఖ పూర్ణిమ: ద్విజులకు నువ్వుల దానం; యముని ఉద్దేశించి బెల్లంతో నువ్వులు; బ్రాహ్మణ భోజనం, జలపూర్ణ పాత్రల దానం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.103.18 · మ.భా. 13.103.19 · మ.భా. 14.103.79 · మ.భా. 14.103.80 · మ.భా. 14.103.81 · మ.భా. 14.103.82 · మ.భా. 14.103.83

వైశాఖ్యాం పౌర్ణమాస్యాం తు తిలాన్దద్యాద్ద్విజాతిషు ।
తిలా భక్షయితవ్యాశ్చ సదా త్వాలమ్భనం చ తైః ॥ ॥ ॥౧౩-౧౦౩-౧౮॥

కార్యం సతతమిచ్ఛద్భిః శ్రేయః సర్వాత్మనా గృహే ।
తథాఽపః సర్వదా దేయాః పేయాశ్చైవ న సంశయః॥ ॥౧౩-౧౦౩-౧౯॥

వైశాఖే మాసి వైశాఖే దివసే పాణ్డునన్దన ।
వైవస్వతం సముద్దిశ్య పరాం భక్తిముపాగతాః॥ ॥౧౪-౧౦౩-౯౯॥

అభ్యర్చ్య విధివద్విప్రాంస్తిలాన్గుడసమన్వితాన్ ।
యే ప్రయచ్ఛన్తి విప్రేభ్యస్తేషాం పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౦౩-౮౦॥

గోప్రదానేన యత్పుణ్యం విధివత్పాణ్డునన్దన ।
తత్పుణ్యం సమనుప్రాప్తో యమలోకే మహీయతే ।
తతశ్చాపి చ్యుతః కాలాదిహ రాజా భవిష్యతి॥ ॥౧౪-౧౦౩-౮౧॥

తస్మిన్నేవ దినే విప్రాన్భోజయిత్వా సుదక్షిణమ్ ।
తోయపూర్ణాని దివ్యాని భాజనాని దిశన్తి యే॥ ॥౧౪-౧౦౩-౮౨॥

తే యాన్త్యాదిత్యవర్ణాభైర్విమానైర్వరుణాలయమ్ ।
తత్ర దివ్యాఙ్గనాభిస్తు రమన్తే కామకామినః॥ ॥౧౪-౧౦౩-౮౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

49 భాగవత దానం (ప్రౌష్ఠపది)

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

భాద్రపద పూర్ణిమ నాడు బంగారు సింహాసనంతో భాగవత గ్రంథాన్ని దానం చేస్తే పరమగతి.

మూల శ్లోకాలు: భా. 12.13.12

ప్రౌష్ఠపద్యాం పౌర్ణమాస్యాం హేమసింహసమన్వితమ్।
దదాతి యో భాగవతం స యాతి పరమాం గతిమ్॥ ॥౧౨-౧౩-౧౨॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

50 శ్రవణ వ్రతం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

శ్రవణ నక్షత్రం నాడు ఉపవాసం, జపం (వైష్ణవ ధర్మం).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.114.14 · మ.భా. 14.114.15 · మ.భా. 14.115.28

భగవానువాచ ।
పర్వద్వయం చ ద్వాదశ్యాం శ్రవణం చ నరాధిప ।
మత్పఇచ్ఛమీతి విఖ్యాతాం మత్ప్రియా చ విశేషతః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౪॥

తస్మాత్తు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠై ర్మన్నివేశితబుద్ధిభిః ।
ఉపవాసస్తు కర్తవ్యో మత్ప్రియార్థం విశేషతః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౩॥

భగవానువాచ ।
ద్వాదశ్యాం విషువే చైవ చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా ।
అయనే శ్రవణే చైవ వ్యతీపాతే తథైవ చ॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

51 శ్రవణం నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల శ్రవణం నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136). అలాగే శ్రవణం నాడు స్త్రీసంగమం నిషిద్ధం (14.106.108).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.28 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.11 · మ.భా. 14.106.108

శ్రవణే కమ్బలం దత్త్వా వస్త్రాస్తరితమేవ వా ।
శ్వేతేన యాతి యానేన స్వర్గలోకానసంవృతాన్॥ ॥౧౩-౯౯-౨౮॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

శ్రాద్ధం త్వభిజితౌ కుర్వన్విద్యాం శ్రేష్ఠామవాప్నుయాత్ ।
శ్రవణేషు దదచ్ఛ్రాద్ధం ప్రేత్య గచ్ఛేత్స తద్గతిమ్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౧॥

పర్వద్వయే చతుర్దశ్యామష్టమ్యాం సన్ధ్యయోర్ద్వయోః ।
ఆర్ద్రాయాం జన్మనక్షత్రే విషువే శ్రవణేఽథవా ।
యే గ్రామ్యధర్మవిరతాస్తే నరాః స్వర్గగామినః॥ ॥౧౪-౧౦౬-౧౦౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

52 శ్రవణం నాడు ధ్రువ చరిత కథనం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

శ్రవణ నక్షత్రం రోజు శ్రద్ధగల వారికి ధ్రువ చరిత్ర చెప్పాలి.

మూల శ్లోకాలు: భా. 4.12.48 · భా. 4.12.49

పౌర్ణమాస్యాం సినీవాల్యాం ద్వాదశ్యాం శ్రవణేఽథ వా।
దినక్షయే వ్యతీపాతే సంక్రమేఽర్కదినేఽపి వా॥ ॥౪-౧౨-౪౮॥

శ్రావయేచ్ఛ్రద్ధధానానాం తీర్థపాదపదాశ్రయః।
నేచ్ఛంస్తత్రాఽఽత్మనాఽఽత్మానం సన్తుష్ట ఇతి సిధ్యతి॥ ॥౪-౧౨-౪౯॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

పూర్ణిమ, అమావాస్య, పర్వాలు

53 అమావాస్య నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి అమావాస్య: పిండాన్వాహార్యక శ్రాద్ధం (పితృదేవతలు తృప్తి, కోరికలు తీరుతాయి); ఉదుంబర పాత్రలో తేనెతో తిలోదకం; బ్రహ్మచర్యం; దంతధావనం చేయరాదు; చెట్లు, ఆకులు కోయరాదు; ప్రభాస తీర్థంలో ఒక రాత్రి వాసం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.61.34 · మ.భా. 13.64.55 · మ.భా. 13.134.6 · మ.భా. 13.134.7 · మ.భా. 13.134.8 · మ.భా. 13.134.19 · మ.భా. 13.161.30 · మ.భా. 13.161.40 · మ.భా. 13.188.70 · మ.భా. 13.188.71 · మ.భా. 13.188.78 · మ.భా. 13.188.79 · మ.భా. 13.190.3 · మ.భా. 13.190.4 · మ.భా. 13.190.5 · మ.భా. 13.238.8

శ్రాద్ధస్య బ్రాహ్మణః కాలః ప్రాప్తం దధి ఘృతం తథా ।
సోమక్షయశ్చ మాంసం చ యదారణ్యం యుధిష్ఠిర॥ ॥౧౩-౬౧-౩౪॥

ప్రభాసే త్వేకరాత్రేణ అమావాస్యాం మమాహితః ।
సిద్ధ్యతే తు మహాబాహో యో నరో జాయతేఽమరః॥ ॥౧౩-౬౪-౫౫॥

అన్వాహార్యం మహారాజ పితౄణాం శ్రాద్ధముచ్యతే ।
తస్మాద్విశేషవిధినా విధిః ప్రథమకల్పితః॥ ॥౧౩-౧౩౪-౬॥

సర్వేష్వహఃసు ప్రీయన్తే కృతే శ్రాద్ధే పితామహాః ।
'పిణ్డాన్వాహార్యకం శ్రాద్ధం కుర్యాన్మాసానుమాసికమ్ ।
పితృయజ్ఞం తు నిర్వర్త్య విప్రశ్చన్ద్రక్షయేఽగ్నిమాన్॥ ॥౧౩-౧౩౪-౭॥

పిణ్డానాం మాసికశ్రాద్ధమన్వాహార్యం విదుర్బుధాః ।
తదామిషేణ కుర్వీత ప్రయతః ప్రాఞ్జలిః శుచిః ॥'॥ ॥౧౩-౧౩౪-౮॥

అమావాస్యాం తు నివపన్సర్వకామానవాప్నుయాత్॥ ॥౧౩-౧౩౪-౧౯॥

అమావాస్యాం పౌర్ణమాస్యాం చతుర్దశ్యాం చ జన్మని ।
అష్టమ్యామథ ద్వాదశ్యాం బ్రహ్మచారీ సదా భవేత్॥ ॥౧౩-౧౬౧-౩౦॥

'అమావాస్యామృతే నిత్యం దన్తధావనమాచరేత్ ।
ఇతిహాసపురాణాని దానం వేదం చ నిత్యశః ।
గాయత్రీమననం నిత్యం కుర్యాత్సన్ధ్యాం సమాహితః ॥' ॥౧౩-౧౬౧-౪౦॥

నీలషణ్ఢప్రమోక్షేణ అమావాస్యాం తిలోదకైః ।
వర్షాసు దీపకైశ్చైవ పితౄణామనృణో భవేత్॥ ॥౧౩-౧౮౮-౭౦॥

అక్షయం నిర్వ్యలీకం చ దానమేతన్మహాఫలమ్ ।
అస్మాకం పరితోషశ్చ అక్షయః పరికీర్త్యతే॥ ॥౧౩-౧౮౮-౭౧॥

అమావాస్యాం తు యే మర్త్యాః ప్రయచ్ఛన్తి తిలోదకమ్ ।
పాత్రమౌదుమ్బరం గృహ్య మధుమిశ్రం తపోధన ।
కృతం భవతి తైః శ్రాద్ధం సరహస్యం యథార్థవత్॥ ॥౧౩-౧౮౮-౭౮॥

హృష్టపుష్టమనాస్తేషాం ప్రజా భవతి నిత్యదా ।
కులవంశస్య వృద్ధిస్తు పిణ్డదస్య ఫలం భవేత్ ।
శ్రద్దధానస్తు యః కుర్యాత్పితౄణామనృణో భవేత్॥ ॥౧౩-౧౮౮-౭౯॥

వనస్పతిం చ యో హన్యాదమావాస్యామబుద్ధిమాన్ ।
అపి హ్యేకేన పత్రేణ లిప్యతే బ్రహ్మహత్యయా॥ ॥౧౩-౧౯౦-౩॥

దన్తకాష్ఠం తు యః ఖాదేదమావాస్యామబుద్ధిమాన్ ।
హింసితశ్చన్ద్రమాస్తేన పితరశ్చోద్విజన్తి చ॥ ॥౧౩-౧౯౦-౪॥

హవ్యం న తస్య దేవాశ్చ ప్రతిగృహ్ణన్తి పర్వసు ।
కుప్యన్తే పితరశ్చాస్య కులే వంశోఽస్య హీయతే॥ ॥౧౩-౧౯౦-౫॥

అమావాస్యాం త్రయోదశ్యాం నవమ్యాం ప్రతిపత్సు చ ।
తిథిష్వేతాసు తుష్యన్తి దత్తేనేహ పితామహాః॥ ॥౧౩-౨౩౮-౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

54 పూర్ణిమ నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి పూర్ణిమ: ఉపవాసం / ఏకభుక్తం; పంచగవ్య ప్రాశనం; దానం (పర్వాలలో శ్రేష్ఠం); బ్రాహ్మణులకు నెయ్యి-అక్షతల దానం; మూడు రోజుల ఉపవాసం తరువాత తీర్థస్నానం; వైష్ణవీ అనుస్మృతి శ్రవణం; స్త్రీసంగమం నిషిద్ధం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 12.210.71 · మ.భా. 12.210.72 · మ.భా. 13.163.14 · మ.భా. 13.163.15 · మ.భా. 13.192.6 · మ.భా. 13.192.7 · మ.భా. 13.192.8 · మ.భా. 13.233.60 · మ.భా. 13.233.61 · మ.భా. 13.233.62 · మ.భా. 13.233.64 · మ.భా. 13.234.20 · మ.భా. 13.234.21 · మ.భా. 13.234.23 · మ.భా. 13.234.24 · మ.భా. 14.106.108 · మ.భా. 14.114.12 · మ.భా. 14.114.14 · మ.భా. 14.114.15 · మ.భా. 14.115.61 · మ.భా. 14.115.62 · మ.భా. 14.115.63 · మ.భా. 14.115.64

ఇమామనుస్మృతిం దివ్యాం వైష్ణవీం సుసమాహితః ।
స్వపన్విబుద్ధశ్చ పఠేద్యత్ర తత్ర సమభ్యసేత్॥ ॥౧౨-౨౧౦-౭౧॥

పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాం ద్వాదశ్యాం చ విశేషతః ।
శ్రావయేచ్ఛ్రుద్ధధానాంశ్చ మద్భక్తాంశ్చ విశేషతః॥ ॥౧౨-౨౧౦-౭౨॥

పఞ్చమ్యాం వాఽపి షష్ఠ్యాం చ పౌర్ణమాస్యాం చ భారత ।
ఉపోష్య ఏకభక్తేన నియతాత్మా జితేన్ద్రియః॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౪॥

క్షమావాన్రూపసమ్పన్నః సురభిశ్చైవ జాయతే ।
నానపత్యో భవేత్ప్రాజ్ఞో దరిద్రో వా కదాచన॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౫॥

ద్వాదశ్యాం పౌర్ణమాస్యాం చ మాసిమాసి ఘృతాక్షతమ్ ।
బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రయచ్ఛేత తస్య పుణ్యం నిబోధత॥ ॥౧౩-౧౯౨-౬॥

సోమశ్చ వర్ధతే తేన సముద్రశ్చ మహోదధిః ।
అశ్వమేధచతుర్భాగం ఫలం సృజతి వాసవః॥ ॥౧౩-౧౯౨-౭॥

దానేనైతేన తేజస్వీ వీర్యవాంశ్చ భవేన్నరః ।
ప్రీతశ్చ భగవాన్సోమ ఇష్టాన్కామాన్ప్రయచ్ఛతి॥ ॥౧౩-౧౯౨-౮॥

జన్మనా వ్రతభాయిష్ఠో గత్వా తీర్థాని కాఙ్క్షయా ।
ఉపవాసత్రయం కుర్యాదేకం వా నియమాన్వితః॥ ॥౧౩-౨౩౩-౬౦॥

పుణ్యమాసేవతే కాలే పౌర్ణమాస్యాం యథావిధి ।
బహిరేవ శుచిర్భూత్వా తత్తీర్థం మన్మనా విశేత్॥ ॥౧౩-౨౩౩-౬౧॥

త్రిరాప్లుత్య జలాభ్యాశే దత్త్వా బ్రాహ్మణదక్షిణామ్ ।
అభ్యర్చ్య దేవాయతనం తతః ప్రాయాద్యథాగతమ్॥ ॥౧౩-౨౩౩-౬౨॥

ఆదిప్రభృతిశుద్ధస్య తీర్థస్నానం శుభం భవేత్ ।
తపోర్థం పాపనాశార్థం శౌచార్థం తీర్థగాహనమ్॥ ॥౧౩-౨౩౩-౬౪॥

యథా సమ్భాషితం పూర్వం దాతవ్యం తత్తథైవ చ ।
పుణ్యక్షేత్రేషు యద్దత్తం పుణ్యకాలేషు వా యథా ।
తచ్ఛ్రేభనతరం విద్ధి గౌరవాద్దేశకాలయోః॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౦॥

ఉమోవాచ ।
యశ్చ పుణ్యతమో దేశస్తథా కాలశ్చ శంస మే॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౧॥

శరద్వసన్తకాలశ్చ పుణ్యమాసస్తథైవ చ ।
శుక్లపక్షశ్చ పక్షాణాం పౌర్ణమాసీ చ పర్వసు॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౩॥

పితృదైవతనక్షత్రనిర్మలో దివసస్తథా ।
తచ్ఛ్రేభనతరం విద్ధి చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౪॥

పర్వద్వయే చతుర్దశ్యామష్టమ్యాం సన్ధ్యయోర్ద్వయోః ।
ఆర్ద్రాయాం జన్మనక్షత్రే విషువే శ్రవణేఽథవా ।
యే గ్రామ్యధర్మవిరతాస్తే నరాః స్వర్గగామినః॥ ॥౧౪-౧౦౬-౧౦౮॥

యస్తు భక్త్యా శుచిర్భూత్వా పఞ్చమ్యాం మే నరాధిప ।MM-KK-14-03-114-012c ఉపవాసవ్రతం కుర్యాత్త్రికాలం
చార్చయంస్తు మామ్ ।
సర్వక్రతుఫలం లబ్ధ్వా మమ లోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౨॥

భగవానువాచ ।
పర్వద్వయం చ ద్వాదశ్యాం శ్రవణం చ నరాధిప ।
మత్పఞ్చమీతి విఖ్యాతాం మత్ప్రియా చ విశేషతః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౪॥

తస్మాత్తు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠైర్మన్నివేశితబుద్ధిభిః ।
ఉపవాసస్తు కర్తవ్యో మత్ప్రియార్థం విశేషతః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౬॥

పిబేత్తు పఞ్చగవ్యం యః పౌర్ణమాస్యాముపోష్య తు ।
తస్య నశ్యతి యత్పాపం తత్పాపం పూర్వసఞ్చితమ్॥ ॥౧౪-౧౧౬-౬౧॥

తథైవ బ్రహ్మకూర్చం తు సమన్త్రం తు పృథక్పృథక్ ।
మాసిమాసి విబేద్యస్తు తస్య పాపం ప్రణశ్యతి॥ ॥౧౪-౧౧౬-౬౨॥

పాత్రం చ బ్రహ్మకూర్చం చ శృణు తత్ర చ భారత ।
పాలాశం పద్మపత్రం చ తామ్రం వాఽథ హిరణ్యయమ్ ।
సాదయిత్వా తు గృహ్ణీయాత్తత్తు పాత్రముదాహృతమ్॥ ॥౧౪-౧౧౬-౬౩॥

గాయత్ర్యా గృహ్ణతే మూత్రం గన్ధద్వారేతి గోమయమ్ ।
ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రావ్ణేతి వై దధి॥ ॥౧౪-౧౧౬-౬౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

55 పూర్ణిమ చంద్రోదయ బలి

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

పూర్ణిమ నాడు ప్రదోషం (చంద్రోదయం): చంద్రునికి జలం, అక్షతలతో బలి; ఉదుంబర పాత్రలో తేనెతో అన్నం బలి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.190.1 · మ.భా. 13.190.2 · మ.భా. 13.197.4 · మ.భా. 13.197.5 · మ.భా. 13.197.6

[విభావసురువాచ
సలిలస్యాఞ్జలిం పూర్ణమక్షతాశ్చ ధృతోత్తరాః ।
సోమస్యోత్తిష్ఠమానస్య తజ్జలం చాక్షతాంశ్చ తాన్॥ ॥౧౩-౧౯౦-౧॥

స్థితో హ్యభిముఖో మర్త్యః పౌర్ణమాస్యాం బలిం హరేత్ ।
అగ్నికార్యం కృతం తేన హుతాశ్చాస్యాగ్నయస్త్రయః॥ ॥౧౩-౧౯౦-౨॥

ప్రగృహ్యోదుమ్బరం పాత్రం పక్వాన్నం మధునా సహ ।
సోమస్యోత్తిష్ఠమానస్య పౌర్ణమాస్యాం బలిం హరేత్॥ ॥౧౩-౧౯౭-౪॥

తస్య ధర్మఫలం నిత్యం శ్రద్దధానా నిబోధత ।
సాధ్యా రుద్రాస్తథాఽఽదిత్యా విశ్వేదేవాస్తథాఽశ్వినౌ ।।॥ ॥౧౩-౧౯౭-౫॥

మరుతో వసవశ్చైవ ప్రతిగృహ్ణన్తి తం బలిమ్ ।
సోమశ్చ వర్ధతే తేన సముద్రశ్చ మహోదధిః॥ ॥౧౩-౧౯౭-౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

56 పర్వ నియమాలు (పూర్ణిమ, అమావాస్య)

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

పర్వం = పూర్ణిమ, అమావాస్య (13.161.135, 14.106.108 లో పర్వాలు అష్టమి, చతుర్దశుల నుండి వేరుగా చెప్పబడ్డాయి). పర్వదినాలలో: బ్రహ్మచర్యం; మాంసం, నూనె, దంతధావనం విసర్జనం; చెట్లు, మూలికలు కోయరాదు; స్నానం, అలంకరణ, ఉపవాసం; దానానికి రెట్టింపు ఫలం; భిక్ష, బలి, శ్రాద్ధం, స్థాలీపాకం; దర్శ-పౌర్ణమాస ఇష్టులు; భారతం, ధుంధుమారోపాఖ్యానం, భూమి పర్వం, వృత్రవధ, సుపర్ణ-నారాయణ కథ మొదలైనవి వినడం/చెప్పడం; రాజుకు పక్షసంధులలో మహాశాంతి; అమావాస్య, పూర్ణిమలలో కేశవుని ఆరాధన మహాఫలం (శాస్త్రి-వావిల్ల, భాండార్కర్ ప్రతులు); ఆశ్రమవాసిక పర్వ (పుత్రదర్శన) కథను పర్వాలలో వినడం (శాస్త్రి-వావిల్ల ప్రతి మాత్రమే).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 1.1.295 · మ.భా. 1.1.296 · మ.భా. 1.62.39 · మ.భా. 3.203.124 · మ.భా. 3.203.125 · మ.భా. 3.203.126 · మ.భా. 3.207.42 · మ.భా. 3.207.43 · మ.భా. 3.234.35 · మ.భా. 3.234.36 · మ.భా. 3.234.37 · మ.భా. 6.12.48 · మ.భా. 6.12.49 · మ.భా. 6.12.50 · మ.భా. 12.73.10 · మ.భా. 12.73.14 · మ.భా. 12.235.43 · మ.భా. 12.235.52 · మ.భా. 12.235.72 · మ.భా. 12.275.20 · మ.భా. 12.288.38 · మ.భా. 12.288.40 · మ.భా. 12.288.42 · మ.భా. 12.288.65 · మ.భా. 13.44.3 · మ.భా. 13.52.11 · మ.భా. 13.59.2 · మ.భా. 13.59.4 · మ.భా. 13.78.29 · మ.భా. 13.143.52 · మ.భా. 13.143.53 · మ.భా. 13.161.46 · మ.భా. 13.161.94 · మ.భా. 13.161.135 · మ.భా. 13.185.25 · మ.భా. 13.189.34 · మ.భా. 13.189.35 · మ.భా. 13.189.36 · మ.భా. 13.190.6 · మ.భా. 13.190.7 · మ.భా. 13.190.12 · మ.భా. 13.190.13 · మ.భా. 13.190.14 · మ.భా. 13.197.8 · మ.భా. 13.197.12 · మ.భా. 13.197.13 · మ.భా. 13.233.14 · మ.భా. 13.233.49 · మ.భా. 13.233.50 · మ.భా. 13.233.51 · మ.భా. 18.5.40 · మ.భా. 6.62.20 · మ.భా. 15.37.34

భ్రూణహత్యాదికం చాపి పాపం జహ్యాదసంశయమ్ ।
య ఇమం శుచిరధ్యాయం పఠేత్పర్వణి పర్వణి॥ ॥౧-౧-౨౯౫॥

అధీతం భారతం తేన కృత్స్నం స్యాదితి మే మతిః ।
యశ్చైనం శృణుయాన్నిత్యమార్షం శ్రద్ధాసమన్వితః॥ ॥౧-౧-౨౯౬॥

య ఇదం శ్రావయేద్విద్వాన్బ్రాహ్మణానిహ పర్వసు ।
ధూతపాప్మా జితస్వర్గో బ్రహ్మ గచ్ఛతి శాశ్వతమ్॥ ॥౧-౬౨-౩౯॥

పర్వసు ద్విగుణం దానమృతౌ దశగుణం భవేత్ ।
`అబ్దే దశగుణం ప్రోక్తమనన్తం విషువే భవేత్'॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౪॥

అయనే విషువే చైవ షడశీతిముఖేషు చ ।
చన్ద్రసూర్యోపరాగే చ దత్తమక్షయముచ్యతే॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౫॥

ఋతుషు దశగుణం వదన్తి దత్తం శతగుణమృత్వయనాదిషు ధ్రువమ్ ।
భవతి సహస్రగుణం దినస్య రాహోర్విషువతి చాక్షయమశ్నుతే ఫలమ్॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౬॥

ఇదం తు పుణ్యమాఖ్యానం విష్ణోః సమనుకీర్తనమ్ ।
శృణుయాద్యః స ధర్మాత్మా పుత్రవాంశ్చ భవేన్నరః॥ ॥౩-౨౦౨-౪౨॥

ఆయుష్మాన్భూతిమాంశ్చైవ శ్రుత్వా భవతి పర్వసు ।
న చ వ్యాధిభయం కిఞ్చిత్ప్రాప్నోతి విగతజ్వరః॥ ॥౩-౨౦౨-౪౩॥

యే చ ధర్మాః కుటుమ్బేషు శ్వశ్రూమే కథితాః పురా ।
`అనుతిష్ఠామి తాన్సత్యే నిత్యకాలమతన్ద్రితా'॥ ॥౩-౨౩౪-౩౫॥

భిక్షాబలిశ్రాద్ధవిధిస్థాలీపాకాశ్చ పర్వసు ।
మాన్యానాం మానసత్కారా యే చాన్యే విదితా మమ॥ ॥౩-౨౩౪-౩౬॥

తాన్సర్వాననువర్తామి దివారాత్రమతన్ద్రితా ।
వినయాన్నియమాంశ్చైవ సదా సర్వాత్మనా శ్రితా॥ ॥౩-౨౩౪-౩౭॥

తస్మాదాశ్వస కౌరవ్య పుత్రం దుర్యోధనం ప్రతి ।
శ్రుత్వేదం భరతశ్రేష్ఠ భూమిపర్వ మనోనుగమ్॥ ॥౬-౧౨-౪౮॥

శ్రీమాన్భవతి రాజన్యః సిద్ధార్థః సాధుసమ్మతః ।
ఆయుర్బలం చ కీర్తిశ్చ తస్య తేజశ్చ వర్ధతే॥ ॥౬-౧౨-౪౯॥

యః శృణోతి మహీపాల పర్వణీదం యతవ్రతః ।
ప్రీయన్తే పితరస్తస్య తథైవ చ పితామహాః॥ ॥౬-౧౨-౫౦॥

పక్షసంధిషు కుర్వీత మహాశాన్తిం పురోహితః ।
రౌద్రహోమసహస్రం చ స్వస్య రాజ్ఞః ప్రియం హితమ్॥ ॥౧౨-౭౩-౧౦॥

రౌద్రైర్హోమైర్మహాశాన్త్యా ఘృతకమ్బలకర్మణా ।
భృగ్వఙ్గిరోవిధిజ్ఞో వై పురోధా నిర్ణుదే మలాత్॥ ॥౧౨-౭౩-౧౪॥

నిత్యం పర్వసు సుస్నాతాః స్వనులిప్తాః స్వలఙ్కృతాః ।
ఉపవాసతపఃశీలాః ప్రతీతా బ్రహ్మవాదినః॥ ॥౧౨-౨౩౫-౪౩॥

నైవాకాశే న పశుషు నాయోనౌ చ న పర్వసు ।
ఇన్ద్రియస్య విసర్గం తే రోచయన్తి కదాచన॥ ॥౧౨-౨౩౫-౫౨॥

యజ్ఞియాశ్చ తథా వృక్షాస్తేషామాసన్దురాత్మనామ్ ।
కూపస్థానరతా నిత్యం పర్వమైథునగామినః॥ ॥౧౨-౨౩౫-౬౨॥

కపిల ఉవాచ
దర్శశ్చ పూర్ణమాసశ్చ అగ్నిహోత్రం చ ధీమతామ్ ।
చాతుర్మాస్యాని చైవాసంస్తేషు యజ్ఞాః సనాతనాః॥ ॥౧౨-౨౩౫-౭౦॥

తతో వృక్షౌషధితృణం తథైవోక్తం యథాతథమ్ ।
వ్యథితం వహ్నివద్రాజన్బ్రహ్మణమిదమబ్రవీత్॥ ॥౧౨-౨౮౮-౩౮॥

వయమగ్నిం తథా శీతం వర్షం చ పవనేరితమ్ ।
సహామః సతతం దేవ తథా చ్ఛేదనభేదనే॥ ॥౧౨-౨౮౮-౪౦॥

బ్రహ్మోవాచ
పర్వకాలే తు సమ్ప్రాప్తే యో వై ఛేదనభేదనమ్ ।
కరిష్యతి నరో మోహాత్తమేషాఽనుగమిష్యతి॥ ॥౧౨-౨౮౮-౪౨॥

యే తు శక్రకథాం దివ్యామిమాం పర్వసుపర్వసు ।
విప్రమధ్యే వదిష్యన్తి న తే ప్రాప్స్యన్తి కిల్బిషమ్॥ ॥౧౨-౨౮౮-౪౩॥

య ఇమాం శ్రావయేద్విద్వాన్కథాం పర్వసు పర్వసు
స లోకాన్ప్రాప్నుయాత్పుణ్యాన్దేవర్షిభిరభిష్టుతాన్॥ ॥౧౩-౪౪-౩॥

అపర్వస్వనిషిద్ధాసు రాత్రిష్వప్యనృతౌ వ్రజేత్ ।
రాత్రౌ చ నాతినియమో న వై హ్యనియమో భవేత్ ॥'॥ ॥౧౩-౫౨-౧౧॥

నారద ఉవాచ ।
బహుభార్యాసు సక్తస్య నారీభోగేషు గేహినః ।
ఋతౌ విముఞ్చమానస్య సాంనిధ్యే భ్రూణహా స్మృతః॥ ॥౧౩-౫౯-౨॥

వ్యాధితో బన్ధనస్థో వా ప్రవాసేష్వథ పర్వసు ।
ఋతుకాలే తు నారీణాం భ్రూణహత్యాం ప్రముఞ్చతి॥ ॥౧౩-౫౯-౪॥

నాసు స్నేహో నరైః కార్యస్తథైవేర్ష్యా జనేశ్వర ।
ఖేదమాస్థాయ భుఞ్జీత ధర్మమాస్థాయ చైవ హ ।
`అనృతావిహ పర్వాదిదోషవర్జం నరాధిప ॥'॥ ॥౧౩-౭౮-౨౯॥

ఆఖ్యానం య ఇదం యుక్తః పఠేత్పర్వణిపర్వణి ।
న మూర్ఖం జనయేత్పుత్రం న భవేచ్చ నిరాకృతిః॥ ॥౧౩-౧౪౩-౫౨॥

న తమాపత్స్పృశేత్కాచిద్విజ్వరో న జరావహః ।
విరజాః శ్రేయసా యుక్తః ప్రేత్య స్వర్గమవాప్నుయాత్॥ ॥౧౩-౧౪౩-౫౩॥

వర్జయేద్దన్తకాష్ఠాని వర్జనీయాని నిత్యశః ।
భక్షయేచ్ఛస్త్రదృష్టాని పర్వస్వపి వివర్జయేత్ ।
ఉదఙ్ముఖశ్చ సతతం శౌచం కుర్యాత్సమాహితః॥ ॥౧౬౧-౪౬-౪౬॥

పర్వకాలేషు సర్వేషు బ్రహ్మచారీ సదా భవేత్ ।
సమానమేకపాత్రే తు భుఞ్జాన్నాన్నం జనేశ్వర॥ ॥౧౩-౧౬౧-౯౪॥

'తైలం జన్మదినేఽష్టమ్యాం చతుర్దశ్యాం చ పర్వసు ।'
నక్షత్రే న చ కుర్వీత యస్మిఞ్జాతో భవేన్నరః ।
న ప్రోష్ఠపదయోః కార్యం తథాఽగ్నేయే చ భారత॥ ॥౧౩-౧౬౧-౧౩౫॥

యశ్చేదం పాణ్డవాఖ్యానం పఠేత్పర్వణి పర్వణి ।
స దేవలోకం సమ్ప్రాప్య నన్దనే స సుఖీ వసేత్॥ ॥౧౩-౧౪౩-౨౩॥

గావ ఊచుః
బహులే సమజ్గే హ్యకుతోభయే చ క్షేమే చ సఙ్క్ష్యేవ హి భూయసీ చ ।
యథా పురా బ్రహ్మపురే సవత్సా శతక్రతోర్వజ్రధరస్య యజ్ఞే॥ ॥౧౩-౧౪౯-౩౪॥

భూయశ్చ యా విష్ణుపదే స్థితాయా విభావసోశ్చాపి పథే స్థితా యా ।
దేవాశ్చ సర్వే సహ నారదేన ప్రకుర్వతే సర్వసహేతి నామ॥ ॥౧౩-౧౪౯-౩౫॥

మన్త్రేణైతేనాభివన్దేత యో వై విముచ్యతే పాపకృతేన కర్మణా ।
లోకానవాప్నోతి పురన్దరస్య గవాం ఫలం చన్ద్రమసో ద్యుతిం చ॥ ॥౧౩-౧౪౯-౩౬॥

శ్రీరువాచ
ప్రకీర్ణం భాజనం యత్ర భిన్నభాణ్డమథాసనమ్ ।
యోషితశ్చైవ హన్యన్తే కశ్మలోపహతే గృహే॥ ॥౧౩-౧౬౦-౬॥

దేవతాః పితరశ్చైవ ఉత్సవే పర్వణీషు వా ।
నిరాశాః ప్రతిగచ్ఛన్తి కశ్మలోపహతాద్గృహాత్॥ ॥౧౩-౧౬౦-౭॥

ఇదం చ పరమం గుహ్యం సరహస్యం నిబోధత ।
శ్రాద్ధకల్పే చ దైవే చ తైర్థికే పర్వణీషు చ॥ ॥౧౩-౧౬౦-౧౨॥

రజస్వలా చ యా నారీ శ్విత్రికాఽపుత్రికా చ యా ।
ఏతాభిశ్చక్షుషా దృష్టం హవిర్నాశ్నన్తి దేవతాః ।
పితరశ్చ న తుష్యన్తి వర్షాణ్యపి త్రయోదశ॥ ॥౧౩-౧౬౦-౧౩॥

శుక్లవాసాః శుచిర్భూత్వా బ్రాహ్మణాన్స్వస్తి వాచయేత్ ।
కీర్తయేద్భారతం చైవ తథా స్యాదక్షయం హవిః॥ ॥౧౩-౧౬౦-౧౪॥

విష్ణురువాచ
ధర్మగుహ్యాని సర్వాణి దేవతానాం మహాత్మనామ్ ।
ఋషీణాం చైవ గుహ్యాని యః పఠేదాహ్నికం సదా॥ ॥౧౩-౧౬౭-౮॥

భుఞ్జతే పితరో దేవా హవ్యం కవ్యమథాక్షయమ్ ।
శ్రావయంశ్చాపి విప్రేన్ద్రాన్పర్వసు ప్రయతో నరః॥ ॥౧౩-౧౬౭-౧౨॥

ఋషీణాం దేవతానాం చ పితౄణాం చైవ నిత్యదా ।
భవత్యభిమతః శ్రీమాన్ధర్మేషు ప్రయతః సదా॥ ॥౧౩-౧౬౭-౧౩॥

న శక్నుయాదపి తథా కౌముదీమాసమేవ చ ।
జన్మనక్షత్రతిథిషు సదా పర్వసు రాత్రిషు ।
వర్జనీయం తథా మాంసం పరత్ర హితమిచ్ఛతా॥ ॥౧౩-౨౩౩-౧౪॥

వ్రతవద్ధారితం చైవ బ్రహ్మచర్యమకల్మషమ్ ।
నిత్యం సంరక్షితం తస్య నైష్ఠికానాం విధియతే ।
తదిష్యతే గృహస్థానాం కాలముద్దిశ్య కారణమ్॥ ॥౧౩-౨౩౩-౪౯॥

జన్మనక్షత్రయోగేషు పుణ్యావాసేషు పర్వసు ।
దేవతాధర్మకార్యేషు బ్రహ్మచర్యవ్రతం చరేత్॥ ॥౧౩-౨౩౩-౫౦॥

బ్రహ్మచర్యవ్రతఫలం లభేద్దారవ్రతీ సదా ।
శౌచమాయుస్తథాఽఽరోగ్యం లభ్యతే బ్రహ్మచారిభిః॥ ॥౧౩-౨౩౩-౫౧॥

య ఇదం శృణుయాద్విద్వాన్పర్వసు ద్విజసత్తమాః ।
ధూతపాప్మా జితస్వర్గో బ్రహ్మభూయాయ గచ్ఛతి॥ ॥౧౪-౫౫-౪౦॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

తపసా నియతం దేవమ్ ఈశానం సర్వదేహినామ్ ।
బ్రహ్మభూతమమావాస్యాం పౌర్ణమాస్యాం తథైవ చ ।
యోగభూతం పరిచరన్ కేశవం మహదాప్నుయాత్॥ ॥౬-౬౨-౨౦॥

— మహాభారతే (శాస్త్రి-వావిల్ల-సంస్కరణమ్)

శ్రుత్వా పర్వాస్విదం నిత్యం అవాప్స్యన్తి పరాం గతిమ్॥ ॥౧౫-౩౭-౩౪॥

— మహాభారతే (శాస్త్రి-వావిల్ల-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

57 పర్వాలలో వృత్రవధాఖ్యాన శ్రవణం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి పర్వం (పూర్ణిమ, అమావాస్య) నాడు ఇంద్రుడు వృత్రుని జయించిన కథను పఠించి వినాలి.

మూల శ్లోకాలు: భా. 6.13.22 · భా. 6.13.23

ఇదం మహాఖ్యానమశేషపాప్మనాం ప్రక్షాలనం తీర్థపదానుకీర్తనమ్।
భక్త్యుచ్ఛ్రయం భక్తజనానువర్ణనం మహేన్ద్రమోక్షం విజయం మరుత్వతః॥ ॥౬-౧౩-౨౨॥

పఠేయురాఖ్యానమిదం సదా బుధాః శృణ్వన్త్యథో పర్వణి పర్వణీన్ద్రియమ్।
ధన్యం యశస్యం నిఖిలాఘమోచనం రిపుఞ్జయం స్వస్త్యయనం యథాఽఽయుషమ్॥ ॥౬-౧౩-౨౩॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

58 తిథులలో ధ్రువ చరిత కథనం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

పూర్ణిమ, సినీవాలి (అమావాస్య), ద్వాదశి నాడు ధ్రువ చరిత్ర చెప్పాలి (శ్రవణం, దినక్షయం, వ్యతీపాతం, సంక్రాంతి, ఆదివారాలలో కూడా).

మూల శ్లోకాలు: భా. 4.12.48 · భా. 4.12.49

పౌర్ణమాస్యాం సినీవాల్యాం ద్వాదశ్యాం శ్రవణేఽథ వా।
దినక్షయే వ్యతీపాతే సంక్రమేఽర్కదినేఽపి వా॥ ॥౪-౧౨-౪౮॥

శ్రావయేచ్ఛ్రద్ధధానానాం తీర్థపాదపదాశ్రయః।
నేచ్ఛంస్తత్రాఽఽత్మనాఽఽత్మానం సన్తుష్ట ఇతి సిధ్యతి॥ ॥౪-౧౨-౪౯॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

59 దర్శ-పౌర్ణమాస ఇష్టులు

రామాయణం, భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

దర్శ (అమావాస్య), పౌర్ణమాస (పూర్ణిమ) యాగాల ప్రస్తావన.

మూల శ్లోకాలు: రా. 1.53.24 · భా. 11.18.8

దర్శశ్చ పౌర్ణమాసశ్చ యజ్ఞాశ్చైవాప్తదక్షిణాః।
ఏతదేవ హి మే రాజన్ వివిధాశ్చ క్రియాస్తథా॥ ॥౧-౫౩-౨౪॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

అగ్నిహోత్రం చ దర్శం చ పూర్ణమాసం చ పూర్వవత్।
చాతుర్మాస్యాని చ మునేరామ్నాతాని చ నైగమైః॥ ॥౧౧-౧౮-౮॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

60 మాఘ పంచదశి శ్రాద్ధం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మాఘ మాసంలో పంచదశి (పూర్ణిమ లేదా అమావాస్య) నాడు శ్రాద్ధం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.110.28 · మ.భా. 14.110.29

వైశాఖమాసస్య తు యా తృతీయాఽనవద్యాఽసౌ కార్తికశుక్లపక్షే ।
నభస్యమాసస్య చ కృష్ణపక్షే త్రయోదశీ పఞ్చదశీ చ మాఘే॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౮॥

ఉపప్లవే చన్ద్రమసో రవేశ్చ శ్రాద్ధస్య కాలో హ్యయనద్వయే చ ।
పానీయమప్యత్ర తిలైర్విమిశ్రం దద్యాత్పితృభ్యః ప్రయతో మనుష్యః ।
శ్రాద్ధం కృతం తేన సమాసహస్రం రహస్యమేతత్పితరో వదన్తి॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

గ్రహణం, అయనం, విషువం, వ్యతీపాతం

61 గ్రహణ నియమాలు

రామాయణం, భాగవతం, మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

సూర్యగ్రహణ సమయంలో: కురుక్షేత్రంలో సువర్ణ దానం (రామాయణం); శ్యమంతపంచక యాత్ర (భాగవతం); సన్నిహతి తీర్థ స్నానం, గ్రహణ కాలంలో దానం, శ్రాద్ధం, జపం (మహాభారతం).

మూల శ్లోకాలు: రా. 7.111.14 · భా. 10.70.1 · భా. 10.70.2 · మ.భా. 3.81.192 · మ.భా. 3.81.194 · మ.భా. 3.81.195 · మ.భా. 3.81.196 · మ.భా. 14.110.27 · మ.భా. 14.110.28 · మ.భా. 14.110.29 · మ.భా. 14.115.19 · మ.భా. 14.115.20 · మ.భా. 14.115.21 · మ.భా. 14.115.53 · మ.భా. 14.115.54

గతాని తేన లోకేఽస్మిన్ యేన రామాయణం శ్రుతమ్।
హేమభారం కురుక్షేత్రే గ్రస్తే భానౌ ప్రయచ్ఛతి॥ ॥౭-౧౧౧-౧౪॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రేస-సంస్కరణమ్)

శ్రీశుక ఉవాచ— అథైకదా ద్వారవత్యాం వసతో రామకృష్ణయోః।
సూర్యోపరాగః సుమహానాసీత్ కల్పక్షయే యథా॥ ॥౧౦-౭౦-౧॥

తం జ్ఞాత్వా మనుజా రాజన్ పురస్తాదేవ సర్వశః।
స్యమన్తపఞ్చకం క్షేత్రం జగ్ముః శ్రేయోవిధిత్సయా॥ ॥౧౦-౭౦-౨॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

సన్నిహత్యాముపస్పృశ్య రాహుగ్రస్తే దివాకరే ।
అశ్వమేధశతం తేన తత్రేష్టం శాశ్వతం భవేత్॥ ॥౩-౮౧-౧౯౨॥

ఉదపానాని వాప్యశ్చ తీర్థాన్యాయతనాని చ ।
నిఃసంశయమమావాస్యాం సమేష్యన్తి నరాధిప॥ ॥౩-౮౧-౧౯౪॥

మాసిమాసి నరవ్యాఘ్ర సన్నిహత్యాం న సంశయః ।
తీర్థసన్నిహనాదేవ సన్నిహత్యేతి విశ్రుతా॥ ॥౩-౮౧-౧౯౫॥

తత్ర స్నాత్వా చ పీత్వా చ స్వర్గలోకే మహీయతే ।
అమావాస్యాం తు తత్రైవ రాహుగ్రస్తే దివాకరే॥ ॥౩-౮౧-౧౯౬॥

గ్రహోపరాగే విషువేఽయనాన్తే పిత్र్యే మఘాసు స్వసుతే చ జాతే ।
గయేషు పిణ్డేషు చ పాణ్డుపుత్ర దత్తం భవేన్నిష్కసహస్రతుల్యమ్॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౭॥

వైశాఖమాసస్య తు యా తృతీయాఽనవద్యాఽసౌ కార్తికశుక్లపక్షే ।
నభస్యమాసస్య చ కృష్ణపక్షే త్రయోదశీ పఞ్చదశీ చ మాఘే॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౮॥

ఉపప్లవే చన్ద్రమసో రవేశ్చ శ్రాద్ధస్య కాలో హ్యయనద్వయే చ ।
పానీయమప్యత్ర తిలైర్విమిశ్రం దద్యాత్పితృభ్యః ప్రయతో మనుష్యః ।
శ్రాద్ధం కృతం తేన సమాసహస్రం రహస్యమేతత్పితరో వదన్తి॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౯॥

చన్ద్రసూర్యగ్రహే వ్యోమ్ని మమ వా శఙ్కరస్య వా ।
గాయత్రీం మామికాం వాఽపి జపేద్యః శఙ్కరస్య వా॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౯॥

శఙ్ఖతూర్యస్వనైశ్చైవ కాంస్యఘణ్టాస్వనైరపి ।
కారయేత్తు ధ్వనిం భక్త్యా తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౦॥

గాన్ధర్వైర్హోమజప్యైశ్చ జప్తైరుత్కృష్టనామభిః ।
దుర్బలోపి భవేద్రాహుః సోమశ్చ బలవాన్భవేత్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౧॥

దక్షిణావర్తశఙ్ఖాద్వా కపిలాశృఙ్గతోపి వా ।
ప్రాక్స్రోతసం నదీం గత్వా మమాయతనసన్నిధౌ॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౩॥

సలిలేన తు యః స్నాయాత్సకృదేవ రవిగ్రహే ।
తస్య యత్సఞ్చితం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

62 ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఉత్తరాయణారంభంలో శ్రాద్ధం; అయనాలలో దానం (కపిలా గోవు, శ్రోత్రియులకు దానం), విష్ణు గాయత్రి జపం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.110.28 · మ.భా. 14.110.29 · మ.భా. 3.203.125 · మ.భా. 3.203.126 · మ.భా. 14.105.69 · మ.భా. 14.110.27 · మ.భా. 14.115.3 · మ.భా. 14.115.27 · మ.భా. 14.115.28 · మ.భా. 14.115.29

వైశాఖమాసస్య తు యా తృతీయాఽనవద్యాఽసౌ కార్తికశుక్లపక్షే ।
నభస్యమాసస్య చ కృష్ణపక్షే త్రయోదశీ పఞ్చదశీ చ మాఘే॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౮॥

ఉపప్లవే చన్ద్రమసో రవేశ్చ శ్రాద్ధస్య కాలో హ్యయనద్వయే చ ।
పానీయమప్యత్ర తిలైర్విమిశ్రం దద్యాత్పితృభ్యః ప్రయతో మనుష్యః ।
శ్రాద్ధం కృతం తేన సమాసహస్రం రహస్యమేతత్పితరో వదన్తి॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౯॥

అయనే విషువే చైవ షడశీతిముఖేషు చ ।
చన్ద్రసూర్యోపరాగే చ దత్తమక్షయముచ్యతే॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౫॥

ఋతుషు దశగుణం వదన్తి దత్తం శతగుణమ్మృత్వయనాదిషు ధ్రువమ్ ।
భవతి సహస్రగుణం దినస్య రాహోర్విషువతి చాక్షయమశ్నుతే ఫలమ్॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౬॥

సువర్ణఖురశృఙ్గీం చ కపిలాం యః ప్రయచ్ఛతి ।
విషువే చాయనే చాపి సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్ ।
తేనాశ్వమేధతుల్యేన మమ లోకం స గచ్ఛతి॥ ॥౧౪-౧౦౩-౬౯॥

గ్రహోపరాగే విషువేఽయనాన్తే పిత్ర్యే మఘాసు స్వసుతే చ జాతే ।
గయేషు పిణ్డేషు చ పాణ్డుపుత్ర దత్తం భవేన్నిష్కసహస్రతుల్యమ్॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౭॥

భగవానువాచ ।
శృణుష్వ రాజన్విషువే సోమార్కగ్రహణేషు చ ।
వ్యతీపాతేఽయనే చైవ దానం స్యాదక్షయం ఫలమ్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ ।
భగవంస్తవ గాయత్రీ జప్యతే చ కథం విభో ।
కిం వా తస్య ఫలం దేవ మమాచక్ష్వ సురేశ్వర॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౭॥

భగవానువాచ ।
ద్వాదశ్యాం విషువే చైవ చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా ।
అయనే శ్రవణే చైవ వ్యతీపాతే తథైవ చ॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౮॥

అశ్వత్థదర్శనే చైవ తథా మద్దర్శనేఽపి చ ।
జప్యా తు మమ గాయత్రీ చాథవాఽష్టాక్షరం నృప ।
ఆర్జితం దుష్కృతం తస్య నాశయేన్నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

63 దక్షిణాయన పుణ్యకాలం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఏ అయనంలోనైనా (ఉత్తరాయణ, దక్షిణాయన ఆరంభాలలో) దానం, పితృ తర్పణం, విష్ణు గాయత్రి జపం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.203.125 · మ.భా. 3.203.126 · మ.భా. 14.105.69 · మ.భా. 14.110.27 · మ.భా. 14.115.3 · మ.భా. 14.115.27 · మ.భా. 14.115.28 · మ.భా. 14.115.29

అయనే విషువే చైవ షడశీతిముఖేషు చ ।
చన్ద్రసూర్యోపరాగే చ దత్తమక్షయముచ్యతే॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౫॥

ఋతుషు దశగుణం వదన్తి దత్తం శతగుణమృత్వయనాదిషు ధ్రువమ్ ।
భవతి సహస్రగుణం దినస్య రాహోర్విషువతి చాక్షయమశ్నుతే ఫలమ్॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౬॥

సువర్ణఖురశృఙ్గీం చ కపిలాం యః ప్రయచ్ఛతి ।
విషువే చాయనే చాపి సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్ ।
తేనాశ్వమేధతుల్యేన మమ లోకం స గచ్ఛతి॥ ॥౧౪-౧౦౩-౬౯॥

గ్రహోపరాగే విషువేఽయనాన్తే పిత్ర్యే మఘాసు స్వసుతే చ జాతే ।
గయేషు పిణ్డేషు చ పాణ్డుపుత్ర దత్తం భవేన్నిష్కసహస్రతుల్యమ్॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౭॥

భగవానువాచ ।
శృణుష్వ రాజన్విషువే సోమార్కగ్రహణేషు చ ।
వ్యతీపాతేఽయనే చైవ దానం స్యాదక్షయం ఫలమ్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ ।
భగవంస్తవ గాయత్రీ జప్యతే చ కథం విభో ।
కిం వా తస్య ఫలం దేవ మమాచక్ష్వ సురేశ్వర॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౭॥

భగవానువాచ ।
ద్వాదశ్యాం విషువే చైవ చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా ।
అయనే శ్రవణే చైవ వ్యతీపాతే తథైవ చ॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౮॥

అశ్వత్థదర్శనే చైవ తథా మద్దర్శనేఽపి చ ।
జప్యా తు మమ గాయత్రీ చాథవాఽష్టాక్షరం నృప ।
ఆర్జితం దుష్కృతం తస్య నాశయేన్నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

64 విషువ కృత్యాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

విషువం (విషువత్ సంక్రాంతి) నాడు: పగలు-రాత్రి ఉపవాసం, ఇంద్రియ నిగ్రహం, ధ్యానం; సౌమ్య ముహూర్తంలో కపిలా పంచగవ్యంతో విష్ణు/శంకర విగ్రహ అభిషేకం; తిలధేను, బంగారు కొమ్ముల కపిలా గోవు, పెరుగు-తేనె దానం; విష్ణు గాయత్రి / అష్టాక్షరీ జపం. (ఇవి ఒక తిథికి కట్టుబడినవి కావు — ఆ సందర్భం వచ్చినప్పుడు పాటించాలి.)

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.203.123 · మ.భా. 14.102.67 · మ.భా. 14.102.68 · మ.భా. 14.102.69 · మ.భా. 14.105.69 · మ.భా. 14.106.25 · మ.భా. 14.106.26 · మ.భా. 14.106.27 · మ.భా. 14.115.11 · మ.భా. 14.115.12 · మ.భా. 14.115.13 · మ.భా. 14.115.7 · మ.భా. 14.115.8 · మ.భా. 14.115.9 · మ.భా. 14.115.14 · మ.భా. 14.115.15 · మ.భా. 14.115.16 · మ.భా. 14.115.27 · మ.భా. 14.115.28 · మ.భా. 14.115.29

ప్రతిస్రోతశ్చిత్రవాహాః పర్జన్యోఽన్నానుసఞ్చరన్ ।
మహాధురి యథా నావా మహాపాపైః ప్రముచ్యతే ।
విషువే విప్రదత్తాని దధిమధ్వక్షయాణి చ॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౩॥

అష్టాఢకతిలైః కృత్వా తిలధేనుం నరాధిప ।
ద్వాత్రింశన్నిష్కసంయుక్తం విషువే యః ప్రయచ్ఛతి ।
మద్భక్త్యా మద్గతాత్మా వై తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౦౨-౬౭॥

కన్యాదానసహస్రస్య విధిదత్తస్య యత్ఫలమ్ ।
తత్పుణ్యం సమనుప్రాప్తో మమ లోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౦౨-౬౮॥

మమ లోకావతీర్ణశ్చ సోస్మిఁల్లోకేఽభిజాయతే ।
ఋగ్యజుస్సామవేదానాం పారగో బ్రాహ్మణర్షభః॥ ॥౧౪-౧౦౨-౬౯॥

సువర్ణఖురశృఙ్గీం చ కపిలాం యః ప్రయచ్ఛతి ।
విష్ణవే చాయనే చాపి సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్ ।
తేనాశ్వమేధతుల్యేన మమ లోకం స గచ్ఛతి॥ ॥౧౪-౧౦౩-౬౯॥

ఉపవాసం తు యః కృత్వాఽప్యహోరాత్రం జితేన్ద్రియః ।
కపిలాపఞ్చగవ్యం తు పీత్వా చాన్ద్రాయణాత్పరమ్॥ ॥౧౪-౧౦౬-౨౫॥

సౌమ్యే ముహూర్తే తత్ప్రశయ శుద్ధాత్మా శుద్ధమానసః ।
క్రోధానృతవినిర్ముక్తో మద్గతేనాన్తరాత్మనా॥ ॥౧౪-౧౦౬-౨౬॥

కపిలాపఞ్చగవ్యేన సుమన్త్రేణ పృథక్పృథక్ ।
యో మత్ప్రతికృతిం వాఽపి శఙ్కరాకృతిమేవ వా ।
స్నాపయేద్విష్ణవే యస్తు సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్॥ ॥౧౪-౧౦౬-౨౭॥

అన్నం గావస్తిలాన్భూమిం కన్యాదానం తథైవ చ |MM-KK-14-03-115-011c గృహమాయతనం ధాన్యం వాహనం శయనం తథా॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౧॥

యచ్చాన్యచ్చ మయా ప్రోక్తం తత్ప్రయచ్ఛ యుధిష్ఠిర ।
దీయతే విష్ణవేష్వేవం శ్రోత్రియేభ్యో విశేషతః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౨॥

తస్య దానస్య కౌన్తేయ క్షయం నైవోపపద్యతే ।
వర్ధతేఽహరహః పుణ్యం తద్దానం కోటిసమ్మితమ్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౩॥

తదేవాద్యక్షరం బ్రహ్మ పరం బ్రహ్మేతి కీర్తితమ్ ।
తస్మిన్ముహూర్తే సర్వే తు చిన్తయన్తి పరం పదమ్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౭॥

దేవాశ్చ వసవో రుద్రాః పితరశ్చాశ్వినౌ తథా ।
సాధ్యాశ్చ విశ్వే గన్ధర్వాః సిద్ధా బ్రహ్మర్షయస్తథా॥ ॥౧౪-౧౧౪-౮॥

సోమాదయో గ్రహాశ్చైవ సరితః సాగరాస్తథా ।
మరుతోప్సరసో నాగా యక్షరాక్షసగుహ్యకాః॥ ॥౧౪-౧౧౪-౯॥

విష్ణవే స్నపనం యస్తు మమ కుర్యాద్ధరస్య వా ।
అర్చనాం చ యతాన్యాయం తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౪॥

దశజన్మకృతం పాపం తస్య సద్యో వినశ్యతి ।
దశానామశ్వమేధానామిష్టానాం లభతే ఫలమ్॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౫॥

విమానం దివ్యమారూఢః కామరూపీ యథాసుఖమ్ ।
స యాతి మామకం లోకం రుద్రలోకమథాపి వా॥ ॥౧౪-౧౧౪-౧౬॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ ।
భగవంస్తవ గాయత్రీ జప్యతే చ కథం విభో ।
కిం వా తస్య ఫలం దేవ మమాచక్ష్వ సురేశ్వర॥ ॥౧౪-౧౧౪-౨౭॥

భగవానువాచ ।
ద్వాదశ్యాం విషువే చైవ చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా ।
అయనే శ్రవణే చైవ వ్యతీపాతే తథైవ చ॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౮॥

అశ్వత్థదర్శనే చైవ తథా మద్దర్శనేఽపి చ ।
జప్యా తు మమ గాయత్రీ చాథవాఽష్టాక్షరం నృప ।
ఆర్జితం దుష్కృతం తస్య నాశయేన్నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

65 వ్యతీపాత కృత్యాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

వ్యతీపాత యోగం నాడు దానం; విష్ణు గాయత్రి లేదా అష్టాక్షరీ జపం. (ఇవి ఒక తిథికి కట్టుబడినవి కావు — ఆ సందర్భం వచ్చినప్పుడు పాటించాలి.)

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.115.3 · మ.భా. 14.115.27 · మ.భా. 14.115.28 · మ.భా. 14.115.29

భగవానువాచ ।
శృణుష్వ రాజన్విషువే సోమార్కగ్రహణేషు చ ।
వ్యతీపాతేఽయనే చైవ దానం స్యాదక్షయం ఫలమ్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ ।
భగవంస్తవ గాయత్రీ జప్యతే చ కథం విభో ।
కిం వా తస్య ఫలం దేవ మమాచక్ష్వ సురేశ్వర॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౭॥

భగవానువాచ ।
ద్వాదశ్యాం విషువే చైవ చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా ।
అయనే శ్రవణే చైవ వ్యతీపాతే తథైవ చ॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౮॥

అశ్వత్థదర్శనే చైవ తథా మద్దర్శనేఽపి చ ।
జప్యా తు మమ గాయత్రీ చాథవాఽష్టాక్షరం నృప ।
ఆర్జితం దుష్కృతం తస్య నాశయేన్నాత్ర సంశయః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

66 శ్రేయః కాలాలు (భాగవతం సప్తమ స్కంధం)

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

స్నాన, జప, హోమ, వ్రత, దేవ-పితృ పూజ, దానాలకు శ్రేష్ఠమైన కాలాలు: అయనం, విషువం, కుహూ (అమావాస్య), వ్యతీపాతం, దినక్షయం, సూర్య-చంద్ర గ్రహణాలు, ద్వాదశి, శ్రవణం, శుక్ల తృతీయ, కార్తీక శుక్ల నవమి, నాలుగు అష్టకలు, హేమంత-శిశిరాలు, మాఘ శుక్ల సప్తమి, మఖా నక్షత్రయుక్త రోజులు మొదలైనవి. (ఇవి ఒక తిథికి కట్టుబడినవి కావు — ఆ సందర్భం వచ్చినప్పుడు పాటించాలి.)

మూల శ్లోకాలు: భా. 7.14.20 · భా. 7.14.21 · భా. 7.14.22 · భా. 7.14.23 · భా. 7.14.24

కుర్యాదపరపక్షీయం మాసి ప్రోష్ఠపదే ద్విజః।
శ్రాద్ధం పిత్రోర్యథావిత్తం తద్బన్ధూనాం చ విత్తవాన్॥ ॥౭-౧౪-౨౦॥

అయనే విషువే కుహ్వాం వ్యతీపాతే దినక్షయే।
చన్ద్రాదిత్యోపరాగే చ ద్వాదశ్యాం శ్రవణేషు చ॥ ॥౭-౧౪-౨౧॥

తృతీయాయాం శుక్లపక్షే నవమ్యామథ కార్తికే।
చతసృష్వష్టకాసు హేమన్తే శిశిరే తథా॥ ॥౭-౧౪-౨౨॥

మాఘే చ సితసప్తమ్యాం మఘారాకాసమాగమే।
రాకయా వాఽనుమత్యా వా మాసర్క్షాణి యుతాన్యపి॥ ॥౭-౧౪-౨౩॥

ద్వాదశ్యామనురాధా స్యాత్ శ్రవణస్తిస్ర ఉత్తరాః।
తిసృష్వేకాదశీ చాసు జన్మర్క్షం సామ్యయోగయుక్॥ ॥౭-౧౪-౨౪॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

వ్రతాలు (ఆరంభం — సమాపనం)

67 పుంసవన వ్రతారంభం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

మార్గశిర శుక్లపక్ష ఆరంభం (పాడ్యమిగా తీసుకోబడింది) — భర్త అనుమతితో భార్య చేసే పన్నెండు నెలల వ్రతం.

మూల శ్లోకాలు: భా. 6.19.2 · భా. 6.19.3

శ్రీశుక ఉవాచ— శుక్లే మార్గశిరే పక్షే యోషిద్ భర్తురనుజ్ఞయా।
ఆరభేత వ్రతమిదం సార్వకామికమాదితః॥ ॥౬-౧౯-౨॥

నిశమ్య మరుతాం జన్మ బ్రాహ్మణాననుమన్త్య చ।
స్నాత్వా శుక్లదతీ శుక్లే వసీతాలఙ్కృతామ్బరే॥ ॥౬-౧౯-౩॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

68 పుంసవన వ్రత సమాపనం

భాగవతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక మాసపు చివరి రోజు (అమావాస్య, అమాంత) — మరునాటి ఉదయం సమాప్తి హోమం.

మూల శ్లోకాలు: భా. 6.19.21 · భా. 6.19.22

ఏతేన పూజావిధినా మాసాన్ ద్వాదశ హాయనమ్।
నీత్వా చోపరమేత్ సాధ్వీ కార్తికే చరమేఽహని॥ ॥౬-౧౯-౨౧॥

శ్వో భూతేఽప ఉపస్పృశ్య కృష్ణమభ్యర్చ్య పూర్వవత్। పయఃశృతేన జుహుయాచ్చరుణా సహ సర్పిషా।
పాకయజ్ఞవిధానేన ద్వాదశైవాహుతీః పతిః॥ ॥౬-౧౯-౨౨॥

— శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

69 నక్షత్రాంగ (రూప-సౌభాగ్య) వ్రతారంభం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మార్గశిర మాసంలో చంద్రుడు మూలా నక్షత్రంలో ఉన్న రోజు ప్రారంభం; తరువాత ప్రతి నక్షత్రానికి ఒక్కొక్క అంగాన్ని పూజించే వ్రతం. శ్లోకాలు అదనపు భాగంలో ఉన్నాయి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.172.2 · మ.భా. 13.172.3 · మ.భా. 13.172.4 · మ.భా. 13.172.5

అజ్ఞానాం రూపసౌభాగ్యం ప్రియం చైవ కథం భవేత్ ।
ధర్మార్థకామసంయుక్తః సుఖభాగీ కథం భవేత్॥ ॥౧౩-౧౭౨-౨॥

భీష్మ ఉవాచ
మార్గశీర్షస్య మాసస్య చన్ద్రే మూలేన సంయుతే ।
పాదౌ మూలేన రాజేన్ద్ర జఙ్ఘాయామథ రోహిణీమ్॥ ॥౧౩-౧౭౨-౩॥

అశ్విన్యాం సక్థినీ చైవ ఊరూ చాషాఢయోస్తథా ।
గుహ్యం తు ఫాల్గునీ విద్యాత్కృత్తికా కటికాస్తథా॥ ॥౧౩-౧౭౨-౪॥

నాభిం భాద్రపదే విద్యాద్రేవత్యామక్షిమణ్డలమ్ ।
పృష్ఠమేవ ధనిష్ఠాసు అనురాధోత్తరాస్తథా॥ ॥౧౩-౧౭౨-౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

70 చాంద్రాయణ వ్రతారంభం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

శుక్ల పాడ్యమి నుండి ఒక చాంద్రమాసం పాటు చాంద్రాయణ వ్రతం (చంద్రకళలతో పాటు ఆహార ముద్దలు పెరుగుతూ తగ్గుతూ).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.112.3 · మ.భా. 14.112.4 · మ.భా. 14.112.5 · మ.భా. 14.112.6

బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాఽపి వైశ్యో వా చరితవ్రతః ।
యథావత్కర్తుకామో వై తస్యైవం ప్రథమా క్రియా॥ ॥౧౪-౧౧౨-౩॥

శోధయేత్తు శరీరం స్వం పఞ్చగవ్యేన యన్త్రితః ।
సశిరః కృష్ణపక్షస్య తతః కుర్వీత వాపనమ్॥ ॥౧౪-౧౧౨-౪॥

శుక్లవాసాः శుచిర్భూత్వా మౌఞ్జీం బధ్నీత మేఖలామ్ ।
పాలాశదణ్డమాదాయ బ్రహ్మచారివ్రతే స్థితః॥ ॥౧౪-౧౧౨-౫॥

కృతోపవాసः పూర్వం తు శుక్లప్రతిపది ద్విజः ।MM-KK-14-03-112-006c నదీసఙ్గమతీర్థేషు శుచౌ దేశే గృహేఽపి వా ।
గోమయేనోపలిప్తేఽథ స్థణ్డిలేఽగ్నిం నిధాపయన్॥ ॥౧౪-౧౧౨-౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

71 నాగబలి (కార్తీక కృష్ణాష్టమి, ఆశ్లేష)

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక కృష్ణ అష్టమి, ఆశ్లేష నక్షత్రం, సూర్యాస్తమయం తరువాత (ప్రదోషం): పుట్ట వద్ద బెల్లపు అన్నంతో నాగులకు బలి. శ్లోకాలు అదనపు భాగంలో ఉన్నాయి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.195.7 · మ.భా. 13.195.8 · మ.భా. 13.195.9 · మ.భా. 13.195.11

దిగ్గజా ఊచుः
కార్తికే మాసి చాశ్లేషా బహులస్యాష్టమీ శివా ।
తేన నక్షత్రయోగేన యో దదాతి గుడౌదనమ్ ।
ఇమం మన్త్రం జపఞ్ఛ్రుత్వా యతాహారో హ్యకోపనः॥ ॥౧౩-౧౯౫-౭॥

బలదేవప్రభృతయో యే నాగా బలవత్తరాः ।
అనన్తా హ్యక్షయా నిత్యం భోగినः సుమహాబలాः॥ ॥౧౩-౧౯౫-౮॥

తేషాం కులోద్భవా యే చ మహాభూతా భుజఙ్గమాः ।
తే మే బలిం ప్రయచ్ఛన్తు బలతేజోభివృద్ధయే॥ ॥౧౩-౧౯౫-౯॥

ఏవముక్త్వా బలిం తత్ర వల్మీకే తు నివేదయేత్॥ ॥౧౩-౧౯౫-౧౧॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

72 చైత్ర మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

చైత్ర మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113. చైత్ర మాసంలో మానస ద్వారం వద్ద సరస్సులో సత్రాలతో పినాకి (శివుని) ఆరాధన; అక్కడ శ్రద్ధతో స్నానం చేసినవాడు పాపరహితుడవుతాడు (3.132.15-16).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.22 · మ.భా. 14.113.26 · మ.భా. 14.113.27 · మ.భా. 14.113.28 · మ.భా. 3.132.15 · మ.భా. 3.132.16

చైత్రం తు నియతో మాసమేకభక్తేన యః క్షిపేత్ ।
సువర్ణమణిముక్తాఢ్యే కులే మహతి జాయతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౨॥

చైత్రమాసం తు యో రాజన్నేకభుక్తేన వర్తతే ।
బ్రహ్మచారీ చ మద్భక్త్యా తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౬॥

యదగ్నిహోత్రిణః పుణ్యం యథోక్తం వ్రతచారిణః ।
తత్పుణ్యఫకలమాసాద్య చన్ద్రలోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౭॥

తతోఽవతీర్ణో జాయేత వర్షే రమణకే పునః ।
భుక్త్వా కామాంస్తతస్తస్మిన్నిహ రాజా భవిష్యతి॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

అస్మిన్సరసి సత్త్రైర్వై చైత్రే మాసి పినాకినమ్ ।
యజన్తే యాజకాః సమ్యక్ పరివారం శుభార్థినః॥ ॥౩-౧౩౨-౧౫॥

అత్రోపస్పృశ్య సరసి శ్రద్దధానో జితేన్ద్రియః ।
క్షీణపాపః శుభాఁల్లోకాన్ప్రాప్నుతే నాత్ర సంశయః॥ ॥౩-౧౩౨-౧౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

73 వైశాఖ మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

వైశాఖ మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.23 · మ.భా. 14.113.29 · మ.భా. 14.113.30 · మ.భా. 14.113.31 · మ.భా. 14.113.32

నిస్తరేదేకభక్తేన వైశాఖం యో జితేన్ద్రియః ।
నరో వా యది వా నారీ జ్ఞాతీనాం శ్రేష్ఠతాం వ్రజేత్॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౩॥

వైశాఖే యస్తు మాసే వై హ్యేకభుక్తేన వర్తతే ।
ద్విజమగ్రాసనే కృత్వా భుఞ్జన్భామౌ చ వాగ్యతః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౯॥

నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయేత్యర్చయిత్వా దివాకరమ్ ।
వ్రతాన్తే భోజయేద్విప్రాంస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౦॥

ఫలం యద్విధివత్ప్రోక్తమగ్నిష్టోమాతిరాత్రయోః ।
తత్పుణ్యఫలమాసాద్య దేవలోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౧॥

తతో హైమవతే వర్షే జాయతే కాలపర్యయాత్ ।
తత్ర ప్రకామం క్రీడిత్వా విప్రః పశ్చాద్భవిష్యతి॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

74 జ్యేష్ఠ మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

జ్యేష్ఠ మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.24 · మ.భా. 14.113.33 · మ.భా. 14.113.34 · మ.భా. 14.113.35 · మ.భా. 14.113.36

జ్యేష్ఠామూలం తు యో మాసమేకభక్తేన సఙ్క్షిపేత్ ।
ఐశ్వర్యమతులం శ్రేష్ఠం పుమాన్స్త్రీ వా ప్రపద్యతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౪॥

జ్యేష్ఠమాసం తు యో విప్రో హ్యేకభుక్తేన వర్తతే ।
విప్రమగ్రాననే కృత్వా భూమౌ భుఞ్జన్యథావిధి॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౩॥

నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయేత్యుచ్చరన్మాం సమాహితః ।
డమ్భానృతవినిర్ముక్తస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౪॥

చీర్ణే చాన్ద్రాయణే సమ్యగ్యత్పుణ్యం సముదాహృతమ్ ।
తత్పుణ్యఫలమాసాద్య దేవలోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౫॥

అథోత్తరకురౌ వర్షే జాయతే నిర్గతస్తతః ।
తతశ్చాపి చ్యుతః కాలాదిహ లోకే ద్విజో భవేత్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

75 ఆషాఢ మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఆషాఢ మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.25 · మ.భా. 14.113.37 · మ.భా. 14.113.38 · మ.భా. 14.113.39 · మ.భా. 14.113.40

ఆషాఢమేకభక్తేన స్థిత్వా మాసమతన్ద్రితః ।
బహుధాన్యో బహుధనో బహుపుత్రశ్చ జాయతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౫॥

ఆషాఢమాసం యో రాజన్నేకభుక్తేన వర్తతే ।
బ్రహ్మచారీ జితక్రోధో మదర్చనపరాయణః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౪॥

విప్రమగ్రాసనే కృత్వా భూమౌ భుఞ్జీఞ్జీతేన్ద్రియః ।
కృత్వా త్రిషవణం స్నానమష్టాక్షరవిధానతః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౫॥

వ్రతాన్తే భోజయేద్విద్వాన్పాయసేన యుధిష్ఠిర ।
గుడోదనేన రాజేన్ద్ర తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౬॥

కపిలాశతదానస్య యత్పుణ్యం పాణ్డునన్దన ।
తత్పుణ్యఫలమాసాద్య దేవలోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౦॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

76 శ్రావణ మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

శ్రావణ మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.26 · మ.భా. 14.113.42 · మ.భా. 14.113.43 · మ.భా. 14.113.44 · మ.భా. 14.113.45

శ్రావణం నియతో మాసమేకభక్తేన యః క్షిపేత్ ।
రూపద్రవిణసమ్పన్నః సుఖీ భవతి నిత్యశః ।
బహుభార్యో బహుధనో బహుపుత్రశ్చ జాయతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౬॥

శ్రావణం యః క్షిపేన్మాసమేకభుక్తేన వర్తతే ।
నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయేత్యుక్త్వా మామర్చయేత్సదా ।
విప్రమాగ్రాసనే కృత్వా భూమౌ భుఞ్జన్యథావిధి॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౨॥

పాయసేనార్చయన్విప్రాఞ్జితక్రోధో జితేన్ద్రియః ।
లోభమోహవినిర్ముక్తస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౩॥

కపిలాదానస్య యత్పుణ్యం విధిదత్తస్య పాణ్డవ ।
తత్పుణ్యం సమనుప్రాప్య శక్రలోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౪॥

తతశ్చాపి చ్యుత కాలాత్శుశద్వీపే ప్రజాయతే ।
తత్ర ప్రకామం క్రీడిత్వా విప్రో భవతి మానుషే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

77 భాద్రపద మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

భాద్రపద మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113. భాద్రపదంలో శ్రాద్ధం ప్రశస్తం (13.238.7).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.27 · మ.భా. 13.238.7 · మ.భా. 14.113.46 · మ.భా. 14.113.47 · మ.భా. 14.113.48 · మ.భా. 14.113.49

ప్రౌష్ఠపాదం తు యో మాసమేకాహారో భవేన్నరః ।
గవాఢ్యం స్ఫీతమచలమైశ్వర్యం ప్రతిపద్యతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౭॥

మాఘప్రోష్ఠపదౌ మాసౌ శ్రాద్ధకర్మణి పూజితౌ ।
పక్షయోః కృష్ణపక్షశ్చ పూర్వపక్షాత్ప్రశస్యతే॥ ॥౧౩-౨౩౮-౭॥

యస్తు భాద్రపదం మాసమేకభుక్తేన వర్తతే ।
బ్రహ్మచారీ జితక్రోధః సత్యసన్ధో జితేన్ద్రియః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౬॥

విప్రమగ్రాననే కృత్వా పాకభేదవివర్జితః ।
నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయేత్యుక్త్వాఽస్య చరణౌ స్పృశేత్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౭॥

తిలానపి ఘృతం వాఽపి వ్రతాన్తే దక్షిణాం దదత్ ।
మద్భక్తస్య నరశ్రేష్ఠ తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౮॥

యత్ఫలం విధివత్ప్రోక్తం రాజసూయాశ్వమేధయోః ।
తత్పుణ్యఫలమాసాద్య శక్రలోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

78 ఆశ్వయుజ మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఆశ్వయుజ మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113. ఆశ్వయుజంలో బ్రాహ్మణులకు నెయ్యి దానం (13.100.10).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.100.10 · మ.భా. 13.163.28 · మ.భా. 14.113.51 · మ.భా. 14.113.52 · మ.భా. 14.113.53 · మ.భా. 14.113.54

ఘృతం మాసే ఆశ్వయుజి విప్రభ్యో యః ప్రయచ్ఛతి ।
తస్మై ప్రయచ్ఛతో రూపం ప్రీతౌ దేవావిహాశ్వినౌ॥ ॥౧౩-౧౦౦-౧౦॥

తథైవాశ్వయుజం మాసమేకభక్తేన యః క్షిపేత్ ।
ప్రజ్ఞావాన్వాహనాఢ్యశ్చ బహుపుత్రశ్చ జాయతే॥ ॥౧౬౩-౨౮॥

యశ్చాప్యాశ్వయుజం మాసమేకభుక్తేన వర్తతే ।
మద్గాయత్రీం జపేద్భక్త్యా మద్గతేనాన్తరాత్మనా ।
ద్విసన్ధ్యం వా త్రిసన్ధ్యం వా శతమష్టోత్తరం తు వా॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౧॥

విప్రమగ్రాసనే కృత్వా సంయతేన్ద్రియమానసః ।
వ్రతాన్తే భోజయేద్విప్రాంస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౨॥

అశ్వమేధస్య యత్పుణ్యం విధివత్పాణ్డునన్దన ।
తత్పుణ్యఫలమాసాద్య మమ లోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౩॥

తతశ్చాపి చ్యుతః కాలాచ్ఛ్వేతద్వీపే ప్రజాయతే ।
తత్ర భుక్త్వా చ భోగాంశ్చ తతో విప్రవరో భవేత్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

79 కార్తీక మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కార్తీక మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113. కౌముద (కార్తీక) మాసంలో మాంసవర్జనం (13.233.14).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.29 · మ.భా. 13.233.14 · మ.భా. 14.113.4 · మ.భా. 14.113.5 · మ.భా. 14.113.6 · మ.భా. 14.113.7

కార్తికం తు నరో మాసం యః కుర్యాదేకభోజనమ్ ।
శూరశ్చ బహుభార్యశ్చ కీర్తిమాంశ్చైవ జాయతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౯॥

న శక్నుయాదపి తథా కౌముదీమాసమేవ చ ।
జన్మనక్షత్రతిథిషు సదా పర్వసు రాత్రిషు ।
వర్జనీయం తథా మాంసం పరత్ర హితమిచ్ఛతా॥ ॥౧౩-౨౩౩-౧౪॥

కార్తికాద్యాస్తు యే మాసా ద్వాదశైవ ప్రకీర్తితాః ।
తేష్వేకభుక్తనియమః సర్వేషాముచ్యతే మయా॥ ॥౧౪-౧౧౩-౪॥

కార్తికే యస్తు వై మాసే నన్దాయాం సంయతేన్ద్రియః ।
ఏకభుక్తేన మద్భక్తో మాసమేకం తు వర్తతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౫॥

జలం వా న పిబేన్మాసే నాన్తరం భోజనాత్పరమ్ ।
ఆదిత్యరూపం మాం నిత్యమర్చయన్సుసమాహితః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౬॥

వ్రతాన్తే భోజయేద్విప్రాన్దక్షిణాం సమ్ప్రదాయ చ ।
క్రోధలోభవినిర్ముక్తస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

80 మార్గశిర మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మార్గశిర మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.17 · మ.భా. 13.163.18 · మ.భా. 14.113.9 · మ.భా. 14.113.10 · మ.భా. 14.113.11 · మ.భా. 14.113.12

మార్గశీర్షం తు వై మాసమేకభక్తేన యః క్షిపేత్ ।
భోజయేచ్చ ద్విజాఞ్శక్త్యా స ముచ్యేద్వ్యాధికిల్బిషైః॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౭॥

సర్వకల్యాణసమ్పూర్ణః సర్వౌషధిసమన్వితః ।
కృషిభాగీ బహుధనో బహుధాన్యశ్చ జాయతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౮॥

మార్గశీర్షం తు యో మాసమేకభుక్తేన వర్తతే ।
కామం క్రోధం చ లోభం చ పరిత్యజ్య యథావిధి॥ ॥౧౪-౧౧౩-౯॥

స్నాత్వా చాదిత్యరూపం మామర్యయేన్నియతేన్ద్రియః ।
జపేచ్చైవ చ గాయత్రీం మామికాం వాగ్యతేన్ద్రియః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౦॥

మాసే పరిసమాప్తే తు భోజయిత్వా ద్విజాఞ్శుచిః ।
తానర్చయతి మద్భక్త్యా తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౧॥

అగ్నిహోత్రే కృతే పుణ్యమాహితాగ్నేస్తు యద్భవేత్ ।
తత్పుణ్యం ఫలమాసాద్య యోనేనాంఽబరశోభినా ।
సహ సప్తర్షిలోకేషు యథాకామం యథాసుఖమ్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

81 పుష్య మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

పుష్య మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113. పుష్యం నుండి నాలుగు నెలలు బహిరంగ అగ్నిని వెలిగించి ఉంచి, తరువాత బ్రాహ్మణులకు పాయసం (14.103.52–55).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.19 · మ.భా. 14.103.52 · మ.భా. 14.103.53 · మ.భా. 14.103.54 · మ.భా. 14.103.55 · మ.భా. 14.113.14 · మ.భా. 14.113.15 · మ.భా. 14.113.16 · మ.భా. 14.113.17

పౌషమాసం తు కౌన్తేయ భక్తేనైకేన యః క్షిపేత్ ।
సుభగో దర్శనీయశ్చ యశోభాగీ చ జాయతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౯॥

చత్వరే వా సభాయాం వా విస్తీర్ణే వా సభాఙ్గణే ।
కృత్వాఽగ్నికుణ్డం విపులం స్థణ్డిలం వా యుధిష్ఠిర॥ ॥౧౪-౧౦౩-౫౨॥

తత్రాగ్నిం చతురో మాసాఞ్జ్వాలయేద్యస్తు భక్తిమామ్ ।
సమాప్తేషు చ మాసేషు పౌష్యాదిషు తతో ద్విజాన్॥ ॥౧౪-౧౦౩-౫౩॥

భోజయేత్పాయసం మృష్టం మద్గతేనాన్తరాత్మనా ।
దక్షిణాం చ యథాశక్తి బ్రాహ్మణేభ్యో నివేదయత్॥ ॥౧౪-౧౦౩-౨౪॥

ఏవమగ్నిం తు యః కుర్యాన్నిత్యమేవార్చయేత్తు మామ్ ।
తస్య పుణ్యఫలం యద్వై తన్నిబోధ యుధిష్ఠిర॥ ॥౧౪-౧౦౩-౨౫॥

పౌషమాసం క్షిపేదేవమేకభుక్తేన యో నరః ।
అర్చయన్నేవ మాం నిత్యం మద్గతేనాన్తరాత్మనా॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౪॥

అహింసాసత్యసహితః క్రోధహర్షవివర్జితః ।
ఏవం యుక్తస్య రాజేన్ద్ర శృణు యత్ఫలముత్తమమ్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౫॥

విప్రాతిథ్యసహస్రేషు యత్పుణ్యం సముదాహృతమ్ ।
తత్పుణ్యం సమనుప్రాప్య శక్రలోకే మహీయతే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౬॥

అవతీర్ణస్తతః కాలాదిలావర్షేషు జాయతే ।
తత్ర స్థిత్వా చిరం కాలమస్మిన్విప్రో భవిష్యతి॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

82 మాఘ మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

మాఘ మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113. మాఘంలో బ్రాహ్మణులకు నువ్వుల దానం (13.101.8); శ్రాద్ధం ప్రశస్తం (13.238.7).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.101.8 · మ.భా. 13.163.20 · మ.భా. 13.238.7 · మ.భా. 14.113.18 · మ.భా. 14.113.19 · మ.భా. 14.113.20 · మ.భా. 14.113.21

మాఘమాసే తిలాన్యస్తు బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రయచ్ఛతి ।
సర్వసత్వసమాకీర్ణం నరకం స న పశ్యతి॥ ॥౧౩-౧౦౧-౮॥

పితృభక్తో మాఘమాసం యః క్షిపేదేకభోజనః ।
శ్రీమత్కులే జ్ఞాతిమధ్యే సుభగత్వం ప్రపద్యతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౦॥

మాఘప్రోష్ఠపదౌ మాసౌ శ్రాద్ధకర్మణి పూజితౌ ।
పక్షయోః కృష్ణపక్షశ్చ పూర్వపక్షాత్ప్రశస్యతే॥ ॥౧౩-౨౩౮-౭॥

మాఘమాసం సదా యస్తు వర్తతే చైకభుక్తతః ।
మదర్చనపరో భూత్వా డమ్భక్రోధవివర్జితః ।
మామికామపి సావిత్రీం సన్ధ్యాయాం తు జపేద్బుధః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౮॥

దత్త్వా దు దక్షిణామన్తే భోజయిత్వా ద్విజానపి ।MM-KK-14-03-113-019c నమిస్కరోతి తాన్భక్త్యా మద్గతేనాన్తరాత్మనా ।
త్రికాలస్నానయుక్తస్య తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౧౯॥

నీలకణ్ఠప్రయుక్తేన యానేనాంఽబరశోభినా ।
పితృలోకం వ్రజేచ్ఛ్రిమాన్సేవ్యమానోప్సరోగణైః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౦॥

తత్ర ప్రకామం క్రీడిత్వా భద్రాశ్వేషూపజాయతే ।
తతశ్చ్యుతశ్చతుర్వేదీ విప్రో భవతి భూతలే॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౧॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

83 ఫాల్గుణ మాస నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ఫాల్గుణ మాసమంతా ఏకభుక్తం (రోజుకు ఒక్కపూట భోజనం) — అనుశాసన పర్వం 13.163, ఆశ్వమేధిక పర్వం 14.113.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.21 · మ.భా. 14.113.22 · మ.భా. 14.113.23 · మ.భా. 14.113.24 · మ.భా. 14.113.25

భగదైవతమాసం తు ఏకభక్తేన యః క్షిపేత్ ।
'సుభగో దర్శనీయశ్చ యశోభాగీ చ జాయతే ।'
స్త్రీషు వల్లభతాం యాతి వశ్యాశ్చాస్య భవన్తి తాః॥ ॥౧౩-౧౬౩-౨౧॥

యశ్చరేత్ఫాల్గునం మాసమేకభుక్తో జితేన్ద్రియః ।
నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయేత్యేతన్మన్త్రం జపేత్సదా॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౨॥

పాయసం భోజయేద్విప్రాన్వ్రతాన్తే సంయతేన్ద్రియః ।
మదర్చనపరోఽక్రోధస్తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౩॥

విమానం సారసైర్యుక్తమారూఢః కామగామి చ ।
నక్షత్రలోకే రమతే నక్షత్రసదృశాకృతిః॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౪॥

తతశ్చాపి చ్యుతః కాలాత్కేతుమాలేషు జాయతే ।
తత్ర ప్రకామం క్రీడిత్వా మానుషేషు మునిర్భవేత్॥ ॥౧౪-౧౧౩-౨౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

తిథి నియమాలు

84 పాడ్యమి శ్రాద్ధం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల పాడ్యమి నాడు శ్రాద్ధం — దాని ఫలం (అనుశాసన పర్వం 13.134).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.134.10 · మ.భా. 13.134.11 · మ.భా. 13.134.12 · మ.భా. 13.134.13

పితౄనర్చ్య ప్రతిపది ప్రాప్నుయాత్స్వగృహే స్త్రియః ।
అభిరూపప్రజాయిన్యో దర్శనీయా బహుప్రజాః॥ ॥౧౩-౧౩౪-౧౦॥

స్త్రియో ద్వితీయాం జాయన్తే తృతీయాయాం తు వాజినః ।
చతుర్థ్యాం క్షుద్రపశవో భవన్తి బహవో గృహే॥ ॥౧౩-౧౩౪-౧౧॥

పఞ్చమ్యాం బహవః పుత్రా జాయన్తే కుర్వతాం నృప ।
కుర్వాణాస్తు నరాః షష్ఠ్యాం భవన్తి ద్యుతిభాగినః॥ ॥౧౩-౧౩౪-౧౨॥

కృషిభాగీ భవేచ్ఛ్రాద్ధం కుర్వాణః సప్తమీం నృప ।
అష్టమ్యాం తు ప్రకుర్వాణో వాణిజ్యే లాభమాప్నుయాత్॥ ॥౧౩-౧౩౪-౧౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

85 వైశాఖ తృతీయ శ్రాద్ధం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

వైశాఖ తృతీయ నాడు శ్రాద్ధం (పక్షం చెప్పబడలేదు).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.110.28 · మ.భా. 14.110.29

వైశాఖమాసస్య తు యా తృతీయాఽనవద్యాఽసౌ కార్తికశుక్లపక్షే ।
నభస్యమాసస్య చ కృష్ణపక్షే త్రయోదశీ పఞ్చదశీ చ మాఘే॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౮॥

ఉపప్లవే చన్ద్రమసో రవేశ్చ శ్రాద్ధస్య కాలో హ్యయనద్వయే చ ।
పానీయమప్యత్ర తిలైర్విమిశ్రం దద్యాత్పితృభ్యః ప్రయతో మనుష్యః ।
శ్రాద్ధం కృతం తేన సమాసహస్రం రహస్యమేతత్పితరో వదన్తి॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

86 పంచమి నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి పంచమి: ఏకభుక్త ఉపవాసం; ఇంట్లో బ్రాహ్మణ భోజనం; బ్రహ్మచర్యం; క్షౌరం, తలకు నూనె, కాటుక, దంతధావనం విసర్జనం (ఈ రోజులలో లక్ష్మి నివసిస్తుంది).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.163.14 · మ.భా. 13.163.15 · మ.భా. 13.163.16 · మ.భా. 13.211.43 · మ.భా. 13.211.44

పఞ్చమ్యాం వాఽపి షష్ఠ్యాం చ పౌర్ణమాస్యాం చ భారత ।
ఉపోష్య ఏకభక్తేన నియతాత్మా జితేన్ద్రియః॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౪॥

క్షమావాన్రూపసమ్పన్నః సురభిశ్చైవ జాయతే ।
నానపత్యో భవేత్ప్రాజ్ఞో దరిద్రో వా కదాచన॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౫॥

యజిష్ణుః పఞ్చమీం షష్ఠీం కులే భోజయతే ద్విజాన్ ।
అష్టమీమథ కౌరవ్య కృష్ణపక్షే చతుర్దశీమ్ ।
ఉపోష్య వ్యాధిరహితో వీర్యవానభిజాయతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౬॥

దీపప్రతిశ్రయం చైవ దద్యాత్పాద్యాసనం తథా ।
పఞ్చమేఽహని షష్ఠే వా ద్వాదశేఽప్యష్టమేఽథవా ।
చతదుర్దశే పఞ్చదశే బ్రహ్మచారీ సదా భవేత్॥ ॥౧౩-౨౧౧-౪౩॥

శ్మశ్రుకర్మ శిరోభ్యఙ్గమఞ్జనం దన్తధావనమ్ ।
నైతేష్వహస్సు కుర్వీత తేషు లక్ష్మీః ప్రతిష్ఠితా॥ ॥౧౩-౨౧౧-౪౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

87 షష్ఠి-సప్తమి సూర్యపూజ

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

సప్తమి లేదా షష్ఠి నాడు సూర్యపూజ — లక్ష్మీప్రాప్తి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.3.45 · మ.భా. 3.3.46 · మ.భా. 3.3.47

సప్తమ్యామథవా షష్ఠ్యాం భక్త్యా పూజాం కరోతి యః ।
అనిర్విణ్ణోఽనహఙ్కారీ తం లక్ష్మీర్భజతే నరమ్॥ ॥౩-౩-౪౫॥

న తేషామాపదః సన్తి నాధయో వ్యాధయస్తథా ।
యే తవానన్యమనసా కుర్వన్త్యర్చనవన్దనమ్॥ ॥౩-౩-౪౬॥

సర్వరోగైర్విరహితాః సర్వపాపవివర్జితాః ।
త్వద్భావభక్తాః సుఖినో భవన్తి చిరజీవినః॥ ॥౩-౩-౪౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

88 అష్టమి నియమం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

అష్టమి నాడు నూనె వాడరాదు. శ్లోకం అదనపు భాగంలో ఉంది.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.161.135

'తైలం జన్మదినేఽష్టమ్యాం చతుర్దశ్యాం చ పర్వసు ।'
నక్షత్రే న చ కుర్వీత యస్మిఞ్జాతో భవేన్నరః ।
న ప్రోష్ఠపదయోః కార్యం తథాఽగ్నేయే చ భారత॥ ॥౧౩-౧౬౧-౧౩౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

89 శుక్ల దశమి — పుండరీక తీర్థ స్నానం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

శుక్ల దశమి నాడు పుండరీక తీర్థంలో ప్రవేశించి స్నానం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.81.83

శుక్లపక్షే దశమ్యాం చ పుణ్డరీకం సమావిశేత్ ।
తత్ర స్నాత్వా నరో రాజన్పౌణ్డరీకఫలం లభేత్॥ ॥౩-౮౧-౮౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

90 త్రయోదశి శ్రాద్ధం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

త్రయోదశి నాడు శ్రాద్ధం పితృదేవతలను సంతోషపెడుతుంది; త్రయోదశి శ్రాద్ధం చేసినవాడు జ్ఞాతులలో శ్రేష్ఠుడవుతాడు (శాస్త్రి-వావిల్ల ప్రతిలోని అదనపు పాదం).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.238.8 · మ.భా. 13.76.17

అమావాస్యాం త్రయోదశ్యాం నవమ్యాం ప్రతిపత్సు చ ।
తిథిష్వేతాసు తుష్యన్తి దత్తేనేహ పితామహాః॥ ॥౧౩-౨౩౮-౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

ద్వాదశ్యామిహమానస్య నిత్యమేవ ప్రదృశ్యతే ।
రజతం బహువిత్తం చ సువర్ణం చ మనోరమమ్ ।
జ్ఞాతీనాం తు భవేచ్ఛ్రేష్ఠశ్శ్రాద్ధం కుర్వంస్త్రయోదశీమ్॥ ॥౧౩-౭౬-౧౭॥

— మహాభారతే (శాస్త్రి-వావిల్ల-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

91 చతుర్దశి నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

చతుర్దశి నాడు శ్రాద్ధం అశుభం; బ్రహ్మచర్యం; స్త్రీసంగమం నిషిద్ధం. కృష్ణ, శుక్ల చతుర్దశులలో గంగాతీరంలో నివసించినవాడు ఏడు తరాల వంశాన్ని పవిత్రం చేస్తాడు (శాస్త్రి-వావిల్ల పాఠం; కుంభకోణ పాఠంలో "రెండు పక్షాలూ గయలో").

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.134.18 · మ.భా. 13.134.20 · మ.భా. 13.161.30 · మ.భా. 14.106.108 · మ.భా. 3.67.95

అవశ్యం తు యువానోఽస్య ప్రమీయన్తే నరా గృహే ।
యుద్ధభాగీ భవేన్మర్త్యః కుర్వఞ్శ్రాద్ధం చతుర్దశీమ్॥ ॥౧౩-౧౩౪-౧౮॥

కృష్ణపక్షే దశమ్యాదౌ వర్జయిత్వా చతుర్దశీమ్ ।
శ్రాద్ధకర్మణి తిథ్యస్తు ప్రశస్తా న తథేతరాః॥ ॥౧౩-౧౩౪-౨౦॥

అమావాస్యాం పౌర్ణమాస్యాం చతుర్దశ్యాం చ జన్మని ।
అష్టమ్యామథ ద్వాదశ్యాం బ్రహ్మచారీ సదా భవేత్॥ ॥౧౩-౧౬౧-౩౦॥

పర్వద్వయే చతుర్దశ్యామష్టమ్యాం సన్ధ్యయోర్ద్వయోః ।
ఆర్ద్రాయాం జన్మనక్షత్రే విషువే శ్రవణేఽథవా ।
యే గ్రామ్యధర్మవిరతాస్తే నరాః స్వర్గగాస్త్రినః॥ ॥౧౪-౧౦౬-౧౦౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

కృష్ణశుక్లచతుర్దశ్యాం గఙ్గాయాం యో వసేన్నరః ।
పునాత్యాసప్తమం రాజన్కులం నాస్త్యత్ర సంశయః॥ ॥౩-౬౭-౯౫॥

— మహాభారతే (శాస్త్రి-వావిల్ల-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

92 కృష్ణ చతుర్దశి

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

కృష్ణ చతుర్దశి నాడు ఉపవాసం; కురుక్షేత్రంలోని శంకర తీర్థంలో వృషధ్వజుని సేవ.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.81.75 · మ.భా. 3.81.76 · మ.భా. 13.163.16

తతో గచ్ఛేత రాజేన్ద్ర శఙ్కరం లోకవిశ్రుతమ్ ।
కృష్ణపక్షే చతుర్దశ్యామభిగమ్య వృషధ్వజమ్॥ ॥౩-౮౧-౭౫॥

లభేత సర్వకామాన్హి స్వర్గలోకం చ గచ్ఛతి ।
తిస్రః కోట్యస్తు తీర్థానాం శఙ్కరే కురునన్దన॥ ॥౩-౮౧-౭౬॥

యజిష్ణుః పఞ్చమీం షష్ఠీం కులే భోజయతే ద్విజాన్ ।
అష్టమీమథ కౌరవ్య కృష్ణపక్షే చతుర్దశీమ్ ।
ఉపోష్య వ్యాధిరహితో వీర్యవానభిజాయతే॥ ॥౧౩-౧౬౩-౧౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

93 చైత్ర శుక్ల చతుర్దశి — సరస్వతీ సంగమ స్నానం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

చైత్ర శుక్ల చతుర్దశి నాడు సరస్వతీ సంగమ (కేశవ) తీర్థంలో స్నానం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 3.80.125 · మ.భా. 3.80.126 · మ.భా. 3.80.127

అశ్వమేధమవాప్నోతి కులం చైవ సముద్ధరేత్ ।
తతో గచ్ఛేత రాజేన్ద్ర సఙ్గమం లోకవిశ్రుతమ్॥ ॥౩-౮౦-౧౨౫॥

సరస్వత్యా మహాపుణ్యం కేశవం సముపాసతే ।
యత్ర బ్రహ్మాదయో దేవా ఋషయశ్చ తపోధనాః॥ ॥౩-౮౦-౧౨౬॥

అభిగచ్ఛన్తి రాజేన్ద్ర చైత్రశుక్లచతుర్దశీమ్ ।
తత్ర స్నాత్వా నరవ్యాఘ్ర విన్దేద్బహుసువర్ణకమ్ ।
సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా బ్రహ్మలోకం చ గచ్ఛతి॥ ॥౩-౮౦-౧౨౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

94 భాద్రపద కృష్ణ త్రయోదశి శ్రాద్ధం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

నభస్య (భాద్రపద) కృష్ణ త్రయోదశి నాడు శ్రాద్ధం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 14.110.28 · మ.భా. 14.110.29

వైశాఖమాసస్య తు యా తృతీయాఽనవద్యాఽసౌ కార్తికశుక్లపక్షే ।
నభస్యమాసస్య చ కృష్ణపక్షే త్రయోదశీ పఞ్చదశీ చ మాఘే॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౮॥

ఉపప్లవే చన్ద్రమసో రవేశ్చ శ్రాద్ధస్య కాలో హ్యయనద్వయే చ ।
పానీయమప్యత్ర తిలైర్విమిశ్రం దద్యాత్పితృభ్యః ప్రయతో మనుష్యః ।
శ్రాద్ధం కృతం తేన సమాసహస్రం రహస్యమేతత్పితరో వదన్తి॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

95 భాద్రపద కృష్ణపక్ష మఖా శ్రాద్ధం

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

భాద్రపద కృష్ణపక్షంలో మఖా నక్షత్రం వచ్చిన రోజు పరమాన్నంతో శ్రాద్ధం. శ్లోకాలు అదనపు భాగంలో ఉన్నాయి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.189.31 · మ.భా. 13.189.32 · మ.భా. 13.189.33

ఏతే దోషా మయా ప్రోక్తాస్త్రిషు యః పాదముత్సృజేత్ ।
విశ్వామిత్ర ఉవాచ
శ్రూయతాం పరమం గుహ్యం రహస్యం ధర్మసంహితమ్ ।
పరమాన్నేన యో దద్యాత్పితౄణామౌపహారికమ్॥ ॥౧౩-౧౮౯-౩౧॥

గజచ్ఛాయాయాం పూర్వస్యాం కుతపే దక్షిణాముఖః ।
యదా భాద్రపదే మాసి భవతే బహులే మఘా॥ ॥౧౩-౧౮౯-౩౨॥

శ్రూయతాం తస్య దానస్య యాదృశో గుణవిస్తరః ।
కృతం తేన మహచ్ఛ్రాద్ధం వర్షాణీహ త్రయోదశ॥ ॥౧౩-౧౮౯-౩౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

96 సామవేద ఉపాకర్మ

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రౌష్ఠపద (భాద్రపద) మాసం — సామవేదుల అధ్యయనారంభ (ఉపాకర్మ) కాలం.

మూల శ్లోకాలు: రా. 4.28.54

మాసి ప్రౌష్ఠపదే బ్రహ్మ బ్రాహ్మణానాం వివక్షతామ్।
అయమధ్యాయసమయః సామగానాముపస్థితః॥ ॥౪-౨౮-౩౪॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

97 పుష్యమి — అభిషేక ప్రశస్తి

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

రాజ్యాభిషేకానికి పుష్యమి నక్షత్రం (పుష్య యోగం) ఎంచుకోబడుతుంది.

మూల శ్లోకాలు: రా. 2.3.41 · రా. 2.4.2

తస్మాత్ త్వం పుష్యయోగేన యౌవరాజ్యమవాప్నుహి।
కామతస్త్వం ప్రకృత్యైవ నిర్ణీతో గుణవానితి॥ ॥౨-౩-౪౧॥

శ్వ ఏవ పుష్యో భవితా శ్వోఽభిషేచ్యస్తు మే సుతః।
రామో రాజీవపత్రాక్షో యువరాజ ఇతి ప్రభుః॥ ॥౨-౪-౨॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

98 ఉత్తర (ఉత్తరఫల్గుని) — వివాహ ప్రశస్తి

రామాయణం

పంచాంగ వివరాలు

భగ/ప్రజాపతి దేవతగా గల ఉత్తరఫల్గుని నక్షత్రంలో వివాహం ప్రశస్తమని పెద్దలు చెబుతారు — జనకుడు రామాదుల వివాహాలను నిర్ణయించిన సందర్భం.

మూల శ్లోకాలు: రా. 1.72.13 · రా. 1.71.24

ఉత్తరే దివసే బ్రహ్మన్ ఫల్గునీభ్యాం మనీషిణః।
వైవాహికం ప్రశంసన్తి భగో యత్ర ప్రజాపతిః॥ ॥౧-౭౨-౧౩॥

మఘా హ్యద్య మహాబాహో తృతీయదివసే ప్రభో।
ఫల్గున్యాముత్తరే రాజంస్తస్మిన్ వైవాహికం కురు।
రామలక్ష్మణయోరర్థే దానం కార్యం సుఖోదయమ్॥ ॥౧-౭౧-౨౪॥

— శ్రీమద్వాల్మీకీయే రామాయణే (గీతాప్రెస-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

నక్షత్ర నియమాలు (ప్రతి నెల)

99 అశ్విని నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల అశ్విని నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.34 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.14

రథమశ్వసమాయుక్తం దత్త్వాఽశ్విన్యాం నరోత్తమః ।
హస్త్యశ్వరథసమ్పన్నే వర్చస్వీ జాయతే కులే॥ ॥౧౩-౯౯-౩౪॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

బహుకుప్యకృతం విత్తం విన్దతే రేవతీం శ్రితః ।
అశ్వినీష్వశ్వాన్విన్దేత భరణీష్వాయురుత్తమమ్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

100 భరణి నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల భరణి నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.35 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.14

భరణీషు ద్విజాతిభ్యస్తిలధేనుం ప్రదాయ వై ।
గాః సుప్రభూతాః ప్రాప్నోతి నరః ప్రేత్య యశస్తథా॥ ॥౧౩-౯౯-౩౫॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

బహుకుప్యకృతం విత్తం విన్దతే రేవతీం శ్రితః ।
అశ్వినీష్వశ్వాన్విన్దేత భరణీష్వాయురుత్తమమ్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

101 కృత్తిక నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల కృత్తిక నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136). కృత్తికా యోగంలో ఊర్వశీ/లౌహిత్య తీర్థ స్నానం; కృత్తిక (ఆగ్నేయ) నాడు నూనె/తలస్నానం విసర్జనం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.64.46 · మ.భా. 13.99.5 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.2 · మ.భా. 13.161.134 · మ.భా. 13.161.135

ఉర్వశీం కృత్తికాయోగే గత్వా చైవ సమాహితః ।
లౌహిత్యే విధివత్స్నాత్వా పుణ్డరీకఫలం లభేత్॥ ॥౧౩-౬౪-౪౬॥

నారద ఉవాచ ।
కృత్తికాసు మహాభాగే పాయసేన ససర్పిషా ।
సన్తర్ప్య బ్రాహ్మణాన్సాధూల్లోకానాప్నోత్యనుత్తమాన్॥ ॥౧౩-౯౯-౩౫॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

శ్రాద్ధం యః కృత్తికాయోగే కుర్వీత సతతం నరః ।
అగ్నీనాధాయ సాపత్యో యజేత విగతజ్వరః॥ ॥౧౩-౧౩౬-౨॥

శిరఃస్నాతోథ కుర్వీత దైవం పిత్ర్యమథాపి చ॥ ॥౧౩-౧౬౧-౧౩౪॥

'తైలం జన్మదినేఽష్టమ్యాం చతుర్దశ్యాం చ పర్వసు ।'
నక్షత్రే న చ కుర్వీత యస్మిఞ్జాతో భవేన్నరః ।
న ప్రోష్ఠపదయోః కార్యం తథాఽఽగ్నేయే చ భారత॥ ॥౧౩-౧౬౧-౧౩౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

102 రోహిణి నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల రోహిణి నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136). రోహిణి (లేదా విష్ణువు దినం) నాడు కపిలా గోవు తలపై నీరు, గోమూత్రం లేదా బ్రాహ్మణ పాదోదకంతో స్నానం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.6 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.3 · మ.భా. 14.115.55

రోహిణ్యాం ప్రసృతైర్మార్ష్టైర్మాంసైరన్నేన సర్పిషా ।
పయోఽన్నపానం దాతవ్యమనృణార్థం ద్విజాతయే॥ ॥౧౩-౯౯-౬॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

అపత్యకామో రోహిణ్యాం తేజస్కామో మృగోత్తమే ।
క్రూరకర్మా దదచ్ఛ్రాద్ధమార్ద్రాయాం మానవో భవేత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౩॥

మస్తకాన్నిస్సృతైస్తోయైః కపిలాయా యుధిష్ఠిర ।MM-KK-14-03-115-055c గోమూత్రేణాపి యః స్నాయాద్రోహిణ్యాం మమ వా దినే ।
విప్రపాదచ్యుతైర్వాఽపి తోయైః పాపం ప్రణశ్యతి॥ ॥౧౪-౧౧౩-౩౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

103 మృగశిర నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల మృగశిర నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.7 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.3

దోగ్ధ్రీం దత్త్వా సవత్సాం తు నక్షత్రే సోమదైవతే ।
గచ్ఛన్తి మానుషాల్లోకాత్స్వర్గలోకమనుత్తమమ్॥ ॥౧౩-౯౯-౭॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

అపత్యకామో రోహిణ్యాం తేజస్కామో మృగోత్తమే ।
క్రూరకర్మా దదచ్ఛ్రాద్ధమార్ద్రాయాం మానవో భవేత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

104 ఆర్ద్ర నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల ఆర్ద్రా నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136). ఆర్ద్రా (రుద్ర నక్షత్రం) నాడు దీర్ఘాయుష్షు కోరేవారు శ్మశానానికి వెళ్లరాదు; స్త్రీసంగమం నిషిద్ధం.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.8 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.3 · మ.భా. 13.207.15 · మ.భా. 13.207.16 · మ.భా. 14.106.108

ఆర్ద్రాయాం కృసరం దత్త్వా తిలమిశ్రముపోషితః ।
నరస్తరతి దుర్గాణి క్షురధారాంశ్చ పర్వతాన్॥ ॥౧౩-౯౯-౮॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

అపత్యకామో రోహిణ్యాం తేజస్కామో మృగోత్తమే ।
క్రూరకర్మా దదచ్ఛ్రాద్ధమార్ద్రాయాం మానవో భవేత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౩॥

స్థానం మే తత్ర విహితం వీరస్థానమితి ప్రియే ।
కపాలశతసమ్పూర్ణమభిరూపం భయానకమ్॥ ॥౧౩-౨౦౭-౧౩॥

మధ్యాహ్నే సన్ధ్యయోస్తత్ర నక్షత్రే రుద్రదేవతే ।
ఆయుష్కామైరశుద్ధైర్వా న గన్తవ్యమితి స్థితిః॥ ॥౧౩-౨౦౭-౧౬॥

పర్వద్వయే చతుర్దశ్యామష్టమ్యాం సన్ధ్యయోర్ద్వయోః ।
ఆర్ద్రాయాం జన్మనక్షత్రే విషువే శ్రవణేఽథవా ।
యే గ్రామ్యధర్మవిరతాస్తే నరాః స్వర్గగాప్తినః॥ ॥౧౪-౧౦౬-౧౦౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

105 పునర్వసు నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల పునర్వసు నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.9 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.4

పూపాన్పునర్వసౌ దత్త్వా తథైవాన్నాని శోభనే ।
యశస్వీ రూపసమ్పన్నో బహ్వన్నో జాయతే కులే॥ ॥౧౩-౯౯-౯॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

కృషిభాగీ భవేన్మర్త్యః కుర్వఞ్ఛ్రాద్ధం పునర్వసౌ ।
పుష్టికామోఽథ పుష్యేణ శ్రాద్ధమీహేత మానవః॥ ॥౧౩-౧౩౬-౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

106 పుష్యమి నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల పుష్యమి నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.10 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.4

పుష్యేణ కనకం దత్త్వా కృతం వాఽకృతమేవ చ ।
అనాలోకేషు లోకేషు సోమవత్స విరాజతే॥ ॥౧౩-౯౯-౧౦॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

కృషిభాగీ భవేన్మర్త్యః కుర్వఞ్ఛ్రాద్ధం పునర్వసౌ ।
పుష్టికామోఽథ పుష్యేణ శ్రాద్ధమీహేత మానవః॥ ॥౧౩-౧౩౬-౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

107 ఆశ్లేష నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల ఆశ్లేష నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.11 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.5

ఆశ్లేషాయాం తు యో రూప్యమృషభం వా ప్రయచ్ఛతి ।
స సర్పభయనిర్ముక్తః సమ్భవానధితిష్ఠతి॥ ॥౧౩-౯౯-౧౧॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

ఆశ్లేషాయాం దదచ్ఛ్రాద్ధం ధీరాన్పుత్రాన్ప్రజాయతే ।
జ్ఞాతీనాం తు భవేచ్ఛ్రేష్ఠో మఘాసు శ్రాద్ధమావపన్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౫॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

108 మఖ నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల మఖ నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136). మఖ (పితృదేవత నక్షత్రం) నాడు దానం, పితృ సమర్పణ.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.12 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.5 · మ.భా. 13.234.20 · మ.భా. 13.234.21 · మ.భా. 13.234.23 · మ.భా. 13.234.24 · మ.భా. 14.110.27

మఘాసు తిలపూర్ణాని వర్ధమానాని మానవః ।
ప్రదాయ పుత్రపశుమానిహ ప్రేత్య చ మోదతే॥ ॥౧౩-౯౯-౧౨॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

ఆశ్లేషాయాం దదచ్ఛ్రాద్ధం ధీరాస్పుత్రాస్ప్రజాయతే ।
జ్ఞాతీనాం తు భవేచ్ఛ్రేష్ఠో మఘాసు శ్రాద్ధమావపన్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౨౫॥

యథా సమ్భాషితం పూర్వం దాతవ్యం తత్తథైవ చ ।
పుణ్యక్షేత్రేషు యద్దత్తం పుణ్యకాలేషు వా యథా ।
తచ్ఛ్రేభనతరం విద్ధి గౌరవాద్దేశకాలయోః॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౦॥

ఉమోవాచ ।
యశ్చ పుణ్యతమో దేశస్తథా కాలశ్చ శంస మే॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౧॥

శరద్వసన్తకాలశ్చ పుణ్యమాసస్తథైవ చ ।
శుక్లపక్షశ్చ పక్షాణాం పౌర్ణమాసీ చ పర్వసు॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౩॥

పితృదైవతనక్షత్రనిర్మలో దివసస్తథా ।
తచ్ఛ్రేభనతరం విద్ధి చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౪॥

గ్రహోపరాగే విషువేఽయనాన్తే పిత్ర్యే మఘాసు స్వసుతే చ జాతే ।
గయేషు పిణ్డేషు చ పాణ్డుపుత్ర దత్తం భవేన్నిష్కసహస్రతుల్యమ్॥ ॥౧౪-౧౧౦-౨౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

109 పూర్వఫల్గుని (పుబ్బ) నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల పూర్వఫల్గుని (పుబ్బ) నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.13 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.6

ఫల్గునీపూర్వసమయే బ్రాహ్మణానాముపోషితః ।
భక్ష్యాన్ఫాణితసంయుక్తాన్దత్త్వా సౌభాగ్యమృచ్ఛతి॥ ॥౧౩-౯౯-౧౩॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

ఫల్గునీషు దదచ్ఛ్రాద్ధం సుభగః శ్రాద్ధదో భవేత్ ।
అపత్యభాగుత్తరాసు హస్తేన ఫలభాగ్భవేత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

110 ఉత్తరఫల్గుని (ఉత్తర) నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల ఉత్తరఫల్గుని (ఉత్తర) నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.14 · మ.భా. 13.99.15 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.6

ఘృతక్షీరసమాయుక్తం విధివత్షష్టికౌదనమ్ ।
ఉత్తరావిషయే దత్త్వా స్వర్గలోకే మహీయతే॥ ॥౧౩-౯౯-౧౪॥

యద్యత్ప్రదీయతే దానముత్తరావిషయే నరైః ।
మహాఫలమనన్తం తద్భవతీతి వినిశ్చయః॥ ॥౧౩-౯౯-౧౫॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

ఫల్గునీషు దదచ్ఛ్రాద్ధం సుభగః శ్రాద్ధదో భవేత్ ।
అపత్యభాగుత్తరాసు హస్తేన ఫలభాగ్భవేత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

111 హస్త నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల హస్త నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.16 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.6

హస్తే హస్తిరథం దత్త్వా చతుర్యుక్తముపోషితః ।
ప్రాప్నోతి పరమాఁల్లోకాన్పుణ్యకామసమన్వితాన్॥ ॥౧౩-౯౯-౧౬॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

ఫల్గునీషు దదచ్ఛ్రాద్ధం సుభగః శ్రాద్ధదో భవేత్ ।
అపత్యభాగుత్తరాసు హస్తేన ఫలభాగ్భవేత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౬॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

112 చిత్త నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల చిత్త నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.17 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.7

చిత్రాయాం వృషభం దత్త్వా పుణ్యగన్ధాంశ్చ భారత ।
చరన్త్యప్సరసాం లోకే రమన్తే నన్దనే తథా॥ ॥౧౩-౯౯-౧౭॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

చిత్రాయాం తు దదచ్ఛ్రాద్ధం లభేద్రూపవతః సుతాన్ ।
స్వాతియోగే పితౄనర్చ్య వాణిజ్యముపజీవతి॥ ॥౧౩-౧౩౬-౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

113 స్వాతి నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల స్వాతి నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.18 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.7

స్వాత్యామథ ధనం దత్త్వా యదిష్టతమమాత్మనః ।
ప్రాప్నోతి లోకాన్స శుభానిహ చైవ మహద్యశః॥ ॥౧౩-౯౯-౧౮॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

చిత్రాయాం తు దదచ్ఛ్రాద్ధం లభేద్రూపవతః సుతాన్ ।
స్వాతియోగే పితౄనర్చ్య వాణిజ్యముపజీవతి॥ ॥౧౩-౧౩౬-౭॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

114 విశాఖ నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల విశాఖ నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.19 · మ.భా. 13.99.20 · మ.భా. 13.99.21 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.8

విశాఖాయామనడ్వాహం ధేనుం దత్త్వా చ దుగ్ధదామ్ ।
సప్రాసఙ్గం చ శకటం సధాన్యం వస్త్రసంయుతమ్॥ ॥౧౩-౯౯-౧౯॥

పితౄన్దేవాంశ్చ ప్రీణాతి ప్రేత్య చానన్త్యమశ్నుతే ।
న చ దుర్గాణ్యవాప్నోతి స్వర్గలోకం చ గచ్ఛతి॥ ॥౧౩-౯౯-౨౦॥

దత్త్వా యథోక్తం విప్రేభ్యో వృత్తిమిష్టాం స విన్దతి ।
నరకాదీంశ్చ సఙ్క్లేశాన్నాప్నోతీతి వినిశ్చయః॥ ॥౧౩-౯౯-౨౧॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

బహుపుత్రో విశాఖాసు పుత్రమీహన్భవేన్నరః ।
అనురాధాసు కుర్వాణో రాజ్యచక్రం ప్రవర్తయేత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

115 అనూరాధ నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ప్రతి నెల అనూరాధ నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.22 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.8

అనురాధాసు ప్రావారం వరాన్నం సముపోషితః ।
దత్త్వా యుగశతం చాపి నరః స్వర్గే మహీయతే॥ ॥౧౩-౯౯-౨౨॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

బహుపుత్రో విశాఖాసు పుత్రమీహన్భవేన్నరః ।
అనురాధాసు కుర్వాణో రాజ్యచక్రం ప్రవర్తయేత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౮॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

116 జ్యేష్ఠ నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ప్రతి నెల జ్యేష్ఠ నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.23 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.9

కాలశాకం తు విప్రేభ్యో దత్త్వా మర్త్యః సమూలకమ్ ।
జ్యేష్ఠాయామృద్ధిమిష్టాం వై గతిమిష్టాం స గచ్ఛతి॥ ॥౧౩-౯౯-౨౩॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

ఆధిపత్యం వ్రజేన్మర్త్యో జ్యేష్ఠాయామపవర్జయన్ ।
నరః కురుకులశ్రేష్ఠ ఋద్ధో దమపురఃసరః॥ ॥౧౩-౧౩౬-౯॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

117 మూల నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ప్రతి నెల మూల నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.24 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.10

మూలే మూలఫలం దత్త్వా బ్రాహ్మణేభ్యః సమాహితః ।
పితౄన్ప్రీణయతే చాపి గతిమిష్టాం చ గచ్ఛతి ।॥ ॥౧౩-౯౯-౨౪॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

మూలే త్వారోగ్యమృచ్ఛేత యశోఽషాఢాసు చోత్తమమ్ ।
ఉత్తరాసు త్వషాఢాసు వీతశోకశ్చరేన్మహీమ్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౦॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

118 పూర్వాషాఢ నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ప్రతి నెల పూర్వాషాఢ నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.25 · మ.భా. 13.99.26 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.10

అథ పూర్వాస్వషాఢాసు దధిపాత్రాణ్యుపోషితః ।
కులవృత్తోపసమ్పన్నే బ్రాహ్మణే వేదపారగే॥ ॥౧౩-౯౯-౨౫॥

ప్రదాయ జాయతే ప్రేత్య కులే సుబహుగోధనే ।
ఉదమన్థం ససర్పిష్కం ప్రభూతమధుఫాణితమ్॥ ॥౧౩-౯౯-౨౬॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

మూలే త్వారోగ్యమృచ్ఛేత యశోఽషాఢాసు చోత్తమమ్ ।
ఉత్తరాసు త్వషాఢాసు వీతశోకశ్చరేన్మహీమ్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౦॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

119 ఉత్తరాషాఢ నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ప్రతి నెల ఉత్తరాషాఢ నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.26 · మ.భా. 13.99.27 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.10

ప్రదాయ జాయతే ప్రేత్య కులే సుబహుగోధనే ।
ఉదమన్థం ససర్పిష్కం ప్రభూతమధుఫాణితమ్॥ ॥౧౩-౯౯-౨౬॥

దత్త్వోత్తరాస్వషాఢాసు సర్వకామానవాప్నుయాత్ ।
దుగ్ధం త్వభిజితే యోగే దత్త్వా మధుఘృతప్లుతమ్ ।
ధర్మనిత్యో మనీషిభ్యః స్వర్గలోకే మహీయతే॥ ॥౧౩-౯౯-౨౭॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

మూలే త్వారోగ్యమృచ్ఛేత యశోఽషాఢాసు చోత్తమమ్ ।
ఉత్తరాసు త్వషాఢాసు వీతశోకశ్చరేన్మహీమ్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౦॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

120 ధనిష్ఠ నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ప్రతి నెల ధనిష్ఠ నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.29 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.12

గోప్రయుక్తం ధనిష్ఠాసు యానం దత్త్వా సమాహితః ।
వస్త్రరాశిధనం సద్యః ప్రేత్య రాజ్యం ప్రపద్యతే॥ ॥౧౩-౯౯-౨౯॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

రాజ్యభాగీ ధనిష్ఠాయాం భవేత నియతం నరః ।
నక్షత్రే వారుణే కుర్వన్భిషక్సిద్ధిమవాప్నుయాత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

121 శతభిషం నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ప్రతి నెల శతభిషం నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.30 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.12

గన్ధాఞ్ఛతభిషగ్యోగే దత్త్వా సాగరుచన్దనాన్ ।
ప్రాప్నోత్యప్సరసాం సఙ్ఘాన్వైత్య గన్ధాంశ్చ శాశ్వతాన్॥ ॥౧౩-౯౯-౩౦॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

రాజ్యభాగీ ధనిష్ఠాయాం భవేత నియతం నరః ।
నక్షత్రే వారుణే కుర్వన్భిషక్సిద్ధిమవాప్నుయాత్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

122 పూర్వాభాద్ర నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు
ప్రతి నెల పూర్వాభాద్ర నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.31 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.13

పూర్వప్రోష్ఠపదాయోగే రాజమాషాన్ప్రదాయ తు ।
సర్వభక్షఫలోపేతః స వై ప్రేత్య సుఖీ భవేత్॥ ॥౧౩-౯౯-౩౧॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

పూర్వప్రోష్ఠపదాః కుర్వన్బహూన్విన్దత్యజావికాన్ ।
ఉత్తరాసు ప్రకుర్వాణో విన్దతే గాః సహస్రశః॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

123 ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.32 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.13

ఔరభ్రముత్తరాయోగే యస్తు మాంసం ప్రయచ్ఛతి ।
స పితౄన్ప్రీణయతి వై ప్రేత్య చానన్త్యమశ్నుతే॥ ॥౧౩-౯౯-౩౨॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

పూర్వప్రోష్ఠపదాః కుర్వన్బహూన్విన్దత్యజావికాన్ ।
ఉత్తరాసు ప్రకుర్వాణో విన్దతే గాః సహస్రశః॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౩॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

124 రేవతి నక్షత్ర నియమాలు

మహాభారతం

పంచాంగ వివరాలు

ప్రతి నెల రేవతి నక్షత్రం రోజు: నక్షత్ర దానం (అనుశాసన పర్వం 13.99) మరియు కామ్య శ్రాద్ధం (13.136).

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 13.99.33 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.14

కాంస్యోపదోహనాం ధేను రేవత్యాం యః ప్రయచ్ఛతి ।
సా ప్రేత్య కామానాదాయ దాతారముపతిష్ఠతి॥ ॥౧౩-౯౯-౩౩॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

బహుకుప్యకృతం విత్తం విన్దతే రేవతీం శ్రితః ।
అశ్వినీష్వశ్వాన్విన్దేత భరణీష్వాయురుత్తమమ్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౪॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి

ఇతర కాల నియమాలు

ఇతర కాల నియమాలు (తేదీ లేనివి)

మహాభారతం

125

పంచాంగ వివరాలు

ఒక నిర్దిష్ట రోజు లేని నియమాల సారాంశం: ఇంద్రోత్సవం; వివాహానికి శ్రేష్ఠ కాలాంశాలు (ఉత్తరాయణం, వైశాఖం, శుక్లపక్షం, హస్త, తృతీయ, మకర లగ్నం, బవ కరణం — ఒక్కొక్కటి తన వర్గంలో శ్రేష్ఠం, కలిసి వచ్చే రోజు కాదు); ఋతువులు, షడశీతిముఖ సంక్రాంతులలో దానం; అనధ్యాయ దినాలు; శ్రాద్ధానికి కృష్ణపక్షం, అపరాహ్ణం శ్రేష్ఠం; జన్మనక్షత్రం నాడు బ్రహ్మచర్యం, మాంసవర్జనం; అష్టకా శ్రాద్ధాలు; గ్రీష్మంలో జలదానం; వర్ణాల వారీగా అగ్న్యాధాన ఋతువులు మొదలైనవి.

మూల శ్లోకాలు: మ.భా. 1.64.21 · మ.భా. 1.64.36 · మ.భా. 1.64.37 · మ.భా. 1.242.14 · మ.భా. 1.242.15 · మ.భా. 1.242.16 · మ.భా. 3.203.124 · మ.భా. 3.203.126 · మ.భా. 3.203.125 · మ.భా. 12.110.13 · మ.భా. 12.110.20 · మ.భా. 12.163.15 · మ.భా. 12.250.12 · మ.భా. 12.250.13 · మ.భా. 12.250.14 · మ.భా. 13.44.4 · మ.భా. 13.99.27 · మ.భా. 13.106.49 · మ.భా. 13.111.19 · మ.భా. 13.134.20 · మ.భా. 13.134.21 · మ.భా. 13.136.1 · మ.భా. 13.136.11 · మ.భా. 13.139.19 · మ.భా. 13.139.20 · మ.భా. 13.161.30 · మ.భా. 13.161.134 · మ.భా. 13.161.135 · మ.భా. 13.161.136 · మ.భా. 13.177.61 · మ.భా. 13.177.65 · మ.భా. 13.177.66 · మ.భా. 13.193.18 · మ.భా. 13.193.28 · మ.భా. 13.193.29 · మ.భా. 13.199.12 · మ.భా. 13.199.13 · మ.భా. 13.221.12 · మ.భా. 13.221.13 · మ.భా. 13.221.14 · మ.భా. 13.233.14 · మ.భా. 13.233.49 · మ.భా. 13.233.50 · మ.భా. 13.233.51 · మ.భా. 13.234.20 · మ.భా. 13.234.21 · మ.భా. 13.234.23 · మ.భా. 13.238.7 · మ.భా. 13.238.9 · మ.భా. 13.238.21 · మ.భా. 13.242.31 · మ.భా. 14.103.66 · మ.భా. 14.103.67 · మ.భా. 14.103.68 · మ.భా. 14.111.48 · మ.భా. 14.111.49 · మ.భా. 14.111.50 · మ.భా. 14.111.51 · మ.భా. 14.111.52

మార్గశీర్షే మహారాజ పూర్వపక్షే మహామఖమ్ ।
తతఃప్రభృతి చాద్యాపి యష్టేః క్షితిపసత్తమైః ॥' ॥౧-౬౪-౨౧॥

యే పూజయిష్యన్తి చ ముదా యథా చేదిపతిర్నృపః ।
కారయిష్యన్తి చ ముదా యథా చేదిపతిర్నృపః॥ ॥౧-౬౪-౩౬॥

తేషాం శ్రీర్విజయశ్చైవ సరాష్ట్రాణాం భవిష్యతి ।
తథా స్ఫీతో జనపదో ముదితశ్చ భవిష్యతి॥ ॥౧-౬౪-౩౭॥

అయనం చైవ మాసశ్చ ఋతుః పక్షస్తథా తిథిః ।
కరణం చ ముహూర్తం చ లగ్నసమ్పత్తథైవ చ॥ ॥౧-౨౪౨-౧౪॥

వివాహస్య విశాలాక్షి ప్రశస్తం చోత్తరాయణమ్ ।
వైశాఖశ్చైవ మాసానాం పక్షాణాం శుక్ల ఏవ చ॥ ॥౧-౨౪౨-౧౫॥

నక్షత్రాణాం తథా హస్తస్తృతీయా చ తిథిష్వపి ।
లగ్నో హి మకరః శ్రేష్ఠః కరణానాం బవస్తథా॥ ॥౧-౨౪౨-౧౬॥

పర్వసు ద్విగుణం దానమృతౌ దశగుణం భవేత్ ।
`అబ్దే దశగుణం ప్రోక్తమనన్తం విషువే భవేత్'॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౪॥

ఋతుషు దశగుణం వదన్తి దత్తం శతగుణమృత్వయనాదిషు ధ్రువమ్ ।
భవతి సహస్రగుణం దినస్య రాహోర్విషువతి చాక్షయమశ్నుతే ఫలమ్॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౬॥

అయనే విషువే చైవ షడశీతిముఖేషు చ ।
చన్ద్రసూర్యోపరాగే చ దత్తమక్షయముచ్యతే॥ ॥౩-౨౦౩-౧౨౫॥

అనధ్యాయేషు యే విప్రాః స్వాధ్యాయం నైవ కుర్వతే ।
తపోనిష్ఠాః సుతపసో దుర్గాణ్యతితరన్తి తే॥ ॥౧౨-౧౧౦-౧౩॥

యే చ శ్రాద్ధాని కుర్వన్తి తిథ్యంతిథ్యాం ప్రజార్థినః ।
సువిశుద్ధేన మనసా దుర్గాణ్యతితరన్తి తే॥ ॥౧౨-౧౧౦-౨౦॥

ఇష్టిం వైశ్వానరీం నిత్యం నిర్వపేదబ్దపర్యయే ।
అవికల్పః పురా ధర్మో ధర్మవాదైస్తు కేవలః॥ ॥౧౨-౧౬౩-౧౨౫॥

దన్తోలూఖలికాః కేచిదశ్మకుట్టాస్తథా పరే ।
శుక్లపక్షే పిబన్త్యేకే యవాగూం క్వథితాం సకృత్॥ ॥౧౨-౨౫౦-౧౨॥

కృష్ణపక్షే పిబన్త్యన్యే భుఞ్జతే వా యథాగతమ్ ।
మూలైరేకే ఫలైరేకే పుష్పైరేకే దృఢవ్రతాః॥ ॥౧౨-౨౫౦-౧౩॥

వర్తయన్తి యథాన్యాయం వైఖానసమతం శ్రితాః ।
ఏతాశ్చాన్యాశ్చ వివిధా దీక్షాస్తేషాం మనీషిణామ్॥ ॥౧౨-౨౫౦-౧౪॥

శ్రాద్ధకాలే చ విప్రాణాం య ఇమాం శ్రావయేచ్ఛుచిః ।
న తత్ర రక్షసాం భాగో నాసురాణాం చ విద్యతే॥ ॥౧౩-౪౪-౪॥

దత్త్వోత్తరాస్వషాఢాసు సర్వకామానవాప్నుయాత్ ।
దుగ్ధం త్వభిజితే యోగే దత్త్వా మధుఘృతప్లుతమ్ ।
ధర్మనిత్యో మనీషిభ్యః స్వర్గలోకే మహీయతే॥ ॥౧౩-౯౯-౨౭॥

ఏతద్దానం న్యాయలబ్ధం ద్విజేభ్యః పాత్రే దత్తం ప్రాపణీయం పరీక్ష్య ।
కామ్యాష్టమ్యాం వర్తితవ్యం దశాహం రసైర్గవాం శకృతా ప్రస్నవైర్వా॥ ॥౧౩-౧౦౬-౪౯॥

గా వై దత్త్వా గోవ్రతీ స్యాత్త్రిరాత్రం నిశాం చైకాం సంవసేతేహ తాభిః ।
కామ్యాష్టమ్యాం వర్తితవ్యం త్రిరాత్రం రసైర్వా గోః శకృతా ప్రస్రవైర్వా॥ ॥౧౩-౧౧౧-౧౯॥

కృష్ణపక్షే దశమ్యాదౌ వర్జయిత్వా చతుర్దశీమ్ ।
శ్రాద్ధకర్మణి తిథ్యస్తు ప్రశస్తా న తథేతరాః॥ ॥౧౩-౧౩౪-౨౦॥

యథా చైవాపరః పక్షః పూర్వపక్షాద్విశిష్యతే ।
తథా శ్రాద్ధస్య పూర్వాహ్ణోదపరాహ్ణో విశిష్యతే॥ ॥౧౩-౧౩౪-౨౧॥

భీష్మ ఉవాచ
యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।
తాని మే శృణు కామ్యాని నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧॥

శ్రాద్ధం త్వభిజితౌ కుర్వన్విద్యాం శ్రేష్ఠామవాప్నుయాత్ ।
శ్రవణేషు దదచ్ఛ్రాద్ధం ప్రేత్య గచ్ఛేత్స తద్గతిమ్॥ ॥౧౩-౧౩౬-౧౧॥

సదా నావి జలం తజ్జ్ఞాః ప్రయచ్ఛన్తి సమాహితాః ।
మాసార్ధే కృష్ణపక్షస్య కుర్యాన్నిర్వపణాని వై॥ ॥౧౩-౧౩౯-౧౯॥

పుష్టిరాయుస్తథా వీర్యం శ్రీశ్చైవ పితృభక్తితః॥ ॥౧౩-౧౪౯-౨౦॥

అమావాస్యాం పౌర్ణమాస్యాం చతుర్దశ్యాం చ జన్మని ।
అష్టమ్యామథ ద్వాదశ్యాం బ్రహ్మచారీ సదా భవేత్॥ ॥౧౩-౧౬౧-౩౦॥

శిరఃస్నాతోథ కుర్వీత దైవం పిత్ర్యమథాపి చ॥ ॥౧౩-౧౬౧-౧౩౪॥

'తైలం జన్మదినేఽష్టమ్యాం చతుర్దశ్యాం చ పర్వసు ।'
నక్షత్రే న చ కుర్వీత యస్మిఞ్జాతో భవేన్నరః ।
న ప్రోష్ఠపదయోః కార్యం తథాఽఽగ్నేయే చ భారత॥ ॥౧౩-౧౬౧-౧౩౫॥

దారుణేషు చ సర్వేషు ప్రత్యరిం చ వివర్జయేత్ ।
జ్యోతిషే యాని చోక్తాని తాని సర్వాణి వర్జయేత్॥ ॥౧౩-౧౬౧-౧౩౬॥

కౌముద్యాస్తు విశేషేణ శుక్లపక్షే నరాధిప ।
వర్జయేత్సర్వమాంసాని ధర్మో హ్యత్ర విధీయతే॥ ॥౧౩-౧౪౪-౬౧॥

మాంసం తు కౌముదం పక్షం వర్జితం పార్థ రాజభిః ।
సర్వభూతాత్మభూతస్థైర్విదితార్థపరావరైః॥ ॥౧౩-౧౪౪-౬౫॥

నాభాగేనామ్బరీషేణ గయేన చ మహాత్మనా ।
ఆయుషాఽథానరణ్యేన దిలీపరఘుసూనుభిః॥ ॥౧౩-౧౪౪-౬౬॥

ఉపానహౌ చ చ్ఛత్రం చ కపిలా చ యథాతథమ్ ।
పుష్కరే కపిలా దేయా బ్రాహ్మణే వేదపారగే॥ ॥౧౩-౧౯౩-౧౮॥

కపిలాం యే ప్రయచ్ఛన్తి బ్రాహ్మణే వేదపారగే ।
పుష్కరే చ విశేషేణ శ్రూయతాం తస్య యత్ఫలమ్॥ ॥౧౩-౧౯౩-౨౮॥

గోశతం సవృషం తేన దత్తం భవతి శాశ్వతమ్ ।
పాపం కర్మ చ యత్కిఞ్చిద్బ్రహ్మహత్యాసమం భవేత్ ।
శోధయేత్కపిలా హ్యేకా ప్రదత్తం గోశతం యథా॥ ॥౧౩-౧౯౩-౨౯॥

కృష్ణపక్షే తు యః శ్రాద్ధం పితౄణామశ్నుతే ద్విజః ।
అన్నమేతదహోరాత్రాత్పూతో భవతి బ్రాహ్మణః॥ ॥౧౩-౧౯౯-౧౨॥

న చ సన్ధ్యాముపాసీత న చ జాప్యం ప్రవర్తయేత్ ।
న సఙ్కీర్తేత్తదన్నం చ తతః పూయేత బ్రాహ్మణః॥ ॥౧౩-౧౯౯-౧౩॥

మహేశ్వర ఉవాచ ।
యే పురా మనుజా దేవి సర్వప్రాణిషు నిర్దయాః ।
ఘ్నన్తి బాలాంశ్చ భుఞ్జన్తే మృగాణాం పక్షిణామపి॥ ॥౧౩-౨౨౧-౧౨॥

గురువిద్వేషిణశ్చైవ పరపుత్రాభ్యసూయకాః ।
పితృపూజాం న కుర్వన్తి యథోక్తాం చాష్టకాదిభిః॥ ॥౧౩-౨౨౧-౧౩॥

ఏవంయుక్తసమాచారాः పునర్జన్మని శోభనే ।
మానుష్యం వా చిరాత్ప్రాప్య నిరపత్యా భవన్తి తే ।
పుత్రశోకయుతాశ్చాపి నాస్తి తత్ర విచారణా॥ ॥౧౩-౨౨౧-౧౪॥

న శక్నుయాదపి తథా కౌముదీమాసమేవ చ ।
జన్మనక్షత్రతిథిషు సదా పర్వసు రాత్రిషు ।
వర్జనీయం తథా మాంసం పరత్ర హితమిచ్ఛతా॥ ॥౧౩-౨౩౩-౧౪॥

వ్రతవద్ధారితం చైవ బ్రహ్మచర్యమకల్మషమ్ ।
నిత్యం సంరక్షితం తస్య నైష్ఠికానాం విధియతే ।
తదిష్యతే గృహస్థానాం కాలముద్దిశ్య కారణమ్॥ ॥౧౩-౨౩౩-౪౯॥

జన్మనక్షత్రయోగేషు పుణ్యవాసేషు పర్వసు ।
దేవతాధర్మకార్యేషు బ్రహ్మచర్యవ్రతం చరేత్॥ ॥౧౩-౨౩౩-౫౦॥

బ్రహ్మచర్యవ్రతఫలం లభేద్దారవ్రతీ సదా ।
శౌచమాయుస్తథాఽఽరోగ్యం లభ్యతే బ్రహ్మచారిభిः॥ ॥౧౩-౨౩౩-౫౧॥

యథా సమ్భాషితం పూర్వం దాతవ్యం తత్తథైవ చ ।
పుణ్యక్షేత్రేషు యద్దత్తం పుణ్యకాలేషు వా యథా ।
తచ్ఛ్రేభనతరం విద్ధి గౌరవాద్దేశకాలయోः॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౦॥

ఉమోవాచ ।
యశ్చ పుణ్యతమో దేశస్తథా కాలశ్చ శంస మే॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౧॥

శరద్వసన్తకాలశ్చ పుణ్యమాసస్తథైవ చ ।
శుక్లపక్షశ్చ పక్షాణాం పౌర్ణమాసీ చ పర్వసు॥ ॥౧౩-౨౩౪-౨౩॥

మాఘప్రోష్ఠపదౌ మాసౌ శ్రాద్ధకర్మణి పూజితౌ ।
పక్షయోః కృష్ణపక్షశ్చ పూర్వపక్షాత్ప్రశస్యతే॥ ॥౧౩-౨౩౮-౭॥

పూర్వాహ్ణే శుక్లపక్షే చ రాత్రౌ జన్మదినేషు వా ।
యుగ్మేష్వహస్సు చ శ్రాద్ధం న చ కుర్వీత పణ్డితః॥ ॥౧౩-౨౩౮-౯॥

ఆనన్త్యాయ భవేద్దత్తం ఖడ్గమాంసం పితృక్షయే ।
పాయసం సతిలం క్షౌద్రం ఖడ్గమాంసేన సమ్మితమ్॥ ॥౧౩-౨౩౮-౨౧॥

దివా చ శుక్లపక్షశ్చ ఉత్తరాయణమేవ చ ।
ముమూర్షూణాం ప్రశస్తాని విపరీతం తు గర్హితమ్॥ ॥౧౪౨-౩౧॥

పానీయం యః ప్రయచ్ఛేద్వై జీవానాం జీవనం పరమ్ ।
గ్రీష్మే చ త్రిషు మాసేషు తస్య పుణ్యఫలం శృణు॥ ॥౧౪-౧౦౩-౬౬॥

కపిలాకోటిదానస్య యత్పుణ్యం తు విధీయతే ।
తత్పుణ్యఫలమాప్నోతి పానీయం యః ప్రయచ్ఛతి॥ ॥౧౪-౧౦౩-౬౭॥

పూర్ణచన్ద్రప్రకాశేన విమానేన విరాజతా ।
స గచ్ఛేచ్చన్ద్రభవనం సేవ్యమానోప్సరోగణైః॥ ॥౧౪-౧౦౩-౬౮॥

వసన్తే బ్రాహ్మణస్య స్యాదాధేయోఽగ్నిర్నరాధిప ।
వసన్తో బ్రాహ్మణో జ్ఞేయో వేదయోనిః స ఉచ్యతే॥ ॥౧౪-౧౧౧-౪౮॥

అగ్న్యాధేయం తు యేనాథ వసన్తే క్రియతేఽనఘ ।
తస్య శ్రీర్బ్రహ్మవృద్ధిశ్చ బ్రాహ్మణస్య వివర్ధతే॥ ॥౧౪-౧౧౧-౪౯॥

క్షత్రియస్యాగ్నిరాధేయో గ్రీష్మే శ్రేష్ఠః స వై నృప ।MM-KK-14-03-111-050c యేనాధానం తు వై గ్రీష్మే క్రియతే తస్య వర్ధతే ।
శ్రీః ప్రజాశ్చ పశవశ్చైవ విత్తం తేజో బలం యశః॥ ॥౧౪-౧౧౧-౫౦॥

శరదృతౌ తు వైశ్యస్య హ్యాధానీయో హుతాశనః ।
శరద్రాత్రం స్వయం వైశ్యో వైశ్యయోనిః స ఉచ్యతే॥ ॥౧౪-౧౧౧-౫౧॥

శరద్యాధానమేవం వై క్రియతే యేన పాణ్డవ ।
తస్యాపి శ్రీః ప్రజాఽఽయుశ్చ పశవోఽర్థశ్చ వర్ధతే॥ ॥౧౪-౧౧౧-౫౨॥

— మహాభారతే (కుమ్భఘోణ-సంస్కరణమ్)

↑ విషయసూచికకు తిరిగి